
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
15 A
16

TAXÆ
CANCELLARIÆ APOSTOLICÆ
ET
TAXÆ SACRÆ POENITENTIARIÆ APOSTOLICÆ.

Dat is,

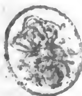
SCHATTINGE

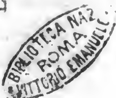
VANDE

Cancellarie en Penitentie-kamer vanden PAUS van Romen,

gecollationeert, gedruckt ende geautentizeert (p.131.) nae't exemplaer van LEO X. tot Romen anno 1514.

's HERTOGEN-BOSCH,
By STEPHANUS du MONT, Boeckvercooper. 1664.

EPIGRAMMA.

LIquit Aventinas arces, Tarpeiaque Saxa,
Et debellatâ cætera in urbe Petrus.
Proque Petro ſubit ille Simon, regnatque per aras,
Et debellatâ regnat in urbe Simon.
Neſcio quò navis captiva, Eccleſia quo ſe
Proripuit, Romæ eſt tale videre nihil.
Vendit ſacra Simon, venditque prophana perinde;
Atque ita me Chriſtus, omnia vendit, amet.
Non tutum eſt emere iſta tamen: licet emeris auro,
Redditur à plumbi ſtemmate bulla gravis.
O Bullas, atque ô Romam, regemque Simonem!
Sacra emere, & Romæ vendere ſacra licet?

Romæ ſcripſit

ULRICUS HUTTENUS.

DEDICATIE

Aen de

EDELE, GROOT-ACHTBARE HEEREN,

DE HEEREN SCHEPENENEN GESWOOREN ende RADEN

der Stadt 's Hertogenbosch.

MYN HEEREN.

OM wel te oordeelen van de groote genade, die de Heere Godt bewijst aen landen ende steden, ontsteeckende aldaer het licht van het Euangelie der saligheydt in den bloede JESU CHRISTI; Soo is onder andere seer profijtelijck, dat wy oock somwijlen in vergelijckinge onse gedachten eens laten gaen over die ziel-verderffelijcke donckerheydt ende veelvuldige misverstanden van de Roomsche Kercke: insonder-

heydt ſoodanigh deſelve in volle kracht zijn geweeſt eenige eeuwen achterwaerts, wanneer neffens de gunſte van die alderdickſte ende meer als taſtelijcke duyſterniſſen, een groot gedeelte vanden aerdtbodem beſlaende, onder den naeme van de Chriſtelijcke religie genoeghſaem een onwetende heydendom by het meerendeel gedreven wierde: ende ſoodanige verſoeyſelen d'overhandt hadden genomen, van welcker niet weynige, hedenſdaeghs de verſtandighſte van die gemeynſchap ſich moeten ſchamen: oock alles wat mogelijck aenwendende, om de afgrijſſelijcke gedachteniſſe van ſulcke grouwelen in vergetelheydt ter begraeffeniſſe te brengen. De bedieninge, welcke zijn ſoude van het Euangelie, was tot een koop-handel verworden. Waer van veele ende groote bewijſen zijn. Doch alſoo daer van oock eenige, niet juyſt de meeſte, maer evenwel ſeer merckelijcke ſtaeltjens in dit
boeck-

boeckjen voorkomen, 't welck uyt de handen der menschen by-nae ontdonckert was; soo hebbe my laten bewegen, omme 't selve nae d'oude druck van Romen ende Parijs onder de persse te brengen: tot gerief ende voldoeninge der gene, die geerne kennisse van saecken hebben. Ende also U Edele Groot-Achtbaerheden Haer betoonen ernstige ende yverige Voorstanders van de heylige waerheyt, ende rechtsinnige kercke onses Heeren, in dese Stadt, welcke voortijts geensins de minste is geweest onder de gene, die in dese onwetenheyt, ende blinde by-geloovigheyt versoncken lagen; soo hebbe wegen de betamelijckheyt my onderwonden aen U Edele Groot-Achtbaerheden dit werck op te dragen, versoeckende te mogen zijn ende blijven

Uwer Edele Groot-Achtbaerheden ootmoedige dienaer

S. du MONT.

PRÆFATIO
AD
PIUM ET CHRISTIANUM
LECTOREM.

E*Xhibetur tibi, Lector amice, libellus, cujus sic habet inscriptio:* Taxæ cancellariæ Apostolicæ & Taxæ sacræ pœnitentiariæ. *Liber ille etsi hactenus fugit conspectum multorum, conspectu tamen & luce judicatur dignissimus pluribus de causis. Fœtus est ni fallor, Joannis XXII. pontificis Rom. (ad annum* 1316.) *aut eorum quos ille ei gignendo præfecerat: reformatus quodammodo more Romano ab iis, quibus seu Pius II, seu Leo X. id negotii commiserat; inque lucem editus est variis in locis, Romæ primum uti apparet, Anno* 1514, *apud Marcellum Silber in campo Floræ; mox Coloniæ Agrip.* 1515. *apud Gosuinum Colinium. ibidemque* 1523. *Parisiis, Anno* 1520. *apud Tossanum Denis in vico S. Jacobi ad crucem ligneam; Venetiis* 1584 *cum oceano juris, extatque tom.* 15. *part.* 1. *fol.* 368. *alibi. Sed nascentem*

suffo-

boeck, 't welck opentlick hier (te Parijs) gedruckt is, en verkocht werdt, soo wel ten huydigen dage, als van oudts, genaemt Taxe vande kamer ofte Apostolijcke Cancellarie. In't welcke ghy meer schelm-stucken soudet konnen leeren, als in alle sommieren van allerhande sonden, ofte biecht-boecken zijnde licentie aen seer veele, maer absolutie aen alle die graegh zijn om die te koopen, voorgestelt. Ick spare de naemen, want 't is waer 't gene seght ick weet niet wie:

De namen voorwaer, ick segh 't ront uyt,
Zijn afgrijselick door haer selfs geluyt.

*Het is wonder, dat in desen tijd, by dese scheuringe, dit boeck, als zijnde een regijster van soo veele, soo vuyle en afgrijsselicke schelm-stucken, niet gesmoort is, om dat het is soo infaem ende eerloos, dat ick niet meyne, dat in Duytslandt, Swijtserlandt, ende waermen oock vanden Roomschen-stoel magh afgevallen zijn, eenigh boeck te koop is, in't welck aen iemand grooter ergernisse soude komnen gegeven werden, als hierinne. Evenwel nochtans wordt het vande favoriten vande Roomsche kerck niet gesupprimeert, alsoo dat de Licentien ende quijtscheldingen van soo groote ende alsulcke boose stucken inde commissie-brieven vande Legaten van daer (*van Romen*) herwaerts komende voor een goet gedeelte vernieuwt ende bekrachtight werden.* Ende naer eenige misdaden welcker vrylatinge om gelt verkocht wordt, verhaelt te hebben, seght hy: *Laet Romen haer nu schamen, ende laetse ophouden te koop te stellen 't naem-regijster van soo verscheide ende soo onbeschaemde misdaden.* Wenigh daernae citeert hy uyt Baptist van Mantua dit versken:

Te Romen heeft het gelt sijn kracht,
Het heerscht alleen met volle macht.

Hæc Espensæus loco citato. Quàm igitur dignum sit, quàmque necessarium, hunc gladium veste latentem retegi, nemo vir bonus non videbit, si paginam unam aut alteram hujus libelli evolverit. Cur patres illi suum hunc fœtum latere voluerint, ex dictis obscurum esse non potest. Quia vero, quod animus præsagit, objecturi sunt, non suum esse hunc fœtum, ab aliis, à nobis, à typographo depravatum esse, ab hæreticis quos vocant suppositum, casu aut malitiâ oblatum vitium; cavendum esse duxi, & huic calumniæ prudenter occurrendum. Quapropter librum authenticum ex officina Marcelli Silber 1514. *Romæ in campo Floræ, unà cum regulis Cancellariæ Leonis X. & modo vacandorum beneficiorum, profectum, ex quo hic libellus ad verbum accuratissimè, & quàm optimâ fide exscriptus & typis exaratus est, Nobilissimis, Amplissimis, Clarissimisque Dominis IX-Viris Sylvæducensibus offerendum censui, eosque rogandos, ut pro ea quâ pollerent authoritate, hujus exempli per quosdam è cœtu suo ad hoc deputatos, relegendi & cum autographo, ad publicam ei fidem faciendam, conferendi provinciam, quod infra pag.*131. *factum vides, suscipere haud gravatè dignarentur. Ne autem hoc tantum tibicine nos stare*

existi-

Dit zijn de woorden van Espensæus. Hoe dienstigh en nootsaeckelick het dan zy, dat dit sweert onder de kleederen verborgen zijnde ontdeckt werde, sullen alle goede mannen, naer datse een pagine ofte twee van dit boeckjen sullen doorbladert hebben, lichtelick konnen sien. Waeromme dese vaders gewilt dat dese haere vrucht soude schuylen, is uyt 't voorseyde klaer. Maer om datse, gelijck 't gemoedt ons voorseght, sullen voorwerpen, dat dit niet van hare geboorte is, dat het van andere, van ons, vanden drucker vervalscht, vande ketters, gelijckse die noemen ondergesteecken, ofte dat het by geval, ofte door boosheyt soude mogen geschonden zijn; hebbe ick goet gevonden om op mijne hoede te zijn, ende dese lasteringe in 't begin voor te komen. Dieswegen ick 't autentique-boeck uyt den winckel van Marcellis Silber 1514 tot Romen in campo Floræ, uyt het welck dit boeckjen van woordt tot woordt sorghvuldighlick ende ter goeder trouwe uytgeschreven ende gedruckt is, noodigh geacht hebbe den wel-Ed: Eerentv: ende Hooghachtb. Heeren, mijn Heeren Schepenen der Stadt 's Hertogenbosch te doen presenteren, ende haere wel-Ed: Eerentv: ende Hoogh-achtb. te bidden, datse eenige Leden uyt haer collegie, met vollen last om dit boeckjen tegens 't autentique te overlesen, te confereren ende te authentiseren, gelijck gy onder pag. 131. siet geschiet te zijn, geliefden te deputeren. Maer op dat die gene, denwelcken alles verdacht is, 't welck hem hare censur niet onderwerpt, niet souden meynen,

existiment illi, quibus suspectum omne illud quod limam eorum censoriam refugit, ad manus quoque est exemplar Parisiense anni 1520 *apud Tossanum Denis, cum privilegio ad triennium, ex hoc vide excerpta quædam hîc fol.* 112. *eo etiam usi viri Clarissimi, Franciscus Hotomannus in bruto fulmine* fol. 82. *Petrus Molinæus in novit. papismi* edit. Vesal. Germ. fol. 55. *Rivetus in Cathol. orthodoxo* tract. 3. quæst. 13. pag. 97. *Drelincourt in mysterio iniquit.* pag. 91. *Jacobus Focanus in extracto Romano-Cathol.* cap. 13. pag. 136. *Theodorus Simonis de statu papatus* fol. 167. *alii. Utrumque hoc, & Romanum & Parisiense exemplar quoque visum est ad tempus aliquod deponi, & asservari domi* Stephani du Mont, *civis & bibliopolæ Silva-ducensis, ut siqui bonâ fide volent, videant; Siqui negent, videntium fide confutentur. Huic libello ob argumenti similitudinem adjunctum est diploma indulgentiarum ejusmodi, quarum occasione Martinus Lutherus ad annum superioris seculi decimum-septimum, sese nundinationibus emissariorum Leonis X. opposuit. Ut autem hic libellus simul inserviret usui eorum qui linguæ latinæ in Belgica nostra sunt ignari, visum est eum vernaculè, quoad ejus fieri*

potuit,

wy alleen met desen stock gingen springen, soo is 't dat wy mede by der handt hebben een exemplaer gedruckt tot Parijs in 't jaer 1520 met privilegie voor 3. jaren; uyt dit siet hier eenige extracten fol. 112 't selve hebben mede gebruyckt de volgende seer vermaerde mannen: Francois Hotoman in bruto fulm. *fol.* 82. P. du Moulin, inde nieuwigheyt des Pausdoms inde hooghduytsche editie van Wesel *fol.* 55. Rivet inden rechtsinnigen Catholijck. *tract.* 3. *quæst.* 13. *fol.* 97. Drelincourt inde verborgentheyt der ongerechtigheyt *pag.* 91. Jacob Focanus inde ontdeckinge des Pausdoms *c.* 13. *pag.* 136. Theod. Simonis vanden staet des Pausdoms *fol.* 167. ende andere meer. Dese beyde, soo 't Roomsche als 't Parische exemplaer heeft ons oock goet gedacht eenigen tijdt-langh te laten berusten, ende bewaert te worden ten huyse van *Stephanus du Mont*, borger ende boeckverkooper binnen de Stadt 's Hertogenbosch, ten eynde, indien eenige deselve ter goeder trouwe begeeren te sien, die mogen sien. Indien eenige 't selve ontkennen, op 't woort van die, dewelcke het gesien hebben, mogen overtuyght werden. By dit boeckjen is van wegen de gelijckheyt van materie by-gevoeght een copie van alsulcke aflaeten, door dewelcke Martin Luther occasie gekregen, om hem in 't jaer 1517 te stellen tegens de aflaets-predickers van Leo den X. Maer op dat dit boeckjen mede soude dienen den genen dewelcke in ons Nederlandt inde latijnsche tael onervaren mochten zijn, heeft ons goet gedacht 't selve soo veel als mogelick, in onse moederlicke tael over te setten,

ten,

potuit, interpretari, & Belgicum textum latino respondentem, ex adverso, seu ad latus ejus, interjectis columnis, adjicere. Subjunximus ei præterea monetæ in curia Romana valorem, vocumque quarundam obscurarum, quæ ob barbariem, quam redolent, interpretationem vernaculam vix admittebant, explanationem. In qua re magno nobis adjumento fuit vir Clarissimus Laurentius Banck Jurisconsultus Franequeriensis, qui cum ipse coronationis Innocentii X. *actui Romæ interfuisset, Romanensiumque arcana diligentissimè perrimatus fuisset, in Belgicam nostram redux, Anno* 1651 *edidit, & notis illustravit* T*axam Cancellariæ & pœnitentiariæ Romanæ, ex manuscripto cujus sibi copiam factam deprædicat à R. D. Johan. Baptista Sibon, patre Monacho Bernardino & collegii Romani lectore. Ne longius abeam, te, benevole lector, rogatum volo, ut istud opusculum bonâ fide in lucem editum, accipias optimâ, eoque utaris ad artes satanæ, quarum hic specimen habes, cognoscendas, ad declinandum malum & constabiliendum bonum, in fide & salute tuâ, per ædificationem quæ est in* CHRISTO JESU. *Amen.*

Soli Deo gloria.

ten; ende den nederlandtschen text metten latijnschen over-een-stemmende, recht tegens over, ofte aen een zijde, een Colomme tusschen beyde komende, daer by te voegen. Wy hebben noch daer-by gevoeght de valeur, ofte waerdye vande munte in het hof van Romen, ende de uytlegginge van eenige donckere woorden, dewelcke van wegen de verbastaertheyt, daerse eenen geur nae hebben, naulix in onse moederlicke tael konden overgeset werden. In dese saeck heeft ons tot een groot behulp geweest, de seer vermaerde rechts-geleerde Laurentius Banck professor tot Franequer, dewelcke als hy selve inde krooningh van Innocentius den X. binnen Romen tegenwoordigh was geweest, ende de Roomsche verborgentheden nauwkeurigh doorsnuffelt hadde, te rugh komende in ons nederlandt, in 't jaer 1651. uytgegeven heeft, ende met aenteyckeningen verklaert de Taxe, ofte schattinge van de Cancellarie ende penitentie-kamer van Romen, uyt een boeck met de handt geschreven, 't welck hy segt hem ter hant gestelt te zijn van R. D. Joh. Baptista Sibon Monnick vande ordere S. Bernard, en Lecteur van 't collegie van Romen. Op dat ick niet verder gae, wil ick u, goetgunstige Leser, gebeden hebben, dat gy dit boeckjen ter goeder trouwe in 't licht gegeven zijnde, mede ter goede trouwe wilt aen-nemen, ende 't selve gebruycken om de listen des duyvels, waer gy hier een staeltjen van hebt, te erkennen, om 't quade te vermijden ende 't goede te bevestigen in het geloove ende saligheyt, door de stichtinge dewelck is in Christo Jesu. *Amen.*

** *Alleen Godt de eer.*

Querela Abbatis Urspergensis de Curia Rom. in vita Philippi Barbarossæ *Imperat. ad annum* 1198. *in hist. fol.* 321.

FActa est hæc abusio, ut fieret quasi portentum multarum abusionum, quæ subsecutæ sunt in terris. Vix enim remansit aliquis Episcopatus, sive dignitas Ecclesiastica, vel etiam parochialis ecclesia, quæ non fieret litigiosa, & Romam deduceretur ipsa causa, sed non manu vacua. Gaude Mater nostra Roma, quoniam aperiuntur cataractæ thesaurorum in terra, ut ad te confluant rivi & aggeres nummorum in magna copia. Lætare super iniquitate filiorum hominum, quoniam in recompensationem tantorum malorum datur tibi precium. Jocundare super adjutrice tua discordia, quia erupit de puteo infernalis abyssi, ut accumulentur tibi multa pecuniarum præmia. Habes quod semper sitisti, decanta canticum, quia per malitiam hominum, non per tuam religionem orbem vicisti, Ad te trahit homines, non ipsorum devotio, aut pura conscientia, sed scelerum multiplicium perpetratio, & litium decisio, precio comparata.

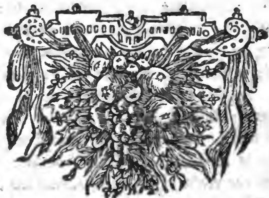
De

De klachte van den Abt van Urspergen over den Staet van 't Roomsche Hoff, in 't leven van den Keyser *Philippus Barbarossa*. Anno 1198. in sijne hist. fol. 321.

DAer is ontstaen een groot misbruyck, alsoo dat 't wierde gelijck eenen grouwel van veele abuysen, de welcke gevolght zyn op aerden. Want naeuwelick isser overgebleven eenigh Bisdomme, ofte kerckelicke waerdigheyt, over de welcke men niet procedeerde, ende 't proces naer Romen gesleept wierde, maer niet met ledighe handen. Verblijdt u heylighe moeder de kerck, om dat geopent worden de sluysen der schatten op aerden, op dat na u toe mogen vloein beecken en hoopen van gelt, in grooten overvloet. Verblijdt u over de godtloosheyt vande kinderen der menschen, om dat u tot vergeldinge van groote sonden prijs betaelt wort. Weest vrolick over u medehelpster de tweedracht, om datse uytgeberstet is uyt den put des afgronts, op dat u opgehoopt souden worden vele belooningen van gelt. Nu hebt gy daer gy altijt nae gedorst hebt. Singht nu een lofsangh, om dat gy de werelt, niet door uwe godsdienstigheyt, maer door uwe boosheyt overwonnen hebt. Tot u werden de menschen getrocken, niet door haere aendacht, ofte suyvere conscientie, maer door 't bedrijf van veelvuldige schelmstucken, ende door decisie van processen door gelt te weege gebracht zynde.

Jesaiæ

O alle ghy dorſtige, komt tot de wateren; ende ghy die geen gelt en hebt, komt koopt ende etet, jae komt koopt ſonder gelt, ende ſonder prijs wijn ende melck. Waerom weeght ghy-lieden gelt uyt voor het gene dat geen broodt en is? Ende uwen arbeydt voor 't gene dat niet verſaedigen en kan? Hooret aendachtelijck nae my, ende etet het goede, ende laet uwe ziele in vettigheyt haer verluſten,

Taxæ Cancellariæ Apostolicæ incipiunt

Et primo de gratiis expectativis.

EXpectativa ad unum beneficium pro præsente, gratiosa taxatur groff. xij.

Executoria groff. x.

Ad duo beneficia gratiosa groff. xiij.

Executoria g. xj.

Et ad plura beneficia pro quolibet addantur g. ij.

Ad beneficium cujuscunque taxæ pro clerico sæculari addantur g. iiij.

Et si religiosus habuerit expectativam ultra unum beneficium pro quolibet addantur g. iiij.

Et si in prædictis gratiis fuerit clausula anteferri, vel prærogativa ad instar familiarium papæ, vel alterius, addantur g. xxv.

De Taxen ofte Schattingen van de Apostolijcke Cancellarie (schat-kamer) beginnen.

Eñ eerstelick van de uyt gunst verleende Expectantie.

DE Expectantie ofte verwachtbrief tot een prabende voor een tegenwoordige gunstlick verleent wort getaxeert gr. 12.

Een Executoriaelbrief g. 10.

Tot twee beneficien gunstlick verleent groff. 13.

Een Executoriaelbrief g. 11.

Ende een Executoriaelbrief tot meerdere beneficien / dat voor yder by gelegt werden g. 2.

Dat by een beneficie van allerley taxe / voor een wereltlick Klerck by gelegt worden g. 4.

Ende indien die geestlicke persoon is hebbende de expectantie meer dan tot een beneficie/laet voor elck toegelegt worden g. 4.

Ende indien in de voorseyde gunstbrieven is de clausule van voortocht / ofte voorrecht / op de manier der vrienden van de Paus/ofte van een ander g. 25.

Pro Religiosis cum translatione addantur g. ij.

Si dispensetur super defectu ætatis in eisdem litteris quo ad beneficium curatum, pro uno addantur g. iiij.

Pro duobus annis addantur g. vj.

Et pro quolibet anno ultra addantur g. ij.

Si fuerit clausula, quamprimum fuerit legitimæ ætatis, tunc propter laborem scribendi addantur g. ij.

Si super defectu ætatis, quo ad præbendam Cathedralis Ecclesiæ cum derogatione regulæ addantur g. ij.

Narrando regulam cancellariæ g. ij.

Si super defectu natalium quo ad effectum gratiæ addantur g. v.

Si derogetur statutis Ecclesiæ addantur g. v.

Voor geestlicke persoonen mette verplaetsingh g. 2.

Indien daer ghedispenseert wordt over minder-jarigheyt in deselve brieven / soo veel aengaet 't beneficie verplicht met sorge der zielen / voeght daer by g. 4.

Dat voor twee jaren daer by gevoeght worden g. 6.

Ende dat voor elck jaer daer en boven by gevoegt worden g. 2.

Indien daer by is de clausule / soo drae hy sal hebben sijnen behoorlicken ouderdom / salmen daer by voegen voor den arbeydt van schrijven g. 2.

Indien daer gedispenseert wordt over een provende van een Cathedrale Kerck met inbreuck van den regel / voeght daer by g. 2.

Voor 't verhaelen van den regel der Cancellarie g. 2.

Indien daer gedispenseert wordt over 't gebreck van onwetlicke geboorte / soo veel de werckingh van de gratie aengaet datter by gevoegt worden g. 5.

Indien de insettinge der Kercke intrest daer by komt te lijden / dat men daer by voege g. 5.

Et

Et si gratia expectativa fuerit ad præstimonia unius, duorum trium &c. addantur g.iiij. vel j.	Ende indien die vergunstbrieven sullen zijn tot pensioenen van een / twee / drie &c. laet daer by gevoegt werden g.4. ofte 1.
Et si expectans obtineat alia beneficia pro quolibet addantur g. j.	Indien de expectant meer beneficien verkrijght / dat hy voor elk daer by legge g.1.
Et si beneficia essent magni valoris, pro quolibet addantur grosſ.ij.	Ende indien de beneficien mochten wesen van groote waerdye / laet voor elck bygevoegt worden g.2.
Et si narretur dispensatio ad incompati. In *non obstan*. addantur g.iiij.	Ende indien de dispensatie verhaelt wordt in 't formulier. Non obstante laet daer by gevoegt worden g.4.
Et si concedatur de novo clausula permutandi addantur g. x.	Ende indien op 't nieuw ververleent wordt de clausule van te mogen verwisselen/ voegt daer by g. 10.
Si narratur dispensatio super defectu natalium ad plura, vel ad quæcunque &c. addantur g. iiij.	Indien daer verhaelt wort de dispensatie over 't gebreck van onwettelicke geboorte tot meer / of tot allerley beneficien &c. voeght daer by g.4.
Si concedatur expectativa Episcopo vel Abbati, taxetur ut supra: & addantur pro quolibet beneficio g. ij.	Indien daer een Bisschop ofte Abt vergunt wordt de expectantie / sulcks worde geschat als boven ende voor elck beneficie worden daer by gevoegt g.2.
Si cum clausula anteferri, vel alia prærogativa taxetur ut sup.	Indien dat geschiet mette clausule van voortocht ofte voorrecht/ gelijck boven.

Et si in prædictis casibus gratia fuerit ad dignitates personatus &c, addantur g.ij.

Quod expectans in assecutione beneficiorum præferatur nominatis per ducem. g.xxvj.

Et si mandatur, quod litteræ valeant perinde ac si sub datis kal. Januarii &c. addantur g.iiij.

II.

Pro Absentibus.

PRo absente ad unum beneficium simpliciter groff. xx.

Et pro quolibet alio beneficio addantur. g.ij.

Et in reliquis ut supra.

Extensio gratiæ expectativæ ad unum aliud beneficium. g. xx.

Si ad plura, addantur pro quolibet beneficio g. ij.

Et cum prærogativis addantur g. xxv.

Ende indien in de voorseyde gevallen de gratie mochte sijn totte waerdigheden van persoonaetschap datter by gevoegt worden g. 2.

Dat den expectant in 't verkrijgen van de beneficien voorgetrocken worde den genen die den Hertogh mocht op de nominatie gestelt hebben g.26.

Ende indien daer belast wort/ dat de brieven een sulcke kracht sullen hebben / als dewelcken verleent sijn op Nieuwe jaers dagh & cæt. noch g.4.

II.

Voor de afwesende.

VOor een afwesende tot een beneficie simpelicken groff. 20.

Ende voor elck ander beneficie daer en boven g.2.

Ende in de rest gelijck als boven.

De uytbreydinghe van de expectative gunst tot een ander beneficie g.20.

Indien deselve is tot meer andere beneficien / laet voor elck by gelegt worden g.2.

Ende met 't voorrecht / laet daer by gevoeght worden g. 25.

Ad

Ad instar descriptorum addantur g.xxx.
Mutatio Collationis gratiosa g. xij.
Executoria g. x.
Revalidatio gratiæ, si dimittat beneficium acceptatum g. xx.
Si vero retineat beneficium acceptatum addantur g.ij.

Et cum prærogativis addantur g. xxv.
Et si absolvatur ab excommunicatione ad cautelam addantur g.ij.
Et si in aliquo prædictorum casuum daretur clausula, *motu proprio*, addantur g. iiij.
Si *non obstan.* habeantur pro expressis, ad. g.x.

Specialis reservatio canonicatus & prebendæ, in duabus litteris cum derogatione aliarũ gratiarum gratiosa g.xxx.

Executoria g.xx.
Et pro quolibet alio beneficio reservato addantur g.v.

Indiense is op de manier van de afgeschrevene g.30.
De gunstbrief van veranderinge van Collatie g.12.
Een executoriaelbrief g.10.
De vergoedinge van gratie/ indien hy het aengenomen beneficie laet vaeren g.20.
Maer indien hy't beneficie komt te behouden noch g.2.

Ende mette voorrechten/ laetter by gelegt werden g.25.
Ende indien hy geabsolveert werdt van den ban/ tot verhoedinge daerenboven g.2.
Ende indien in een van de voornoemde gevallen gegeven wierde de clausule/door eygen drift. noch g.4.
Indien niet tegenstaende;datse door uyt gedruckte gehouden worden/ voegt daer by g.10.
Een speciale ende besondere reserve van een Canonicaat ofte prebende / begrepen in twee brieven / met te rugstellinge van andere gratien/gunstlick verleent g.30.
Een executoriaelbrief g.20.
Ende voor elck ander gereserveert beneficie/ laet daer by gevoegt werden g.5.

III.

De beneficiis vacantibus.

Litteræ de beneficio non reservato pro præsente vel absente taxentur ad. groff. xx.

Pro reservatione generali addantur g. ij.

Et si curatum fuerit, & dispensetur super defectu ætatis juxta numerum annorum pro quolibet anno g. ij.

Et si prius dispensatum fuerit, & narretur dispensatio hujusmodi, puta ad plura, vel ad quæcunque addantur g. iiij.

Si vero dispensetur super defectu natalium ad. g. iiij.

Si detur clausula permutandi quam in alio non habuerat addantur g. x.

Et pro quolibet, *non obstante*, addantur g. j.

Si fuerit canonicatus &

III.

Van de vacante Beneficien.

De brieven voor een beneficie niet gereserveert zijnde voor den tegenwoordigen of afwesenden wort geschat groff. 20.

Voor de generaele reserve daerenboven g. 2.

Ende indien het verplicht is met zielsorge / ende gedispenseert wort over minderjaerigheydt / volgens 't getal van jaeren / voor elck jaer g. 2.

Ende indien eerst gedispenseert mochte zijn / ende dusdanige dispensatie verhaelt wert / te weten tot meer of allerley beneficien / daer enboven g. 4.

Maer indien gedispenseert wert over onwettelicke geboorte / laet daer by gevoegt worden g. 4.

Indien daer gegeven wert de clausule van te mogen 't selve verwisselen / die hy in 't andere niet hadde gehadt voegt daer by g. 10.

Ende voor elcke reyse daer by te setten / de clausule / niet tegenstaende noch g. 1.

Indien 't is een Canonicaet pre-

prebenda, & derogetur consuetudini optandi, addantur g. v.	ofte prebende / ende de gewoonte van te kiesen te rugge gestelt wert/ voegt daer by g. 5.
Et si *non obstante*, narretur dispensatio concessa ad incompatibilia addantur grof. iiij. alias v.	Ende niet tegenstaende/indien daer verhaelt werdt de dispensatie verleent zijnde tot beneficien niet konnende met malkanderen bestaen. Datter by geleght werden g. grof. 4 anders 5.
Si vero in impetratione dispensetur de novo ad duo curata, addantur g. xxx.	Maer indien in 't verkrijgh op 't nieuw gedispenseert wordt tot twee beneficien met zielsorge. noch g. 30.
Et pro tertio incompatibili addantur g. xxxv.	Ende voor 't derde niet konnende met de andere bestaen g. 35.
Ita tamen quod mitius agatur cum graduato, quam non graduato circa dispensationes.	Alsoo nochtans datter sachter gehandelt worde met een geoordende persoon / als niet geoordende/omtrent de dispensatien.
Super defectu natalium ad canonicatum & prebendam in Ecclesia cathedrali g. xviij.	Over onwettelicke geboorte tot een Canonicaet ende prebende in een Cathedrale kerck. g. 18.
Si plura beneficia in eisdem litteris impetrantur, pro primo g. xx.	Indien daer meer beneficien verkregen worden in eenen brief / sal voor 't eerste betaelt worden g. 20.
Et pro quolibet alio addantur g. ij.	Ende voor elck ander daer en boven g. 2.
Si fuerit beneficium regulare, ita quod detur tran-	Indien 't beneficie is van een Clooster persoon/ alsoo dat met eenen verleent werdt

 statio

ſtatio addantur g. ij.

Si excedat ultra uſque ad. CC. pro quolibet centenario addantur g. ij.

Et ſi fuerit prioratus conventualis parvi valoris de triginta vel quadraginta uſque ad centum taxetur ad. g. xxvj.

Et ſi fuerit magiſtratus ordinis caput *de mercede*, vel alius taxetur ad. g. xxx.

Si vero fuerit monaſterium virorum parvi valoris uſque ad L. fl. orenorum ſummam, taxetur ad. g. xxx.

Si vero fuerit monaſterium mulierum ejuſdem valoris g. xxv.

Si autem excedant quinquaginta taxentur ad g. xL.

Monaſteria vero virorum excedentia ſummam centum florenorum, quando per ſupplicationem expediuntur ad g. L.

Alia vero beneficia conventualia, & præceptoriæ generales magni valoris, gratioſa g. xviij.

verplaetſinge daer en boven g.2.

Indien 't te boven gaet/ tot twee hondert toe/ ſullen voor elck hondert daer by gedaen worden g.2.

Indien 't is een prioorſchap van een convent van kleyne waerdye / van dertigh of veertigh tot honderden toe/ laet 't geſchat worden op g. 26.

Ende indien de Magiſtraet is 't hooft van de ordere de Mercede, ofte van een andere tot g.30.

Maer indien 't is een Mans Clooſter van kleyne waerdye totte ſumma van vijftigh florijnen / wort geſchat op g. 30.

Maer indien 't is een Vrouwen Clooſter van de ſelve waerdye g.25.

Maer indienſe de ſumma van vijftigh florijnen te boven gaen g.40.

Maer de Mans Clooſters te boven gaende de ſumma van hondert florijnen/wanneerſe door requeſte uytgemaeckt worden/ tot g.50.

Maer andere Clooſter beneficien ende generale præceptorien van groote waerdye g. 18.

Executoria g. xvj.

Et si in litteris monasteriorum & Magistratus &c. dispensetur cum illegitimo addatur g. x.

Si super ætate addatur g. x.

Si in litteris addatur clausula, quod non amoveatur ad nutum addatur g. vj.

Hospitale vacans g. xvj.

In hospitalibus magni valoris habeatur respectus in taxa, ut sup.

Si beneficium de novo instituatur de bonis alicujus testatoris, & postea mandetur conferri in eisdem litteris, taxetur ad g. xxv.

Et si in beneficialibus detur absolutio ad cautelam addantur g. iiij.

Item in litteris novæ provisionis, vel mandati de providendo, *vel si neutri, aut surrogationis*, habeatur respectus ad narrationem: & extimi-

Een executoriaelbrief g. 16.

Ende indien in de brieven van Cloosters ofte Magistraet etc. gedispenseert wert met een onwettelicken g. 10.

Indien daer gedispenseert wort over minderjarigheyt g. 10.

Indien in de brieven daer by gevoegt wort de clausule/ dat hy niet naer believen gedeporteert werde/ noch g. 6.

Een Hospitael vacant zijnde g. 16.

In de Hospitaelen van groote waerdye, moetmen respect draegen in de schattinge/ gelijck boven.

Indien 't beneficie eerst nieuw ingestelt wert/ uyt de goederen van eenigh Testateur/ ende daer belast wert op yemandt geconfereert te werden in den selven brief op g. 25.

Ende indien in de beneficie-brieven verleent wort absolutie tot verhoedinge/ daer en boven g. 4.

Item in de brieven van nieuwe versorginge / ofte van last om sich te versien etc. ende den arbeyt sal getaxeert worden nae 't getal der regulen ofte linien / als

tur labor per computum linearum; ut inferius declarabitur.

Item si dispensetur in littera provisionis monasterii, vel magistratus, quod possit succedere genitori in monasterio, seu magistratu, addantur g. xxx. xL. vel L. juxta provinciam ubi monasterium vel magistratus consistit: nam in Anglia plus taxantur, aut Francia, Hispania, Italia, vel Alamania, quam in Hybernia, vel insula Corsice aut Sardinia, vel Albania.

Pro Clausula advocationis causæ addantur g.ij.

Pro extinctione litis addantur g. vj.

Et si gratia, *si neutri, vel surrogationis* fuerit super monasterio virorum taxetur ad. g.xxxv.

Super monasterio mulierum taxetur ad. g.xxxvj.

Pro beneficiis excedentibus C C. floren: in gratia *si neutri vel surrogationis*, habeatur respe-

onder sal verklaert worden.

Item indien daer gedispenseert wert in een brief van provisie van een Klooster/ ofte Magistraet/ dat yemand mocht volgen in de stede van sijn Vader in een Klooster ofte Magistraet/ laet daer by gevoegt worden gros.30.40. ofte 50. na de provincie in de welcke 't klooster ofte Magistraet is: want in Engelandt/ Vranckrijck/ Hispanien/ Italien/ of Duytslandt/ wordense hooger geschat als in Yerlandt/ Corsicen/ Sardinien/ ofte Hongarien.

Voor de clausule/van de voorspraeck des proces/ laet by gevoegt werden g. 2.

Voor afschaffinge of casseringh des proces g. 6.

Ende indien de gunste: si neutri, vel surrogationis is over een Mans Klooster/ wortse geschat op g.35.

Over een Vrouwen Klooster/ wortse geschat op g.36.

Voor de beneficien te boven gaende twee hondert flor: in de formule. si neutri vel surrogationis, datter gelijck

ctus

ctus ut supra ad valorem.

Si beneficium vacet ex causa permutationis, gratiosa g. xij.

Executoria g. x.
Pro littera concessionis permutationis g. xL.
In dispensationibus, & *non obstan.* observatur ut supra.

I V.

De pensionibus & Erectionibus.

Litteræ persionum super fructibus monasteriorum vel Ecclesiarum cathedralium gratiosa groff. xvj:
Executoria g. xiv.
Litteræ aliarum pensionum gratiosa g.xij.

Executoria g. x.
Littera pensionum duorum millium librarum Turonensium per Clementem vj. in duabus villis in diœcesi patriarchæ Alexandrini olim Episcopi Parisiensis, gratiosa g. L.

boven opsicht worde genomen op de waerdye.

Indien 't beneficie vacant is/ ter oorsaeck van verwisselinge/ gunstelicken verleent g. 12.

Een Executoriaelbrief g. 10.
Door een brief om de verwisselingh toe te laten g. 40.
In de dispensatien / ende formulier: wert onderhouden als boven.

IV.

Van pensioenen en oprichtingē van benificien.

Brieven van pensionen/ over de inkomsten van kloosters ende cathedrale kercken/ upt gunste verleent groff. 16.
Een Executoriaelbrief g. 14.
Brieven van andere pensionen upt gunste verleent g. 12.
Een Executoriaelbrief g. 10.
Een brief van pensionen/ van twee duysent ponden turnoys door Clemens den 6. in twee dorpen in't Bisdom van den Patriarch van Alexandrien/ eertijdts Bisschop van Parijs upt gunste verleent g. 50.

Exe-

Executoria g. Lij.
Si fiant erectio & collatio simul in una littera. g. xxx.
Et Attende quod in libro Joannis xxij. reperitur, quod litteræ pensionis duorum milium librarum concessæ per Clementem vj. in duabus bullis fuerunt taxatæ ad. g. L. & Lij.
Si erigatur aliquod beneficium in dignitatem, & conferatur in eadem littera taxetur littera ad. g. xxxv.
Et si plures dignitates seu plura beneficia erigentur, & diversis personis conferri mandentur in eisdem litteris, pro quolibet beneficio addantur g. iiij.
Forma juramenti pro dignitate majori principali ac conventuali g. vj.
In libro Joannis xxij. reperitur taxata ad. g. xiij.

Een Executoriaelbrief g. 52.
Indien de oprichtinge ende collatie te gelijck geschiet in eenen brief g. 30.
Ende merckt aen / dat in 't boeck van Joannes den 22. gevonden werdt / dat de brieven van twee duysent ponden verleent zijnde door Clemens den 6. in twee bullen getaxeert zijn geweest op g. 50. en 52.
Indien eenigh beneficie verheven wert tot eẽ waerdigheyt / ende geconfereert wert in den selven brief / wordt den brief geschat op g. 35.
Ende indien meer erampten ofte beneficien opgerecht werden / ende in de selve brieven belast wert / om deselve op verscheiden persoonen te confereren sullen daer-en-boven getelt worden g. 4.
Een formulier van eedt voor een groot / principael ofte kloosterlicke waerdigheyt g. 6.
In het boeck van Joannes den 22. wordtse gevonden geschat te zijn op g. 13.

V. De

V.

De novis provisionibus.

Litteræ novæ provisionis, cum abilitatione in eisdem g.xxij.

Littera abilitationis seorsum taxetur secundum consuetudinem g. xvj.

Item littera absolutionis a Simonia taxetur g.xvj.

Item pro *motu proprio* addantur. g. iiij.

Pro clausula, *quod non obstante beneficiales habeantur pro expressis* &c. & addantur propter respectum ut supra g.x.

Littera in forma, *Cupientibus*, pro religioso g. xij.

Et si in eadem petatur absolutio addantur g.iiij.

V.

Van nieuwe provisien.

Brieven van nieuwe provisie/ met bequaemmakinge in de selve brieven g.22.

Den brief van bequaemmakinge a part/ wordt geschat naer gewoonte op g. 16.

Item een brief van absolutie van Simonie wort getaxeert g.16.

Item voor dat daer by gevoegt wort/ motu proprio, noch g. 4.

Voor de clausule / quod non obstante &c. ende daer worden uyt respect gelijck boven by gevoegt g. 10.

Een brief inde forme/ Cupientibus voor een geestlicke persoon. g. 12.

Ende indien in de selve begeert wort absolutie/ noch g.4

VI.

De beneficiis vacaturis.

Litteræ de beneficio vacaturo per pro-

VI.

Van beneficien sullende vacant vallen.

Eenen brief/ over een beneficie sullende vacant vallmo-

motionem ad Ecclesiam cathedralem, vel ad monasterium, vel per assecutionem alterius beneficii, & sic de similibus gratiosa g. xij.

Executoria g. x.

In *non obstante*, & dispensationibus & absolutione ad cautelam observetur ut supra

Item in vacaturis pro absentibus g. xx.

Super beneficio vacaturo per professionem emittendam, per ingressum religionis, & per matrimonium contrahendum observetur ut supra.

Super beneficio vacaturo per privationem faciendam. g.xxvj.

Et si mandetur quis declarari privatus propter adhæsionem antipapæ, quia prolixior est narratio, addatur ad taxam secundum computum linearum.

Super beneficio vacaturo per resignationem faciendam g. xx.

len door promotie tot een Cathedrale Kerck / ofte Clooster/ ofte door verkrijging van een ander beneficie/ ende soo van der gelijcke/upt gunste verleent g. 12.

Een Executoriaelbrief g. 10.

In 't formulier / non obstante, ende dispensatien ende absolutie tot verhoedinge/ worde onderhouden als boven

Oock in de beneficien sullende vacant vallen door de afwesende g. 20.

Aengaende 't beneficie sullende vacant vallen door professie/ door in een klooster te gaen/ende door den houwelicken staet aen te gaen/ laet onderhouden werden als boven

Over een beneficie sullende vacant vallen door een ander daer van te berooven. g. 26.

Ende soo yemant belast wort/ verklaert te worden een privee persoon / om dat hy eenen valschen paus aenhanght / om dat die narree wat langh valt / laet 't geschat werden naer 't getal der linien ofte regulen.

Over een beneficie sullende vacant vallen door resignatie g. 20.

Hic

Hic diminuitur taxa, quia communiter taxabatur g. xxxvj.

Et si in eisdem litteris mandetur reservari pensio. g. xxxij. alias xij.

Et si mandetur reservari pensio propter cessionem facienda in partibus litis & causæ, propter narrationem addantur grossi. Secundum computum linearum.

Hier wort de taxe verminderd/ om dat het gemeynelick geschat wierde g. 36.

Ende indien in de selve brieven belast werdt dat men de pension sal behouden g. 32. anders 12.

Indien daer belast wordt dat men de pension sal reserveren propter cess. etc. Laet van wegen de narree daer by gevoeght worden na't getal der linien.

VII.

De provisionibus Ecclesiarum & monasteriorum per Consistorium.

Litteræ provisionis Ecclesiæ cathedralis vacantis per obitum vel translationem gross. xx.

Et si detur reservatio propter translationem g. ij.

Pro translato de cathedrali ad Metropolitanam add. g. iiij.

Pro translato de cathedrali ad cathedralem g. v.

VII.

Van de versieninge der Kercken ende Kloosters door het Consistorie.

Brieven van provisie van een Cathedrael Kerck/ vacant zijnde door afsterven of verplaetsinge gr. 20.

Ende indien reserve gegeven werdt van wegen verplaetsing. g. 2.

Voor verplaetsingh van een Cathedrael/ tot een hooftkerck/voegt daer by g. 4.

Voor verplaetsing van een Cathedrale Kerck totte andere g. 5.

De

De metropolitana ad metropolitanam g. vj.
Et si fiat translatio ad patriarchalem addantur. g. vj.

Et qualibet Conclusionum taxetur ut Principalis

Munus Consecrationis g. xvj.
Commissio receptionis juramenti g. xvj.
Forma juramenti pro Episcopo, Archiepiscopo, vel Patriarcha g. xij.
Ad dominum temporalem g. xvj.
Si in dictis litteris narretur electio addantur g. ij.

VIII.

De litteris Provisionum Patriarcharum, & Archiepiscoporum.

PRo qualibet littera g. xxiiij.
Monasterium quomodocunque vacans g. xvj.
Per translationem addantur g. ij.

Van eene Hoofdkerck totte andere g. 6.
Ende indien de verplaetsingh geschiet tot een patriarchale Kerck / noch daer en boven g. 6.
Ende elcke conclusie worde geschat als een principale.

Het ampt van segeninge of heyliginge g. 16.
Commissie om eenen eedt op te nemen g. 16.
Het formulier van eede voor een Bisschop/Aertsbisschop ofte Patriarch g. 12.
Tot een tijdelicken Heer g. 16.

Indien in de voorseyde brieven verhaelt wert de electie/ noch g. 2.

VIII.

Van de provisie brieven van Patriarchen, ende Aerts-bisschoppen.

VOor elcken brief g. 24.
Een Klooster / hoe 't oock vacant magh zijn g. 16.
Door 't verplaetsen/ laet daer by voegen g. 2.

Que-

Quælibet conclusio sicut principalis taxetur.

Munus benedictionis g. xij.

Commissio receptionis juramenti g. xij.

Forma juramenti pro Abbate g. x.

Ad dominum temporalem g. x.

Forma juramenti pro Abbatissa g. viij.

Littera tradendi pallium g. x.

Alia quę dirigitur pręlatis. g. xij.

Forma dandi pallium g. vj.

Quando traditur pallium in curia, & datur licentia recedendi a curia g. xij.

Quando conceditur Episcopo translato de Archiepiscopatu ad Episcopatum quod possit uti pallio g. xvj.

Item quod possit uti pallio extra provinciam g. x.

Quod Episcopus titularis possit exercere pontificalia extra diocesin g. xxx.

Elcke conclusie sal geschat werden gelijck de pꝛincipale.

Het ampt van de benedictie te geven g. 12.

De Commissie om eenen eedt te mogen opnemen. g. 12.

't Foꝛmulier van eenen eedt vooꝛ een Abt g. 10.

Om hem aen te nemen tot een tijdelick Heer g. 10.

't Foꝛmulier van den eedt vooꝛ een Abdesse g. 8.

Eenen bꝛief om haer den mantel te verleenen g. 10.

Een andere dw: uytgemaeckt wert vooꝛ de pꝛelaten g. 12.

't Foꝛmulier om den mantel te geven g. 6.

Wanneer den mantel gegeven wert in 't Hof/ende consent verleent wert om van 't hof te vertrecken g. 12.

Wanneer eenen Bisschop verplaetst zijnde / van een Aerts-bisdom tot een Bisdom/vergunt wert om den mantel te gebꝛuycken g. 16.

Item dat hy den mantel mag gebꝛuycken buyten de pꝛovincie g. 10.

Dat een Bisschop hebbende maer den titul / de Bisschops-plichten magh gebꝛuycken buyten 't Bisdom g. 30.

Forma juramenti pro Archiepiscopo in traditione pallii gr. viij.

IX.

De Commendis.

Litteræ Commendæ Ecclesiæ cathedralis factæ Episcopo una cum Ecclesia, quamdiu præfuerit taxetur g. C.

Si commendetur Ecclesia metropolitana g. Cx.

Si parrochialis, addantur g. v.

Et si Commenda fiat ad tempus, ad medietatem illius qui est ad vitam

Item si in diversis litteris, tunc taxentur secundum provisiones, & quælibet conclusio taxetur ut principalis.

Commenda monasterii ad vitam, si plures fiant litteræ, principalis taxetur g. xvj.

Et quælibet Conclusio ut principalis

't Formulier voor een Aertsbisschop in 't overgeven van den mantel. g.8.

IX.

Van de Commenden.

Brieven van Commende van een Cathedrale Kerck verleent aen een Bisschop/ te gelijck met de Kerck soo lange hy daer over gestelt is wert getaxeert g.100.

Indien hem aenbevolen wert de moederkerck g. 110.

Indien een parochiale Kerck/ worden daer by gevoeght g. 5.

Ende indien die Commende geschiedt voor sekeren tijdt/ totte helft van dien die is geduyrende 't leven.

Item indiense geschiet door verscheiden brieven / datse dan geschat werden volgens de provisie/ ende elcke Conclusie gelijck de principale.

De Commende van een klooster / indiense geschiet voor 't geheel leven / ende meer brieven daer van gemaeckt worden/werdt de principale geschat g. 16.

Ende elcke Conclusie gelijck de principale.

Si

Si vero unica littera, taxetur g. Lx.

In prę missis autem habeatur semper respectus ad valorem &c. ut supra.

Item litteræ Apostolicæ pro illis qui patiuntur defectum ætatis, si commendatur beneficium ad ætatem legitimam, & postmodum mandatur conferri g. xxx.

Si commendatur prioratus regularis clerico seculari, qui conventualis non est g. xxvj.

Et si conventualis fuerit g. xxxv.

Et si contingat beneficium seculare commendari religioso g. xxv.

Pro alio simplici beneficio semper commenda taxetur g. xxv.

Pro clausulis, *motu*, & *pro expressis*, fiat prout in vacantibus.

Maer indien maer eenen brief/wort die geschat g.60.

Maer dat in 't voorseyde gelet werde op de waerdye gelijck vooren.

Item Apostolicke brieven/ voor die dw: minderjarigh zijn / indien 't beneficie een ander aenbevolen werdt tot den behoorlicken ouderdom / ende daer na belast wordt op hem geconfereert te werden g. 30.

Indien 't prioorschap van een Klooster aenbevolen wordt eenen wereltlicken klerck/ dw: niet van het convent is g. 26.

Ende indien hy van 't convent is g. 36.

Ende indien 't gebeurt dat een wereltlick beneficie aenbevolen wert een geestlicke persoon g. 25.

Voor een ander slecht beneficie moet de Commende altijt getaxeert werden g.25.

Voor de Clausulen / motu &c. geschiede gelijck in de vacerende.

X.

De facultatibus Episcoporum.

Facultas reservandi plura beneficia cum cura, vel sine cura simpliciter, pro prima persona propter prærogativas g.xl.

Et pro qualibet alia addantur g. v.

Item pro clausula, *quo ad dignitates majores & principales* add. g. v.

Pro clausula, *derogationis statutorum Ecclesiæ* addantur g. v.

Facultas concessa Episcopo reconciliandi Ecclesias per aliquem presbyterum in forma ad quinquennium g. xxv.

Facultas prorogationis ordinandi ad quinquennium g. Lx.

Si ad vitam g. Lxxx.

Et si dispensetur super duobus incompatibilibus juxta numerum personarum addantur pro qualibet persona g. x.

Si dispensaretur super defectu ætatis, pro quolibet

X.

Van de machten der Bisschoppen.

De macht om te behouden meer beneficien met zielsorge ofte sonder zielsorge simpelicken / voor de eerste persoon van wegen de voor-rechten. g. 40.

Ende voor elcke andere daeren boven g. 5.

Item voor de clausule / quo ad. &c. noch g. 5.

Voor de clausule derogationis etc. noch g. 5.

De macht eenen Bisschop verleent om de Kercken te versoenen door eenen Priester / in de forme voor vijf jaeren g. 25.

De macht van uytstel om te mogen ordineren voor vijf jaren g. 60.

Indien voor des selfs geheel leven g. 80.

Indien daer gedispenseert wert / over twee beneficien niet konnende met malkanderen bestaen / sal men naer 't getal der persoonen daer by voegen g. 10.

Indien daer gedispenseert wert over minderjarigheyt / an-

anno addantur g. ij.	sal men voor elck jaer daer by leggen g. 2.
Super defectu natalium, pro qualibet persona addantur g. ij.	Indien daer gedispenseert werdt over de ontwetlickheyt van geboorte / voor elcke persoon g. 2.
Facultas conferendi beneficia devoluta in sua dioecesi, ubi non est expressus numerus personarum neque beneficiorum g. v.	Macht om te vergeven beneficien vervallen zijnde in sijn Bisdom/ alwaer niet en is 't uytgedruckt getal van persoonen ofte beneficien g. 5.
Facultas dispensandi cum illegitimis quibuscunque absque determinatione loci & dioecesis g. C.	Macht om te dispenseren met ontwettelicke/ hoedanige die mochten zijn / sonder bestemminge van plaets of Bisdom g. 100.
Si vero specificaretur unus locus aut una dioecesis g. L.	Maer indien een plaets ofte een Bisdom bestemt wierde g. 50.
Si in pluribus dioecesibus aut locis, pro quolibet ipsorum addantur g. x.	Indien in meer Bisdommen ofte plaetsen / sal voor elck van die bygevoeght werden g. 10.
Facultas dispensandi in civitate & dioecesi in quarto gradu consanguinitatis & affinitatis absque expressione numeri personarum g. C.	Macht om in een Stadt ofte Bisdom te dispenseren in den vierden graed van bloet-vrientschap of aengehouwde vrientschap/ sonder uytdruckinge van persoonen g. 100.
Si vero exprimatur numerus personarum, pro prima persona taxentur g. xx.	Maer indien 't getal van persoonen uytgedruckt wordt sullense voor de eerste persoon getaxeert werdẽ g. 20.
Et pro qualibet alia addantur g. ij.	Ende voor elck ander noch daer en boven g. 2.

Facultas creandi plures tabelliones, pro primo g. xvj.

Et pro quolibet alio addantur g. ij.

Et si fuerit absque numero personarum in una diocesi, vel provincia taxatur ad g. C.

Facultas dispensandi cum quatuor clericis: ut in xxij. suæ ætatis anno possint promoveri ad Sacerdotium g. xxij.

Et pro pluribus personis addantur pro quolibet g. ij.

Facultas dispensandi cum singulis monachis unius monasterii, quod possint promoveri ad diaconatum in xviij. anno: & ad presbyteratum in xx. g. xxx.

Facultas concessa Archiepiscopo testandi ut in forma, usque ad summam triginta duorum milium floren: auri g. M.

Facultas testandi pro Episcopo in forma, si mediocris fuerit Episcopatus xxv.

Macht om meer Notarissen te maken / voor den eersten g. 16.

Ende voor elcken anderen noch g. 2.

Ende indien sulcks is sonder getal van persoonen in een Bisdom ofte provincie / wort geschat op g. 100.

Macht om te dispenseren met vier Klercken / datse in 't twee-en-twintighste jaer hares ouderdoms mogen gevoordert werden tot 't Priesterschap g. 22.

Ende voor meer persoonen / voor elcken noch g. 2.

Macht om te dispenseren met elcken Monnick van een Klooster / dat hy in 't achtienste jaer tot 't Diakonschap ende in 't twintighste tot 't Priesterschap magh gevoordert werden g. 30.

Macht voor een Aerts-bisschop om Testament te maken / gelijck in de forme / tot te somme van twee en dertigh duysent goude florinen g. 1000.

Macht om Testament te maken voor eē Bisschop in sijn forme / indien 't een mager Bisdom is 25.

Si

Si Episcopatus fuerit opulentus g.xxx.
Pro Archiepiscopo vel Patriarcha in forma. g. xxxv.
Pro constituto in dignitate inferiori. g. xvj.
Si extra formam, habeatur respectus ad quantitatem, & usque ad mille taxetur ad. g.xxx.
Abinde supra pro primo miliari g. xxx.
Et pro quolibet alio addantur. g. x.

Indien 't een vet Bisdom is g. 30.
Voor een Aertsbisschop ofte Patriarch in sijne forme g. 35.
Voor eenen gestelt zijnde in minder waerdigheyt g. 16.
Indien buyten de forme/ laet respect gedragen werden op te quantiteit/ende totte duysent worde geschat g. 30.
Van daer af voor 't eerste duysent g. 30.
Ende voor elck ander noch g. 10.

XI.

Facultas visitandi.

FAcultas visitandi pro Episcopo in forma, si Episcopatus sit opulentus, gratiosa g. xl.
Secundum Joannem xxij. pro Episcopo xvj. & xiiij. & pro Archiepiscopo xx. & xxij. istud intelligitur ad tempus secundum formam quaterni.
Executoria g. xxx.
Pro exili vero Episcopatu, gratiosa g. xxv.

XI.

Macht om te visiteren.

MAcht voor een Bisschop om te mogen visiteren in de forme / indien 't Bisdom rijck is/uyt gunste g. 40.
Naer de stellinge van Joannes den 22. voor een Bisschop 16. ofte 14. voor een Aertsbisschop 20. ofte 22. dat wert verstaen voor dien tijdt / ende na de forme van de quaternie.
Een Executoriaelbrief daer over g. 30.
Maer voor een mager Bisdom / uyt gunste verleent g. 25.

Executoria g. xx.

Et si fuerit ad tempus gratiosa g. xx.

Executoria g. xvj.

Facultas concessa Episcopo ut percipiat fructus primi anni beneficiorum vacantium in sua diocesi usque ad triennium g. L.

Quod electus possit recipere ordines extra tempora g. xv.

Facultas exercendi pontificalia extra diocesin g. xxx.

Facultas erigendi caritativum subsidium, gratiosa g. xx.

Executoria g. xvj.

Facultas exercendi pontificalia extra suam diocesin, & in pluribus diocesibus g. xl.

Facultas absolvendi ab excommunicatione quascunque personas seculares & Ecclesiasticas suarum civitatum & diocesium & dispensandi super irregularitate. g. xl.

Een Executoriaelbrief g.20.

Ende indien 't voor seeckeren tijdt is/uyt gunste g. 20.

Een Executoriaelbrief g.16.

Macht voor een Bisschop/ om te genieten de vruchten des eersten jaers van de vacante beneficien in zijn Bisdom voor den tijdt van drie jaren g. 50.

Dat een geeligeerde de orderen magh ontfangen buyten de quarter-temper g.15.

De macht om te oeffenen de Bisschops plichten/ buyten 't Bisdom g.30.

De macht om aen te stellen een subsidie uyt liefde g.20.

Een Executoriaelbrief g.16.

De macht om te oeffenen de Bisschops-plichten/buyten sijn Bisdom / ende in meer Bisdommen g.40.

Macht om te absolveren van den ban allerley persoonen/ soo wereltlicke als geestlicke van haer steden ende Bisdommen / ende te dispenseren over irregulariteyt. g. 40.

XII.

De *Expeditionibus in forma* (rationi congruit.)

Littera in forma, *Rationi congruit*, super beneficio simplici taxetur ad g. xxij.

Et si fuerit dignitas reservata addantur g. ij.

Si super prioratu conventuali g.xxx.

Si super monasterio virorum, quando fit unica bulla g. Lij.

Super monasterio mulierum g.xLij. alias xvij.

Et si provisio facta fuerit motu proprio, addantur g. ij.

In *non obstan*. observetur ut supra

In litteris in forma *provisionis nostræ* addantur ultra taxam g. iiij.

Item si insertio fuerit magni tenoris, observetur iste modus, quod usque ad triginta lineas dentur duæ lineæ pro grosso uno, & abinde supra pro qualibet linea addatur g. j.

XII.

Van de uytmakinghe der Brieven in't Formulier, (*rationi crongruit.*)

EEnen brief/ in 't formulier/ Rationi congruit, over een simpel beneficie/ werde geschat op groſ. 22.

Ende indien 't is een gereserveerde waerdigheydt noch g. 2.

Indien over een priorschap van een Clooster g. 30.

Indien 't is over een Mans Clooster/ als maer eene bulle gemaeckt wert g. 52.

Over een Vrouwen Clooster g.42. anders 17.

Ende indien de provisie gheschiet is door eygen drift noch g. 2.

In 't formulier/ non obstan. als boven.

In de brieven/ naer 't formulier provisionis &c. noch g.4.

Item indien die bywoegingh is van eenen grooten inhout/ laet die manier onderhouden worden/ dat totte dertig linien toe/ twee linien getelt worden voor eenen groſ. ende van daer af/ voor elcken regel g.1.

Taxa litterarum quæ sunt corrigendæ ex defectu partis reducatur ad medietatem primæ taxæ.

Litteræ duplicatæ reducantur ad medietatem taxæ primæ.

De Tare der brieven dwe: moeten verbetert werden / door dien een gedeelte manqueert / worde gereduceert op de helfte van de eerste Tare.

De brieven dwe: verdubbelt zijn / sullen gereduceert worden op de helft van de eerste.

XIII.

De Coadiutoribus & Yconomis.

SI detur coadiutor obtinenti simplex beneficium, taxentur litteræ grof.xvj.

Coadiutoria super dignitate reservata g.xx.

Est etiam advertendum, si detur facultas disponendi de medietate vel tertia parte fructuum.

Si vero coadiutor ad beneplacitum sedis Apostolicæ g.xvj.

Item si detur coadiutor Abbati taxentur litteræ g.xxv.

XIII.

Van de Coaditeurs ende Stadthouders.

Indien yemant besittende een simpel beneficie toegevoeght wert een Coadiuteur (medehulper) worden de Brieven geschat op groſ. 16.

Het Coaditeurschap over een gereserveerde waerdigheyt g. 20.

Daer moet noch aengemerckt werden offer macht gegeven wert / om te disponeren over de helft ofte 't derde deel der inkomsten.

Maer indien een Coadiuteur gegeven werdt / op 't goetvinden van den Apostelijcken stoel g. 16.

Item indien eenen Abt een condiuteur gegeven werdt laet den brief getaxeert werden op g. 25.

Si

Si Abbatissæ detur coadiutrix g. xx.

Si Episcopo detur coadiutor g. xxx.

Si vero detur Abbati facultas eligendi coadiutorem g. xxv.

Deputatio Yconomi in monasterio propter Abbatis vel Commendatarij absentiam g. xx.

Indien een Abdesse een coadiuteurse (medehulpster) gegeven werdt g. 20.

Indien eenen Bisschop een coadiuteur toe gevoeght werdt g. 30.

Maer indien eenen Abt macht gegeven werdt om eenen Coadiuteur (medehulper) te kiesen g. 25.

Commissie van een Huyshouder in een Clooster van wegen de absentie des Abts ofte bevelhebbers g. 20.

XIV.

De litteris Majoris Justitiæ.

Executoria unius sententiæ in forma exhibita grosf. xvj.

Et si super pluribus sententiis, pro qualibet illarum sententiarum addantur g. ij.

Si detur clausula, *per edictum publicum*, &c. addantur g. ij.

Executio in forma, *petitio pro una sententia* g. xij. alias ij.

Et pro qualibet alia addantur g. ij.

XIV.

Vande brieven van meerder gerechtigheyt.

Een executoriaelbrief van een sententie in behoorlicke forme grosf. 16.

Ende indien die is van meer sententien, sal voor yedere by gevoeght worden g. 2.

Indien daer gegeven wert de clausule, per edictum &c. voeght daer by g. 2.

Executie, in de forme, petitio &c. g. 12. anders 2.

Ende voor yeder ander worden bygevoegt g. 2.

Et

Et si fuerit clausula *per edictum &c.* addantur g.ij.

Sequestrum super simplici beneficio, vel alia re parvæ extimationis & competentis tenoris g. viij.

Si vero super magna dote in castris & villis g.xij.

Si fuerit prolixi tenoris, taxetur secundum computum linearum ut supra.

Remissio ad partes super examinandis testibus g.x.

Monitorium contra occupantes ecclesiam in majori forma g.xxx.

Vel taxetur secundum laborem computando lineas, & similiter aggravatio & reaggravatio.

Littera Commissionis in facto justitiæ, *quod de plano, sine strepitu* & *non obstan. constitutionibus* g. xiiij.

Super eodem cum clausula, *invocato.* g. xvj.

Ende indien daer is de clausule/ per edictum &c. g. 2.

Een brief van scheydinge over een simpel beneficie/ ofte van een ander saeck van kleyne extime ende behoorlicken inhout g. 8.

Maer indien 't is over een groote dotatie in steden of dorpen g. 12.

Indien hy is van langer inhout/ laet hem geschat worden naer 't getal der linien gelijck boven.

Remissie tot partyen over 't examineren van getuygen g. 10.

Een vermaenbrief tegens die ovr een Kerck in 't besit genomen hebben / in grooter forme g. 30.

Of laet hem getaxeert werden volgens den arbeyt/mits de linien te rekenen / ende desgelijcks de beswaringh ofte verlichtingh.

Brieven van Comissie / in 't formulier in facto &c. g. 14.

Over 't selve met de clausule/ invocato. g. 16.

De

XV.

De officio Clericorum & dignitatibus secularibus Ecclesiasticis.

Litteræ dignitatis Notariatus g. xxx.

Si fiat unica littera g. L.

Et si fiat forma juramenti cum commissione g.xx.

Litteræ pro Accolito Papæ g. xxv.

Pro Capellano honoris g. xxv.

Pro Scutifero honoris g. xx.

Et si addatur littera passus addantur g. v.

Officium majoris Gabellarii urbis pro uno anno g. xxx.

Officium alicujus Gabellæ vel dohanæ in aliqua civitate: si fuerit perpetuum pro una persona g. L.

Si vero pro se & successoribus suis filiis g.C.

Officium scriptoris litterarum Apostolicarum, gratiosa g. xij.

XV.

Van het Ampt der Klercken ende wereldtsche Ecclesiasticke Eerampten.

Brieven van de waerdigheyt des Notariaetschaps g2os. 30.

Indien 't eenen brief werdt g. 50.

Ende indien daer werdt gemaeckt een formulier van eedt met commissie g. 20.

Brieven voor een Keersendraeger des Paus g. 25.

Voor een Cappellaen der eere g. 25.

Voor den Schiltknaep der eere g. 20.

Ende indien daer by gevoeght wert een brief van paspoort noch g. 5.

Het Ampt van groot Tolmeyster der stadt voor een jaer g. 30.

Het Ampt van eenigen Tol of Licent in eenige stadt / indien het perpetueel is voor een persoon g. 50.

Maer indien 't is voor hem ende sijne soons hem succederende g. 100.

't Ampt van een schrijver der Apostelijcke Brieven uyt gratie verleent g. 12.

Ex-

Executoria g. x.

Officium litterarum pœnitentiariæ ſcriptoriæ gratioſa g. xij.

Executoria. g.x.

Et ſi fiat unica littera g.xx.

Littera officii tabellionatus pro præſente vel abſente g.xvj.

Officium ſervientium armorum g. xx.

Magiſtri hoſtiariorum & ſimilium officiorum g.xx.

Notariorum ſacri palatii Apoſtolici vel alterius officii g. xx.

Mareſtallatus marchiæ pro ſemeſtri g. xxxv.

Officium vicariatus, vel poteſtariæ malleatus g.xij.

Officium Theſaurarij patrimonii pro uno anno g. xxxv.

Officium alicujus collectoriæ ad beneplacitũ g.xx.

Creatio comitis lateranenſis aulæ pro una perſona g. L.

Creatio alterius comitatus ſimpliciter pro uno g.L.

Een executoriaelbrief g. 10.

Het Ampt van de Brieven te ſchrijven in de penitentie-kamer g. 12.

De executoriael-brief daer over g. 10.

Ende indien maer een brief daer af gemaeckt wordt g. 20.

Brieven van't Ampt van Notarysſchap voor een tegenwoordighe of afweſende g. 16.

Het Ampt van die deur-dienen met de wapenen g. 20.

Van de Meeſters der deurbewaerders &c. g. 20.

Het Ampt der Notariſſen S. palatii, ofte van een ander ampt g. 2.

Het Marſchalckſchap van de Marck voor een half jaer g. 35.

't Ampt van Stadt-houderſchap, ofte van Opperſte rechter g. 12.

Het Ampt van Treſorier van S. Pieters patrimonie voor een jaer g. 35.

Het Ampt om eenige collecte te doen na believen g. 20.

'Tmaken tot een Graef van't Hof van Lateranen / voor een perſoon g. 50.

De kieſinge van een ander Graefſchap ſimpelicken voor een g. 50.

Et

Et si fuerit pro se & successoribus g. Cxx.	Ende indien het is voor hem ende successeurs g. 120.
Creatio militis Apostolici g. xxx.	't Maecken van een Apostelijck Soldaet g. 30.
De vicariatibus & feudis.	Van de Stadthouderschappen ende Leengoederen.
Littera vicariatus unius castri vel oppidi pro se & suis successoribus taxatur ad g. C.	Een brief van Stadthouderschap van een Vleck ofte Stadt / voor hem ende sijne navolgers op g. 100.
Si castrum esset valde populosum addantur g. xx.	Indien dat Vleck seer Volckrijck mocht zijn noch g. 20.
Si vicariatus duraret ad vitam unius tantum g. L.	Indien 't Stadt-houderschap maer quam te duyren voor 't leven van een persoon g. 50.
Et si daretur ad tempus, vel ad beneplacitum g. xxx.	Ende indien 't gegeven wierde voor eenigen tijt / of naer belieben g. 30.
In lib. Joan. 22. reperitur vicariatus civitatis ad triennium g. ccccL.	In 't boeck van Joan. den twee en twintighsten werdt het Stadt-houderschap van een Stadt voor drie jaeren getaxeert g. 450.
Vicariatus civitatis cum comitiva pro se & successoribus g. ccccc.	't Stadthouderschap van een Stadt mette plaetsen onder de jurisdictie van de Stadt gehoorende voor hem en de navolgers g. 500.
Si ad vitam unius tantum g. xx. alias L.	Indien 't maer is voor 't leven van eene g. 20. anders 50.
Si ad tempus, vel beneplacitum g. xvj.	Indien 't is voor 't leven / ofte naer belieben g. 16.

Et si plures possessiones concedantur, pro prima g. xxx.

Et pro qualibet alia addantur g. iiij.

Similiter si concessio hujusmodi possessionum fieret in emphiteosim g. M.

Infeudatio regni Siciliæ Reginæ g. iiij. M. alias x. M.

Commissio juramenti fidelitatis præstandæ g. ccccc.

Remissio censuum non solutorum tempore Ladislai g. v. M.

Licentia concessa Reginæ adoptandi g. iiij. M.

Ende indien meer besittingen verleent worden voor de eerste g. 30.

Ende voor elcke andere g. 4.

Desgelijcks indien dusdanige toelatinge geschiede tot verbeteringe / mits jaerlicks te betalen een erfrente g. 1000

De beleeninge des Koninghrijcks voor de Koninginne van Sicilien g. 4000. anders 10000.

De commissie om den eedt van getrouwigheydt te laeten doen g. 500.

De quijdtscheldinge van de schattingen ten tijde van Ladislaus niet betaelt zijnde g. 5000.

De toelaetinge aen de Koninginne verleent/om yemandt tot haer kindt aen te nemen.

XVI.

De indultis Laicorum.

Concessio facta scabinis & consulibus unius castri: qui uti consueverunt cera viridi pro sigillo, quod de cætero utantur cera rubea g. L.

XVI.

Van de toelatinge der Leecken.

Toelatinge voor Schepenen ende Burgemeesters van een vlecke / die plegen te gebruycken groenen Wasch voor een zegel/ datse hier naemaels rooden Wasch mogen gebruycken g. 50.

Con-

Conceſſio quod officiales confines deputati executores in teſtamento ad diſtribuendum bona pauperibus, illa retinere poſſint, & ſingulis annis fructus illorum erogent pauperibus g. xx.

Conceſſio facta magiſtris fabricæ cujuſdam capellæ, quod in ea certis diebus celebrare facere poſſint g. xvj.

Quod officiales qui conſueverunt procedere contra cives alicujus civitatis de cætero non procedant: niſi in certis caſibus, cum annullatione proceſſuum g. xxv.

Quod cives extra civitatem ad judicium trahi non poſſint g. Lx.

Quod magiſtri cujuſdam hoſpitalis poſſint ſuper certo altari per quemcunque facere celebrari g. xx.

Quod civitas non poſſit interdici per delegatum executorium vel comiſſarium g. Lx.

Quod miles poſſit retinere duos fratres ordinis men-

Toelatinge / dat nabuyrige Officiers gedeputeert tot executeurs in een Teſtament om goederen uyt te deelen onder de armen / deſelve mogen behouden / ende alle jaeren de opkomſten van die uytdeelen g. 20.

Toelatinge voor de meeſters van de timmeragie van eenige capelle / datſe in die op ſeeckere dagen mogen laeten miſſe doen g. 16.

Dat de Officiers / die plegen te procederen tegens de Borgers van eenige Stad / hier naemaels niet meer mogen procederen als in ſekere gevallen / met annullatie der proceſſen g. 25.

Dat de Borgers buyten hare Stadt niet voor recht mogen getrocken worden g. 60.

Dat de meeſters van eenigh Hoſpitael op ſekeren altaer / door een yegelick mogen laten miſſe doen g. 20.

Dat een Stadt niet magh een verbodt gedaen worden van Godtsdienſt / door een commiſſaris of afgeſante g. 60.

Dat een Krijgsperſoon magh behouden twee broeders

dicantium pro celebrando g. xxv.

Quod homines unius castri non trahantur ad judiciũ extra diocesin g.xxx.

Quod cives alicujus civitatis posʃint eligere potestatem g. L.

Quod civitas posʃit facere cudi monetam. g.ccccc.

Quod rex vel princeps posʃit exigere & recipere a perʃonis eccleʃiaſticis contribuere volentibus g.L.

Item quod posʃit exigere uſque ad ſummam centum millium florenorum, pro mille florenis v. pro quolibet alio floren. I.

Quod Rex & regina posʃint facere celebrari in eorum abſentia per ſuos capellanos g. xx.

Quod Judæa facta Christiana posʃit recipere bona Judæorum, & hæreditatem conſanguineorum ſuorum g. xl.

Quod habitatores villæ propter diſtantiam a parochiali Eccleſia posʃint

van de bedel-ordenen / om misse te doen. g. 25.

Dat de luyden van een vlecke niet voor recht mogen geroepen worden buyten haer Bisdom g. 30.

Dat de borgers van een stadt een overheer mogen kiesen g. 50.

Dat een stadt geldt magh laten slaen g. 500.

Dat een Koningh ofte Prince magh uytmanen ende ontfangen van Kerckliche persoonen willende contribueren g. 50.

Item / dat hy magh uytvorderen / totte somme van hondert duysent florijnen / voor duysent florijnen 5. ende voor elcken anderen 1. fl.

Dat een Koningh ofte Koninginne in hare absentie mogen laten misse doen door hare Capellanen g. 20.

Dat een Jodinne Christen geworden zijnde magh aennemen de goederen der Joden ende de Erffschap van hare bloedt-vrienden g. 40.

Dat de inwoonders van een gehooghte van wegen 't verre af liggen van de pa-

ca-

capellam facere conse-
crari, & in ea erigi fontes
baptismales & capella-
nos g.xxx.

Quod oppidum posit ha-
bere scolas apud Ec-
clesiam parochialem
taxetur ad g.xxx.

Item quod oppidum quod
habet duas Scolas pos-
sit habere & duas alias
g. xxx.

In forma, *Rationi congruit*
addantur g. ij.

Quod laicus posit transfer-
re reliquias Sanctorum
de urbe ad suam capellam
g. xvj.

Quod Marchio posit in te-
stamento disponere de
feudis, etiam in personas
illigitimorum filiorum,
& quod illi *ab intestato*
succedere posint, taxetur
ad g. Lx.

Quod laicus posit cum du-
obus familiaribus visita-
re sepulchrum domini-
cum g. xv.

Et pro qualibet alia persona
addatur g.j.

Quod laicus qui tenebatur
facere celebrari duas mis-
sas in die, non teneatur

rochie Kerck mogen tim-
meren een Capelle / en die
laten wyen / ende daer in
oprechten doop-vonten/ en
Capellaens stellen g. 30.

Dat een stadt magh schoolen
hebben by de parochie-
kerck wordt geschat op
g. 30.

Item dat een stadt dw: heeft
twee Schoolen/ noch twee
andere magh hebben g. 30.

In de forme/ Rationi con-
gruit, noch g. 2.

Dat een Leecke de reliquien
van Heylige uyt een stadt
magh overbrengen in sijne
Capelle g. 16.

Dat een Marckgrave (marc-
kenaer) by Testamente
magh disponeren over
Leengoederen/ oock op de
persoonen van bastarden/
ende dat die ook ab intesta-
to mogen erven g. 60.

Dat een Leecke met twee
huysgenooten magh be-
soecken 't graf des Heeren
g. 15.

Ende voor elcke andere per-
soon/ noch g. 1.

Dat een Leecke dw: gehou-
den was 's daeghs te laten
doen twee Missen/ niet ge-

 nisi

nisi ad unam, donec certa bona receperit g. xx.

houden en zy van tot eene/ tot dat hy sekere goederen wederom gekregen heeft g. 20.

Quod absolvatur communitas de certis male ablatis g. C.

Dat een gemeynte geabsolveert magh werden over sekere gestolen goederen g. 100.

Remissio facta uni diviti de male ablatis g. L.

Vergiffenisse geschiet aen een rijcke over gestolen goet g. 50.

Pauperi vero g. xx.

Maer aen een arm man 20.

Quod Ducissa & ejus familia propter participationem cum subditis mariti sui, qui adhærent antipapæ, nullas incurrat sententias & censuras g. xx.

Dat een Hertoginne met haer huysgesin van wegen de gemeynschap mette onderdanen van haer man / die eenen tegenpaus aenhangen / niet gesententieert of gecensureert worde g. 20.

Quod laicus loco quartæ partis quam solvebat de injusto, de cætero solvat g. xxv.

Dat een leecke / in plaets van 't vierde part / 't welck hy van onrechtveerdigh goet betaelde / voort aen magh betalen g. 25.

Quod laicus non teneatur jejunare diebus quibus per Ecclesiã astrictus existit, & quod possit uti caseo g. xx.

Dat een Leecke niet gehouden en zy te vasten op dagen op dewelcke hy door de Kerck daer toe gehouden is / ende dat hy kaes magh gebruycken g. 20.

Quod quis possit eligere confessorem, qui in casibus reservatis semel, & in alijs quotiens opportunum fuerit, absolvat, etiam a censuris g. xx.

Dat yemandt magh kiesen eenen biechtvader/dewelke in de gereserverde casus eenmael/ende in de andere soo dickwils 't pas geeft magh absolveren/ooch van de censuren g. 20.

Quod

Quod quælibet fecularis & Ecclesiastica persona in studio posit audire leges & physicam, & in eis studere g. xij.	Dat een yegelicke wereltlicke ofte kerckelijcke persoon op de school magh hooren de rechten ende natuer-konst/ ende daer in studeren g. 12.
Quod oppidani extra oppidum suum quavis authoritate conveniri non possint, gratiosa g. xxx.	Dat de inwoonders van een stadt/ buyten hare stadt niet met recht konnen aengesproken/ ofte gearresteert werden g. 30.
Executoria g. xx.	Een Executoriael-brief g. 20.
Quod officiales oppidi tempore interdicti possint in certâ capella coram se facere celebrari in forma g. L.	Dat de amptbedienaers van een stadt ten tijde van opschortingh des Godtsdienst voor haer in sekere Capelle mogen laten misse doen g. 50.
Quod quidam Comes propter infirmitatem diebus vetitis posit vesci carnibus & ovis g. xij	Dat een seke Grave van wegen ongesondtheyt op gebodene vasteldagen vleesch ende eyeren magh eten g. 12.
Et pro familiaribus sibi servientibus, addatur pro quolibet g. j.	Ende voor des selfs domestiquen hem dienende voor yder noch g. 1.
Quod nonnulli cives, utputa Veneti contra statuta civitatis Ferrariensis possint ibidem acquirere bona stabilia & possidere g. L.	Dat sommige borgers / by exempel Venetianen, tegens costuymen van de stadt Ferrarien aldaer mogen winnen ende besitten vaste goederen g. 50.
Commutatio voti emissi per Laicum de visitando limina Apostolorum g. xij.	Veranderinge van belofte gedaen door een Leecke om Romen te besoecken g. 12.

Quod concesſio facta mulieribus Beguinis de quibuſdam domibus extendatur ad mulieres alterius civitatis g.xx.

Dat de toelatinge geschiet aen vrouwen zijnde Bagijnen / van sekere huysen/ magh geextendeert werden op vrouwen van een ander stadt g. 20.

Et ſi dictis mulieribus concedatur quod non vocentur hoc nomine, ſed alio, & quod poſsint alia tria loca recipere, & prę- ſentibus & futuris plenaria remiſsio.

Ende indien den voornoemdē vrouwen vergunt wordt/ datse niet met desen / maer met eenen anderen naem genoemt worden/ende datse drie andere plaetsen mogen bekomen / ende voor de jegenwoordige ende nakomende vollen aflaet.

Quod oppidani oppidi poſſint confugientes ad Eccleſias in illis capere g. Lx,

Dat de inwoonders van een stadt die gene die hare toevlucht nemen tot kercken/ mogen vangen g.60.

Quod Rex hora matutinali in nativitate Domini poſsit coram ſe enſem evaginatum teneri facere, ſicut conſuevit coram Romano pontifice g.cL.

Dat een Koningh in de morgenstondt op Kersdagh voor hem magh laten houden een bloot sweert/gelijck sulcks gewoon is te geschieden voor den paus g. 150.

Quod miles & ejus uxor poſsint infra limites parochialis Eccleſię de conſenſu Rectoris ſingulis annis ordinare proceſsionem,& datur indulgentia intereſſentibus g.20.

Dat een krijgsman ende des selfs huysvrouw met consent van den regeerder alle jaren binnen de limiten van hare parochie mogen aenstellen een processie/ ende wert daer aflaet gegeven voor die daer mede tegenwoordigh zijn g. 20.

Quod nobilis & ejus familiares in loco interdicto posśit recipere Ecclesiastica Sacramenta, & inibi sepeliri g. xxx.	Dat een Edelman ende des selfs huysgenooten op een plaets / alwaer de Godts-dienst-pleginge verboden is, magh genieten de Kerckelicke Sacramenten / en aldaer begraven worde g. 30.
Quod proponens verbum Dei in præsentia Regis posśit dare indulgentiam præsentibus g. xij.	Dat yemandt 't woort Godts in jegenwoordigheyt van een Koningh voorstellende / den jegenwoordigen aflaet magh verleenen g. 12.
Permutatio duorum castrorum g. xxx.	De verwisselinge van twee Casteelen g. 30.
Quod habitatores Montis pessulani non trahantur extra diocesin ad quinquennium fuit taxata g. xl.	Dat de inwoonders van Monspessulanus niet mogen getrocken worden buyten haer Bisdom voor den tijdt van vijf jaren / getaxeert op g. 40.
Quod personæ honestè viventes sub certo vocabulo non compellantur ad dimittendũ ritum suum g. xxx.	Dat persoonen eerlick onder sekeren naem levende niet mogen gedwongen worden om haer manier te laten varen g. 30.
Relaxatio juramenti pro laico præstiti in instrumento nullo g. xij.	De ontbindinge van eenen eed voor een Leeck / gedaen zijnde in geen instrument g. 12.
Relaxatio interdicti in castro vel villa g. C.	De ontbindinge van 't verbod van Gods dienst in een vleck ofte dorp. g. 100.
Et si in civitate g. Cl.	Eñ indien in een stadt g. 150.
Quod relaxetur quidam miles, qui fuit captus veniendo ad curiam, taxe-	Dat seker soldaet / gevangen zijnde geweest / ontslagen magh werden / midts ko-

tur ad g. xij.	mende aen 't Hof g. 12.
Quod liceat ducere unam navem cum mercimoniis ad infideles g. C.	Dat 't geoorloft magh zijn een Schip met Coopmans-waren te voeren tot de ongeloovige g. 100.
Pro una Galea g. L.	Voor een Galeye g. 50.
Et de pluribus Galeis, vel navibus, addantur pro qualibet g. xx.	Ende voor meer Galeyen ofte Schepen/ voor elck noch g. 20.
Et si concessio fiet perpetua, singulis annis unam, vel duas Galeas, taxetur g. M. alias ccccc.	Ende indien die toelaetinghe perpetuel magh wesen om alle jaeren een ofte twee Galeyen over te brengen/ wordt geschat op g. 1000. anders 500.
Reservatio juris patronatus pro laicis ædificantibus capellam g. xxv.	De behoudinghe van 't recht van patronaatschap voor Leecken timmerende een capelle g. 25.
Quod cives non possint trahi extra per triennium, gratiosa g. xL.	Dat de Borghers in den tijdt van drye jaeren niet buyten mogen getrocken worden g. 40.
Executoria g. xx.	Een executoriaelbrief g. 20.
Quod possint extrahere de Turchia. ij. M. salmarum frumenti & portare ad fidelium partes g. C.	Datse souden mogen uyt Turckien uyttrecken twee duysent ezels-lasten koorns ende 't selve brengen in de landen der geloovigen g. 100.
Quod possit solemnizari matrimonium in tempore a jure prohibito g. xxx.	Dat 't Houwelick magh gesolemniseert werden ten tijde door de rechten verboden zijnde g. 30.

Quod

Quod Rex & ejus familiares qui visitarunt sanctum sepulchrum sine licentia sedis Apostolicæ absolvantur, pro prima persona g. x.

Et pro aliis addatur g. j.

Quod Rex & Regina consequantur indulgentiam ac si ivissent Romam g. cc.

Similiter pro milite g. L.

Concessio sex castrorum & sex villarum ad septennium, sub censu trecentorum florenorum g. ccc.

Absolutio Ducis & suorum familiarium, ratione feutoriæ vel adherentiæ g. xL.

Et si plures fuerint personæ, pro qualibet addantur g. ij.

Quod Nobilis cum certis personis possit ingredi monasterium, in forma g. xij.

Quod quis possit comedere carnes tempore prohibito g. xvj.

Dat een Koninck ende deselfs gesinde besocht hebbende 't heylige graf sonder consent van den Apostolijcken stoel mogen geabsolveert werden / voor de eerste persoon g. 10.

Ende voor de andere worde daer by gevoeght g. 1.

Dat een Koninck ende Koninginne aflaet mogen verkrijgen / gelijck offe na Romen waren gegaen g. 200.

Desgelijcks voor een militair persoon g. 50.

De verleeninge van ses vlecken ofte Dorpen voor den tijdt van seven jaeren / onder de schattinge van drye hondert florijnen g. 300.

De Absolutie van een Hertog ende deselfs huysgenoten / van wegen de genegentheyt ofte aenhangh van een ander g. 40.

Ende indien 't meer persoonen zijn / voor elck noch g. 2.

Dat een Edelman met sekere persoonen magh gaen in een Klooster g. 12.

Dat yemandt op geboden vastendagen vlees magh eten g. 16.

Concessio decimæ biennalis facta Regi g. C.

Et pro qualibet alio anno, addantur g. xx.

Commisſio receptionis juramenti a Rege vel a Regina Siciliæ ſecundum Joannem xxij. g.ccccc.

Remisſio cenſuum fuit taxata g. C.

Defalcatio talliarum fuit taxata g. C.

Arrogatio alicujus in filium facta per virum & etiam uxorem g. xxx.

Tranſlatio ſtudij de uno loco ad alium locum g. L. alias Lx.

De toelatinge van een tweejarige tienden verleent aen een Koningh g. 100.

Ende voor elck ander jaer noch g.20.

Commiſſie om den Koningh ofte Koninginne van Sicilien den eedt af te nemen/ volgens taxe van Joannes den 22. g. 500.

De quijtſchelдinge van de ſchattingen is getaxeert g. 100.

De verminderinge (beſnoyinge) van tolle is geſchat g. 100.

De aenneminge van yemandt tot een ſoon geſchiedt door een man en oock door een vrouw g. 30.

De verplaetſinghe van een ſchool g. 50. anders 60.

XVII.

De Abſolutionibus pro Laicis.

LIcentia eligendi confesſorem in forma, pro una ſola perſona taxetur ad groſ. x.

Licentia habendi unum altare portatile: pro uno g. x.

XVII.

Van de Abſolutien voor Leecken.

DE toelatinghe om een Biechtvaeder te kieſen / in ſijn forme / alleyn voor een perſoon / wordt geſchat op groſ. 10.

Toelatinge om te hebben een autaer die men verdraegen kan/ voor een g. 10.

Licen-

Licentia celebrari faciendi in loco interdicto in forma • g. x.

Licentia celebrari faciendi ante diem in forma g. x.

Licentia recipiendi eccleſiaſtica ſacramenta in forma pro uno g. x.

Licentia Commutandi votum, in forma pro uno g. x.

Licentia ingrediendi monaſterium incluſarum pro uno in forma: taxatur g. xij.

Et ſi licentia eligendi confeſſorem concedatur ultra formam: utputa in caſibus reſervatis addantur g. x. alias ij.

Et ſi in quolibet caſu prædicto addantur plures perſonæ: pro quali bet illarum g. ij.

Et ſi in confeſsionali adderetur abſolutio ab excommmunicatione: addantur • g. vj.

Abſolutio in mortis articulo pro uno in forma g. xiiij.

Toelaetinge om miſſe te mogen laeten doen op een verboden plaets in ſijne forme g. 10.

Toelaetinge om miſſe te mogen laeten doen/ 's ochtens voor den dagh g. 10.

Toelatinge om te mogen ontfangen de kercklicke ſacramenten/ in ſijne forme/ voor eene g. 10.

Toelatinge om een beloſte te veranderen/ in ſijne forme voor eene g. 10.

Toelatinge om te mogen ingaen in een Klooſter van opgeſlooten bagijnen / voor eene in forme g. 12.

Ende indien de toelatinge om een biecht-vader te mogen kieſen verleent wort/ buyten de forme/ als by exempel/ in gereſerveerde gevallen worden daer by gedaen g. 10. anders 2.

Ende indien in elcke voor noemden caſus daer by worden gevoeght meer perſoonen/ voor elck g. 2.

Ende indien in den biechtſtoel daer by gevoeght wierde de abſolutie van den ban/ noch g. 6.

De abſolutie voor eenen in de uyre des doodts in de forme g. 14.

Abſolutio generalis in libro Ioannis xxij. g. xvj.

Et pro qualibet alia perſona quæ in litteris cumulatur: addantur g. ij.

Et ſi fuerint multæ perſonæ vel collegium ſine expreſſione.

Abſolutio in mortis articulo pro uno in forma g. ix.

Et pro qualibet alia perſona addantur g. ij.

Abſolutio in mortis articulo & vita ſimul pro una perſona g. xxv.

Abſolutio in mortis articulo pro confraternitate ad imperpetuum g. L.

Similis abſolutio pro conventu monaſterij ſeu domo g. L.

Confeſsionale pro Confraternitate g. L.

Pro conventu g. L.

Abſolutio in mortis articulo pro omnibus contribuentibus ad refectionem monaſterii: vel alterius loci deſtructi: per bienniũ duratura g. xL.

Een generale abſolutie in 't boeck van Joannes den 22. g. 16.

Ende voor elcke andere perſoon/dewelcke in de brieven daer by gedaen wordt/noch g. 2.

Ende indien 't veele perſoonen/ ofte een vergaederinge is ſonder perſoonen uyt te drucken.

De Abſolutie voor eene in de uyre des doodts in de forme g. 9.

Ende voor elcke andere perſoon noch g. 2.

Abſolutie in de uyre des doots ende te gelijck in 't leven/ voor eene perſoon g. 25.

Abſolutie inde uyre des doots voor een broederſchap/ voor geduyrigh g. 50.

Een gelijcke abſolutie voor een Klooſter ofte Huys g. 50.

Een biecht-ſtoel op te richten voor een broeder-ſchap g. 50.

Voor een convent g. 50.

Abſolutie inde uyre des doots voor alle die gene die: pet contribueren tot wederom optimmeringe. van een Klooſter / ofte van een andere verdeſtrueerde plaets/ om voor twee jaren te duyren g. 40

Et

Et si ad majus tempus: pro quolibet anno ultra addantur g. iiij.

Absolutio, abilitatio & dispensatio simul pro una persona g. xx.

Ita reperitur in libro Jo. xxij. taxata ad g. M.

Absolutio pro rege qui ivit ad sanctum sepulchrum sine licentia cum suis familiaribus g. c.

Et si comprehendat universitatem, castrum, vel civitatem, aut aliam communitatem insignem g. cc.

In lib. Jo. xxij. non fit hæc distinctio: sed generaliter loquitur.

Absolutio a voto de visitando sepulchrum dominicum pro Principe: taxetur ad g. xx.

Et si pro Pluribus personis: pro qualibet ipsarum addantur g. ij.

Et similiter de aliis votis.

Absolutio ab excessibus & delictis pro uno laico g. xij.

Pro universitate castri vel villæ g. lx.

Ende indiense is voor langer tijdt / sal men voor elck jaer noch daer toe voegen g.4.

Een gelijcke absolutie / bequaemmaeckinge ende dispensatie voor eene persoon g.20.

Alsoo wordtse gevonden in 't boeck van Jo. 22. geschat op g.1000.

Absolutie voor een Koningh/ die gegaē is tot het Heylige Graf met sijne Huys-genooten/ sonder oorlof g. 100.

Ende indiense begrijpt een gemeynte / Vleck / Stadt/ ofte een andere aensienlicke gemeynte g. 200.

In 't boeck van Jo. 22. geschiedt dese distinctie niet/ maer hy spreeckt in 't generael

Absolutie van de belofte om het H. Graf te besoecken voor een Prins / wordt geschat g. 20.

Ende indiense is voor meer persoonen / sal men voor yegelick daer by leggen g. 2.

Ende desgelijcks van andere beloften.

Absolutie van misgrepen ende sonden voor een Leecke g. 12.

Voor een gemeinte van een Vlecke ofte Dorp g.60.

Pro

Pro comitatu civitatis g. c.

XVIII.

De Dispensationibus Matrimonialibus.

DIspensatio de contrahendo in quarto gradu consanguinitatis vel affinitatis groff. xv.

De contrahendo in tertio consanguinitatis vel affinitatis g. xx.

In tertio pro Nobilibus g. xxx.

In quarto g. xx.

De contractu ignoranter pro simplici in quarto g. xvj.

In tertio g. xx.

Pro Nobili in quarto g. xx.

In tertio g. xxv.

Pro Duce vel Principe in quarto g. xxx.

De contrahendo scienter propter absolutionem in quolibet addantur g. iiij.

Pro Duce vel Principe g. vj.

Voor de plaetsen liggende onder 't gebiedt van een Stadt g. 100.

XVIII.

Van de Houwelicksche Dispensatien.

DIspensatie om te mogen trouwen in den vierden graed van bloedt-vriendtschap of swagerschap g. 15.

Om te mogen trouwen in den derden trap van bloedt of aengehouwde vriendtschap g. 20.

Inden derden graed voor edellupden g. 30.

Inden vierden graed g. 20.

Voor een geringe persoon die in den vierden graed onwetende getrouwt is g. 16.

In den derden g. 20.

Voor een edele persoon in den vierden graed g. 20.

In den derden g. 25.

Voor een hertogh ofte prins in den vierden graed g. 30.

Om met voorweten te trouwen in alle graden salmen voor de absolutie daer by voegen g. 4.

Voor een Hertogh ofte Prince g. 6.

De contrahendo in cognatione spirituali pro simplici g. xvj.
Pro Nobili g. xx.
Pro Duce vel Principe g. xxx.
De contracto in cognatione spirituali pro simplici persona ignoranter g.xvj.
Pro Nobili g. xx.
Pro Duce vel Principe g. xxx.
Et pro contracto scienter addantur g. iiij.

Dispensatio de contrahendo in secundo affinitatis gradu taxata fuit die 20 mensis Decembris 1481. g. lx.

XIX.

De expeditionibus perinde valere.

Litteræ *perinde valere* super beneficio reservato vel collato pro uno defectu groff.xvj.
Et si plures sint defectus, pro quolibet addatur g. j.

Om te trouwen in een Geestlicke Maeghschap/voor een geringe persoon g. 16.
Voor een edele persoon g. 20.
Voor een Hertog ofte Prince g. 30.
Van dat men getrouwt is in Geestlicke maegschap voor een geringe persoon ontwetens g. 16.
Voor een edel persoon g. 20.
Voor een Hertog ofte Prince g. 30.
Ende voor dat men wetens sulck Houwlick heeft aengegaen/ sal men daar by voegen g. 4.
De dispensatie om te mogen trouwen in den tweeden graed van swagerschap/ is den 20. December 1481. geschat op g. 60.

XIX.

Van de Expeditien *perinde valere.*

Brieven van perinde valere, over een gereserveert ofte gecollationeert beneficie/ voor een gebreck g.16.
Ende indien daer meer gebreken zijn/ voor elck noch g. 1.

Si

Si vero darentur modi vacandi: taxetur g. xvj.

Et si in eisdē literis daretur absolutio ab excommunicatione: addantur g. ij.

Et si fieret motu proprio: addantur g. ij.

Et si narratur *a non obstante*, vel gratia in praecedenti esset prolixa: addantur g. ij.

Perinde valere super monasterio ad quod fuit quis electus & authoritate ordinaria confirmatus: & de his in litteris provisionis mentio facta non fuit: & in eisdem litteris approbantur gesta g. xvj.

Et eisdem litteris daretur absolutio ab excommunicatione: addantur g. ij.

Et si litterae dentur ad futuram rei memoriam: addantur g. v.

Perinde valere concernens plures personas: utputa super facultatibus nominationum: taxentur g. xxv.

Quod litterae unionis in

Maer indien daer manieren van vaceren wierden gegeven wort geschat g. 16.

Ende indien in de selve brieven verleent wierde absolutie van den ban / sullen daer by gevoeght werden g. 2.

Ende indien dat geschiede door eygen drift noch g. 2.

Ende indien een narrē worde gedaen / a non obstante &c. voegt daer by g. 2.

Met de clausule perinde valere, over eē klooster / tot het welck yemandt gekosen is / ende door ordinarisse macht bevestight: ende in de brieven van provisie hier van geen gewagh gemaeckt is: ende in deselve brieven 'tgepasseerde geapprobeert werdt g. 16.

Ende in de selve brieven gegeven wierde absolutie van den ban noch g. 2.

Ende indien die brieven gegeven wierden tot een eeuwighe ghedachtenisse / sal men daer by voegen g. 5.

Een brief / met de clausule perinde valere, rakende meer persoonen / als by exempel over de macht van nominatien wort getaxeert g. 25.

Dat de brieven van unie / in de quibus

quibus non fuit facta mentio de certis articulis executioni mandentur propter magnam narrationem g. xx.

Quod litteræ in quibus impetrata fuerunt beneficia perpetua quæ in veritate vocantur canonicatus, valent; etiam si vacarent, &c. g. xvj.

X X.

De fructibus percipiendis in absentia.

Litteræ de fructibus percipiendis ex omnibus beneficiis obtentis & obtinendis ad quinquennium gratiosa g. xiij.

Executoria g. xj.

Si Concedatur ad septennium residendo in curia: vel studio generali gratiosa g. xvj.

Executoria g. xiiij.

SI concessio fuerit perpetua residendo in altero: vel insistendo servitio alicujus Domini: gratiosa g. xxvj.

welcke geen mentie geschiet is van sekere articulen / ter executie gestelt worden van wegen die lange narré g. 20.

Dat de brieven in de welcke verkregen zijn beneficien/ dewelcke in der waerheydt canonicaten genoemt worden/mogen valideren/ noch indiense vacant waeren/ &c. g. 16.

X X.

Van de vruchten in yemants afwesen te trecken.

Brieven van de vruchten te mogen trecken van alle beneficien soo verkregene/ als noch sullende verkregen worden / voor vijf jaeren gunstelick verleent g. 13.

Een executiebrief g. 11.

Indien 't verleent wordt voor seven jaren/mits residerende aen 't hof / of in een hooge school gunstelick verleent g. 16.

De executiebrief g. 14.

Indien die toelaetinge voor altoos sal zijn / mits te resideren op een ander / ofte te staen in dienst van een Heer gunstelick verleent g. 26.

Executoria g. xxiiij.
Et si in præmissa concessione daretur clausula: *non obstante, si alias tibi in altero, &c. residendo: vel hujusmodi servitiis insistendo fructus &c. percipere vales Apostolica vel ordinaria authoritate fuit concessum:* addantur g. ij.
Et si in eisdem litteris daretur absolutio ab excommunicatione; addant. g. ij.
Et si clausula *arrendationis* non sit in litteris: demantur grossi ij.

Een executiebrief g. 24.
Ende indien in de voorgaende toelaetinge is de clausule non obstante &c. voegt daer by g. 2.
Ende indien in de selve brieven gegeven wierde absolutie van den ban/noch g. 2.
Ende indien de clausule van Arrendatie niet en is in die brieven / neemt daer van g. 2.

Ioannes xxij. vult quod istæ duæ litteræ taxentur ad cc. g. & ad ccij. & in alio loco ccL. & ccLj.

Joannes 22. wil dat die twee brieven sullen getaxeert werden op 200. gr. ende op 202 / ende op een andere plaets 250/ ende 251.

Concessio perpetua de fructibus percipiendis pro Capellanis capellæ Regis: vel alterius Principis: gratiosa g. C.
Executoria L.
Quando vero ad tempus: habeatur respectus ad proxima.
Concessio de fructibus percipiendis per universitatem Studii g. cL.
Executoria g. L.

Een geduyrige verleeninge om de inkomsten te genieten voor de Capellaens van de capelle des Konings/ofte van een ander Prins / een verleenbrief g. 100.
Een executiebrief 50.
Maer indiense maer voor eenen tijdt is/dat men regarde draege op 't voorgaende.
Toelatinge om de inkomste te genieten voor een hooghe school g. 150.
Een executiebrief g. 50.

Quan-

Quando vero ad tempus, habeatur respectus ad proxima.

Littera quod Canonici ecclesiæ Bisuntinæ, residendo in dicta ecclesia possint percipere fructus aliorum beneficiorum suorum: fuit taxata in Spoleto ubi erat Nicol. Papa v. ad g. cccLxx.

XXI.

De Unionibus & appropriationibus.

UNio capellę; vel alterius beneficii simplicis, alteri beneficio: taxetur gros. xxv.

Unio beneficii quod dignitas sit: supprimendo dignitatem: vel ordinem; si alicujus ordinis fuerit, g.xxx.

Unio monasterii destructi, supprimendo dignitatem & ordinem g. xL.

Et intellige in præmissis casibus, quando unum subjicitur alteri & fit

Maer indien 't is voor eenen tijdt/ dat men regarde neme op 't voorgaende.

Een brief dat de Canonicken van de Kerck van Bisuntium in de selve kerck residerende mogen genieten de inkomsten van haere andere beneficien/ is geschat tot Spoleten/alwaer Nicolaus de 5. was/op g.370.

XXI.

Van de t'samenvoeginge ende tot eygendommaeckinge der beneficien.

EEn t'samenvoeginghe van een capelle / ofte van een ander slecht beneficie / met een ander beneficie/ gros.25.

Een t'samenvoeginge van een beneficie / zijnde een waerdigheydt/ mits de waerdigheydt ofte ordere/ indien 't van eenige ordere macht wesen / dempende g.60.

Een t'samenvoeginge van een verdestrueert klooster de waerdigheydt ende de ordre dempende g.40.

Ende verstaet in de voorgaende gevallen / wanneer 't een 't andere onderworpen wert/

unum.

Si vero duæ ecclesiæ cathedrales invicem unirentur: ita quod una subsit alteri: sed ambabus unus præsit Episcopus g. Lx.

Si duo uniantur monasteria: ita quod ambobus unus præsit Abbas g. L.

Unio plurium beneficiorum simplicium: pro primo g. xxvj.

Et pro quolibet alio addantur g. v.

Et si in litteris unionis darentur aliæ clausulæ: utputa quod Abbas de cætero eligatur per conventum: & ipse Abbas sic electus præesse posit absque alia confirmatione Apostolica; addantur g. v.

Vel si daretur clausula, quod tale beneficium regulare reducatur ad seculare: & uniatur; addantur g. v.

Et si in litteris unionum adderentur aliæ clausulæ: habeatur respectus ut

en woort eene beneficie.

Maer indien twee cathedrale kercken by een gevoegt wierden/ alsoo dat de eene onder de andere stonde/ende dat over beyde eenen Bisschop regeerde g. 60.

Indien twee kloosters t'samen gevoegt werden / alsoo dat over beyde gestelt wierde eenen Abt g. 50.

Een t'samenvoegingh van meer slechte beneficien/ voor 't eerste g. 26.

Ende datmen voor elck ander daer by voege g. 5.

Ende indien in de brieven van t'samenvoeginge gegeven wierden andere clausulen/ te weten / dat den Abt van nu af soude gekosen werdē door 't convent / ende dat dien Abt alsoo gekosen zijnde soude konnen regeren sonder andere Apostelicke confirmatie / voeght daer by g. 5.

Ofte indien daer ghegeven wierde de clausule / dat soodanigh geestelick beneficie gereduceert wierde tot een wereldtlick / ende gecombineert wierde/noch g. 5.

Ende indien in de brieven van combinatie van beneficien andere clausulen

supra

supra &c.	daer by gevoeght wierden/ dat daer oogemerck op genomen werde/gelijck boven.
Unio beneficii facta Archidiacono ad vitam suam g.xxv.	Een t'samenvoegingh van beneficie aen een Archidiacon/ voor sijn leven lang g.25.
Appropriatio & applicatio alicujus monasterii opulenti: fac.a alicui congregationi Canonicorum vel Monachorum ad perpetuam rei memoriam: prout factum extitit Monachis S. Justinæ g.Lx.	Een approprtatie en inlijving van een rijck klooster/ gedaen aen een vergadering van Canonicken ofte Monicken / tot een eeuwige gedachtenisse / gelijck daer geschiet is den Monicken van S. Justina g. 60.
Et si detur clausula, *motu proprio*, addantur g.ij.	Ende indien daer gegeven wierde de clausule / motu proprio, noch g.2.
Et si detur clausula, quod Abbas electus absque alia confirmatione præsit, addantur g. v.	Ende indien daer gegeven wierde de clausule / dat een gekosen Abt sonder andere confirmatie magh regeren/ g. 5.
Et si detur clausula, *ex certa scientia*, addantur g.ij.	Ende indien daer gegeven wierde de clausule / ex certa scientia; noch g. 2.
Et si reservaretur pensio resignanti, vel cedenti beneficio quod unitur, addantur g. xvj.	Ende indien een pensioen uytgehouden wierde door dien die 't beneficie resigneert ofte affstaet / voeght daer by g. 16.
Et si mandetur uniri monasteriũ cum potestate fundandi claustrum cum capellis, & gaudeat privile-	Ende indien daer in gelast wert / dat een klooster met een ander t'samengevoeght werdt / met macht om een klooster te stichten met ca-

giis &c. addantur g.xLv. alias xLj.

Et si esset prolixa narratio, utputa quod dissolveretur unio facta, & de novo alteri uniretur, pro narratione addantur g.iiij.

pellen / ende privilegien genieten &c. voeght daer by g. 45. anders 41.

Ende indien die narré langh mochte vallen / te weten dat de gepasseerde t'samenvoeging gecasseert wierde / ende op 't nieuw met een geuniëert wierde / worden voor dat verhael daer toegevoeght g. 4.

XXII.

De incompatibilibus & aliis dispensationibus.

XXII.

Van de beneficien niet konnende met malkanderen bestaen, ende andere dispensatien.

Litteræ ad duo incompatibilia quæcunque, dummodo non sint duæ parochiales, vel duæ dignitates majores, vel principales ad quinquennium, taxetur ad. gros.xxx.

Et pro quolibet anno ultra addantur g. ij.

Et ad duas parochiales, ut supra, vel dignitates prædictas, addantur g.ij.

Et si fuerit ad vitam sine parochialibus g.xxxv.

Brieven tot twee beneficien niet konnende met malkanderē bestaen / indien 't slechts niet zijn twee parochiale kercken / of twee groote ofte principale waerdigheden / worden voor vijf jaeren geschat g.30.

Ende vorders voor elck jaer noch g. 2.

Ende tot twee parochien / gelijck boven / ofte totte voorseyde waerdigheden laet daer by gevoeght werden g. 2.

Ende indien 't is voor 't geheele leven / sonder parochialen g. 35.

Et

Et cum parochialibus & dignitatibus, ut supra, addantur g. v.
Et pro tertio incompatibili ad vitam addantur g. xx. alias Lx.

Si vero ad tempus, addantur g. x.
Et si cum clausula *permutandi*, addantur g. x.
Quod bulla pro electo Cenomanensi dispensationis, quod licet filius esset legitimus Episcopo concessit regimen dictę ecclesiæ, posset tamen præfici in Episcopum ipsius Ecclesiæ Cenomanensis, taxata est ad g. C.

Attende super tertio incompatibili, quod licet sit gravior dispensatio de tertio quam de secundo, nihilominus visum est dominis deputatis, quod taxa prædicta de Lx. grossis per modum additionis est gravis & nimium excessiva, non tamen per modum taxationis, & sic ad Lx. taxandum ad minus

Ende met parochialen ende waerdigheden / gelijck boven / noch g. 5.
Ende voor 't derde niet konnende met andere beneficien bestaen / voor 't geheele leven / voeght daer by g. 20. anders 60.

Maer indien 't maer is voor eenen sekeren tijt g. 10.
Ende indien 't met de clausule / permutandi g. 10.
Dat de bulle van dispensatie voor den gekosen Cenomanensischen Bisschop / al ware 't dat hy was een echte kindt / den Bisschop toegestaen heeft de regeringh van de voornoemde kerck / mag gestelt worden tot Bisschop van de Cenomanensische kerck / is getaxeert op g. 100.

Merckt aen / aengaende 't derde beneficie niet konnende bestaen met anderen / dat niet tegenstaende de dispensatie over 't derde swaerder valt als over 't tweede / nochtans den gedeputeerde goet gedacht heeft / dat de voornoemde taxe van 60 grossen by manier van additie te swaer ende excessive is / maer niet by manier van taxatie / ende alsoo hebbense goet

 cen-

censuerunt, sicque ubique servandum est.

XXIII.

De Defectu ætatis & natalium ad beneficia.

Littera super defectu ætatis, pro uno anno g. xij.

Et pro quolibet alio anno ultra addantur g. ij.

Litteræ super defectu natalium ad tria beneficia g. xvj.

Et ad quatuor addantur g. v.

Sed ad quæcunque taxentur g. xxv. alias xxxvj.

In libro Joannis xxij. taxatur ad canonicatum & præbendam g. xviij.

Et quod posit eligi in Episcopum g. xxx.

Et in Abbatem, & in Abbatissam g. xxiij.

Et pro clausula, *quod non teneatur facere mentionem*, addantur g. xv.

gebonden / datmense ten minsten op 60 sal schatten/ ende alsoo moetmen over al handelen.

XXIII.

Van 't gebreck van ouderdom ende geboorte tot beneficien.

Eenen brief / over 't gebreck van ouderdom (of minderjarigheydt) voor een jaer g. 12.

Ende voor elck ander noch daer-en-boven g. 2.

Een brief over onwettelicke geboorte tot drye beneficien g. 16.

Ende tot vier sal men daer by voegen g. 5.

Maer tot allerley beneficien in't gros g. 25. anders 36.

In 't boeck van Joannes 22. wordt een brief tot een canonicaet ofte prœbende geschat op g. 18.

Ende dat een persoon minderjarigh zijnde gekosen magh worden tot Bisschop g. 30.

Ende tot Abt / ofte Abdesse g. 23.

Ende voor de clausule / quod non teneatur &c. noch g. 15.

Et

Et si fieret littera ad partem super hujusmodi clausula, taxetur g. xL.

Ende indien een brief a part gemaeckt wierde over sulke clausule, wordt geschat op g. 40.

Ad canonicatum & præbendam ecclesiæ cathedralis super defectu natalium g. xviij.

Tot een canonicaet ofte prebende van een cathedrale kerck over onwettelicke geboorte g. 18.

Littera pro constituto in vicesimo secundo anno, quod possit ad sacros ordines promoveri g. xvj.

Een brief voor yemandt oudt zijnde twee-en-twintigh jaeren / dat hy tot de H. orderen magh gevoordert werden g. 16.

Et si de pluribus annis: pro quolibet addantur g. ij.

Ende indien 't over meer jaeren is / voor elk noch g. 2.

Si dispensetur cum aliquo ante promotionem super ætate ad certam ecclesiam cathedralem g. xxx.

Ende indien met ymandt gedispenseert wordt over minderjarigheydt / voor sijne promotie tot eene cathedrale kerck g. 30.

Super defectu natalium pro Episcopo g. xxx.

Over minderjarigheydt voor een Bisschop g. 30.

Pro Abbate vel Abbatissa g. xxiiij.

Voor een Abt / ofte Abdesse g. 24.

Pro dignitate g. xviij.

Voor de waerdigheyt g. 18.

De non promovendo.

Van 't niet promoveren.

Littera qua quis ratione parochialis ecclesiæ non teneatur promoveri ad sacros ordines infra quinquennium g. xvj.

EEnen brief / door de welcken ymandt van wegen een parochie kerck niet gehouden is de H. ordenen aen te nemen / onder den tijdt van vijf jaeren g. 16.

Et si infra septennium g.xx.

Ende indien onder den tijt van seven jaren g. 20.

XXIV.

De Absolutionibus & dispensationibus.

Littera absolutionis cum dispensatione pro Clerico qui fuit judex vel notarius in criminalibus, quod possit recipere quęcunq; beneficia gr.xxx.

Et pro illo qui interfuit bellicis artibus g. xxx.

Et pro eo qui commisit homicidium vel mutilationem, quod possit retinere obtenta & alia conferenda recipere g. xxxv.

Pro sola vero absolutione, absque dispensatione g. xvj.

Absolutio & dispensatio pro fratre qui transivit de ordine mendicantium ad monasterium, quod possit retinere beneficiũ g.xxxij

Pro sola absolutione, & quod remaneat in ordine g. xx.

XXIV.

Van de Absolutien ende dispensatien.

Een brief van absolutie met dispensatie voor een Clerick / de welcke is geweest een rechter ofte notaris in criminele saecken / dat hy magh aen-nemen allerley beneficien g. 30.

Ende voor dien die in oorloogsche practijcken present is geweest g. 30.

Ende voor dien die yemandt doodt geslagen ofte verminkt heeft / dat hy de verkregene beneficien magh behouden / ende die noch te vergeven staen / magh aen nemen g. 35.

Maer alleen voor de absolutie sonder dispensatie g. 16.

Absolutie ende dispensatie voor een broeder die uyt een bedelende orden is overgegaen in een klooster / in 't welcke hy een beneficie magh behouden g. 32.

Voor de absolutie alleen / ende dat hy in die order blijve g. 20.

Ab-

Abſolutio quæ concernit plures perſonas, pro prima g. xvj.
Pro qualibet alia addantur g. ij.
Abſolutio ab exceſsibus & delictis, quæ concernit communitatem, vel univerſitatem, aut magnos Dominos, fuit taxata g. M.
Abſolutio ab excommunicatione per vim incursâ vel metum g. xx.

Abſolutie voor meer perſoonen/ voor de eerſte g. 16.
Voor elcke andere noch g. 2.
Abſolutie van exceſſen en miſdaden / betreffende een gemeynte / univerſiteyt ofte groote Heeren / is geſchat op g. 1000.
Abſolutie van den ban in den welken men door gewelt ofte vreeſe gevallen is g. 20.

XXV.

De tranſlationibus.

TRanſlatio Monachi ad parem vel altiorem ordinem g. xvj.
Et ſi addatur, quod poſsit retinere beneficium, taxetur g. xxiiij.

Tranſlatio monialis de monaſterio ad monaſterium g. xvj.

XXV.

Van de tranſlatien ofte verplaetſingen.

DE tranſlatie van een Monnick tot een gelijcke ofte hooger ordere g. 16.
Ende indien daer by gevoegt wordt / dat hy ſijn beneficie magh behouden / wordt geſchat g. 24.
De verplaetſinge van een bagijne van een klooſter tot 'tander g. 16.

XXVI.

De confirmationibus & concessionibus alienationum bonorum ecclesiasticorum.

Concessio confirmationis absque suppletione defectuum taxatur ad. g.xx.

Cum suppletione vero addantur. g. x.

Videtur sufficere v. licet sit conventum ita.

Confirmatio ad perpetuam rei memoriam, cum suppletione defectuum & insertione. g. xl.

Et pro labore insertionis solvatur scriptori ad partem & non taxetur. hodie tamen aliter servatur, quia taxatur insertio per computum linearum, videlicet usque ad xxx lineas dantur duæ lineæ pro. g. j.

Abinde supra pro qualibet linea. g. j.

In libro Ioan. xxij. hujusmodi insertiones reperi-

XXVI.

Vande beveſtigingen ende toelatingen om kerckelicke goederen te vervremden.

En toelaetinge van beveſtinge ſonder vergoedingh van't gene datter ontbreeckt g. 20.

Maer mette vergoedingh ſalmen daer by voegen g. 10.

't Schijnt genoegh te zijn 5. alhoewel 't ſoo geaccordeert is.

De confirmatie tot een eeuwige gedachteniſſe / mette vergoedinghe van 't gebreck / ende tuſſchen beyden inſettinge g. 40.

Ende voor den arbeydt van tuſſchen beyde inſetting ſal men den ſchrijver voor een gedeelte betaelen / en ſal niet getaxeert werden. Huyden nochtans wort 't anders gepractiſeert / om dat de tuſſchen beyde inſettinge wort getaxeert volgens 't getal der linien / namelick totte dertigh linien toe wort 'er voor de twee gegevē g. 1.

Van daer af / wat daerenboven is / voor elck linie. g. 1.

In 't boeck van Ioan. 22. worden dusdanige tuſſchen

nutur

untur taxatæ simul cum gratia, videlicet g. L. Et habeatur respectus ad hujusmodi confimationes, quia interdum concernunt rem parvę extimationis, & aliquando sunt magnæ importantiæ. Et quando sunt super castris & villis reperitur taxa in libro. g. ccccc.

In dicto libro reperitur quod insertio trium privilegiorum, quæ fuit xxxv. linearum fuit taxata g. L.

Et confirmatio translationis super quadam bulla seu parochia g. C.

Confirmatio unionis cum insertione instrumenti g. Lx.

Licentia alienandi unam possessionem: & ex pretio illius emendi aliam; si in evidentem g. xx.

Licentia vendendi unum castrum pertinens ad ecclesiam, cum facultate emendi alia bona g. xxx.

Licentia vendendi plures possessiones monasterii, vel alterius g. xL.

Licentia permutandi unam

beyde insettingen gebonden / gelijck getaxeert met de gratie / te weten g. 50. Ende daer wort regarde genomen op dusdanige confirmatien / want sy zijn altemet van kleyne / altemet van groote importantie. Eñ wanneerse zijn over vlecken of dorpen / wort de taxe in 't boeck gevonde. g. 500.

In 't selve boeck wordt de tusschen beyde insetttingh van drye privilegien / die is geweest van 35. linien / geschat op g. 50.

De confirmatie over seker bulle ofte parochie g. 100.

De confirmatie van incorporatie / met tusschen beyde insettinge van 't instrument g. 60.

Toelaetinge om een besit te verbremden / ende uyt den prijs van die te koopen een andere &c. g. 20.

Toelatinge om een vlecke toebehoorende eene kerck te verkoopen / en andere goederen te koopen g. 30

Toelatinge om te verkoopen meer goederen van een klooster of van een ander g. 40.

Toelaetinge om een erve met pos

possessionem cum alia g. xx.

Licentia accipiendi unam possessionem in emphiteosin perpetuam g. xxv.

Licentia recipiendi in feudum nobile unum casale, vel territorium pro se & successoribus g. xxx.

Et si castrum populosum, vel villa concedatur in feudum g. L.

Et si concedatur quod fœminæ succedant in feudo, addantur g. x.

Et si præmissa concedantur ad tertiam generationem, vel ad minus tempus dematur de supra dicta taxa juxta discretionem taxatoris.

Reperitur in libro Joan. xxij. quod licentia concessa Episcopo, quod posset permutare cum communitate suæ civitatis possessiones suæ ecclesiæ ad valorem viij. C. libr. cum censu solvendo Episcopo: taxatur g. C.

een ander te verwisselen g. 20.

Toelaetinge om eene besittinge aen te nemen/om de selve te verbeteren/ende jaerlicks eenige erftente daer uyt te keere/voor gheduyrigh g. 25.

Toelaetinge om tot leengoet aen te nemen een adelick casteel ofte landtschap/ voor hem ende zijne naevolgers g. 30.

Ende indien een volckrijcke vlecke ofte dorp wort verleent tot leen g. 50.

Ende indien toegestaen wert/ dat de vrouwen in 't leen mogen succederen/ voeght daer by g. 10.

Ende indien 't voorgaende wordt toegestaen tot in de derde generatie/ ofte tot minder tijt/salmen afnemen van de voornoemde taxe/ nae discretie van den taxateur.

Daer wordt gevonden in 't boeck Joan. 22. dat de toelaetingh vergunt aen een Bisschop/ dat hy mette gemeynte van sijne Stad mag verwisselen de erfgoederen van sijne Kerck/ totte waerdye van 800. ponden/ mits chijns betaelende aen den Bisschop/ wordt geschat g. 100.

Li-

Licentia vendendi de bonis ecclesiæ usque ad summam mille florenorum pro exoneratione debitorum g. xxx.

Licentia recipiendi de male ablatis usque ad dictam summam g. L.

Ista plus taxatur, quia respicit majorem favorem, & plus utilitatis percipitur inde.

Licentie om te verkoopen van de kercke goederen / totte summe van 1000. florijnen / tot ontlastinge van de schulden g. 30.

Toelatinge om te mogen aennemen van ontstolen goet tot de voorsz. summa g. 50.

Die wordt hooger getaxeert / om datse siet op grooter faveur / ende om dat daer meer profijts van getrocken wort.

XXVII.

De Indultis Clericorum secularium:

Licentia permutandi unũ beneficium in manibus ordinarii taxatur ad g. xxv.

Et pro pluribus beneficiis, pro quolibet addantur g. v.

Et si super aliquo ex dictis beneficiis litigaretur, & daretur facultas recipiendi cessionem litis, & conferendi, addantur. g. v.

Licentia cessionis permutationis g. xl.

Concessio facta Clerico infirmo, ut residendo in una civitate pro sanitate recipienda ad tempus recipiat

XXVII.

Van de Privilegien der wereltlicke Clericken.

Licentie om te mogen verwisselen een beneficie in de handen van den ordinaris / getaxeert g. 25.

Ende voor meer beneficien / voor elck noch g. 5.

Ende indien over eenigh van de voornoemde beneficien gepleyt wierde / ende macht gegeven wierde om aen te nemen de schortingh van 't proces / noch g. 5.

Licentie om asstant van verwisselingh g. 40.

Toelaetinge verleent aen een Clerick kranck zijnde / dat hy residerende in een stadt / om sijne gesontheyt weder-

fructus parochialis ecclesiæ g. xij.

Concesio facta clerico, ut possit retinere beneficium quod tenebatur dimittere g. xvj.

Concessio facta procuratoribus audientiæ condictarum ut possint habere capellam ad instar scriptorum g. xxv.

Concessio facta clerico ut gaudeat de prærogativis ad instar familiarum Papæ super gratia expectativa g. xxvj.

Et pro *motu proprio* addantur g. ij.

Et pro declarationibus addantur g. ij.

Quod Rector parochialis ecclesiæ possit uti almutio de vario g. L.

Quod Rector parochialis ecclesiæ posit absolvere suos parochianos in omnibus casibus, præterquam in reservatis sedi Apostolicæ g. xxv.

om te verkrijgen / voor een tijdt langh magh trecken de inkomsten van een parochie kerck g. 12.

Licentie toegestaen aen een clerick / dat hy magh behouden een beneficie / dat hy gehouden was te laeten varen g. 16.

Toelatiuge verleent aen de procurateurs der audientiekamer van de geciteerde persoonen om te mogen hebben een capelle / gelijck de schrijventen g. 25.

Toelatinge verleent aen een clerick dat hy magh genieten de voorrechten/gelijk die daer zijn van de familien der Pausen / tot de gratie van expectantie g. 26.

Ende voor de clausule/ motu proprio, noch g. 2.

Ende voor de declaratien noch g. 2.

Dat een Regent van een parochiekerck magh gebruycken een bonet van verscheiden coleuren g. 50.

Dat een Regent van een parochie kerck sijne parochianen magh absolveren in allen gevallen/ behalven van die dewelcke den Apostolicken stoel gereserveert zijn g. 25.

Con-

Concessio facta duobus permutantibus ut hinc inde habeant regressum ad sua beneficia g.xxiij.

Concessio facta capellæ ut habeat cœmiterium g.xx.

Quod in capella certis diebus celebrentur divina, & juxta se possit habere campanile g.xxv.

Concessio facta capitulo ecclesiæ ut de legatis ad pios usus possit recipere usque ad summam duorum millium floren. & in reparationē ecclesiæ convertere g.xl.

Quod studens posit recipere insignia doctoratus extra studium g.xxv.

Concessio facta habenti expectativam, ut aliæ prærogativæ sibi non præjudicent, & ad jus commune reducantur g.xx.

Concessio facta scriptori, ut possit uxorari g.xxv.

Quod familiares Episcopi vel alterius eundo extra

Toelatinge verleent aen twee verwisselaers / datse van de een en ander zijde wederom mogen komen aen haere beneficien g.24.

Toelatinge aen een capel / om een kerckhof te mogen hebben g.20.

Dat in een capelle op seeckere dagen Godts-dienst magh gepleeght worden / ende een klocken toren magh hebben g.25.

Toelaetinge vergunt aen een capitel van een kerck om van de legaten tot godtsalige gebruycken / te mogen nemen totte summa van twee duysent guldens / ende die aen te leggen tot reparatie van de kerck g.40.

Dat een student magh aennemen de waerdigheydt van doctoorschap / buyten de academie g.25.

Toelaetinge verleent aen yemandt hebbende een exspectantie / dat andere voorrechten hem niet naedeeligh mogen zijn / ende tot het gemeyne recht gereduceert werden g.20.

Toelatinge aen een schryver / dat hy een vrouw magh trouwen g.25.

Dat die / dw: zijn vande familie eens Bisschops ofte yemant curi-

curiam cum ipso Episcopo gaudeant prærogativis præsentium ad tempus g.xx.

Quod Canonici ecclesiæ collegiatæ notabilis possint uti almutiis de vario ad instar Canonicorum alterius ecclesiæ g.C.

Quod magistri fabricæ cujusdam capellæ possint propter distantiam parochialis ecclesiæ certis diebus missas facere celebrari g.xxv.

Quod non obstante optione possit quis retinere cameram Canonicalem g.xxv.

Quod possit quis promoveri extra tempus ad sacros ordines g.xij.

Quod Capellanus capellæ possit ministrare ecclesiastica sacramenta parochialis ecclesiæ, intra cujus limites est sita dicta capella g.xxv.

Concessio facta clero & populo civitatis, ut apertis januis excommunicatis

anders / metten Bisschop uyt 't hof gaende / mogen genieten de voorrechten van de tegenwoordige / voor een tijdt lang g.20.

Dat de Canonicken van een aensienlicke collegiale kerck mogen gebruyken bonetten van verscheyden coleuren / op de manier van de Canonicken van een andere kerck g. 100.

Dat de fabrijckmeesters van sekere capelle / in de selve op sekere dagen misse mogen laeten doen / van wegen de verre afgelegentheyt van de parochie kerck g.25.

Dat niet tegenstaende de keur / yemant mag behouden een Canonicks kamer g. 25.

Dat yemant buyten tijts totte H. ordenen magh gepromoveert werden g. 12.

Dat een Capellaen van een capelle magh bedienen de kercklicke sacramenten van de parochie kerck / binnen wiens limiten de voorseyde capelle gelegen is g.25.

Toelaetinge verleent aen de clerisie ende borgerye van een stadt / datse met openen deuren / noch toelaetende

&c in,

& interdictis admissis posſint celebrare g.cL.	geexcommuniceerde ende onder 't interdict sittende / misse mogen doen g. 150.
Conceſsio facta clerico ut in aſſecutione beneficii quod expectat præferatur nominatis per Ducem g.xxv	Toelaetinge verleent aen een clerick / dat hy in 't verkrijgen van een beneficie / 't welck hy verwacht / magh voorgetrocken werden / den genen dewelcke genomineert zijn door den Hertogh g.25.
Conceſsio facta clerico ut poſsit pinguiorem præbendam optare, non obſtantibus ſtatutis g.xx.	Toelatinge verleent aen een klerck / om te mogen staen naer een vetter prebende / niet tegenstaende de statuten g. 20.
Quod Canonicus ſenex non teneatur intereſſe miſſæ majori: & nihilominus percipiat diſtributiones g.xx.	Dat een oudt Canonick niet gehouden is tegenwoordig te zijn in de hooge misse / ende niettemin magh genieten de uytdeelingen ofte presenten.
Conceſsio facta ſtudio Paduanenſi, ut quæcunque perſonæ eccleſiaſticæ poſsint audire leges ad perpetuam rei memoriam g.ccccc. alias C.	Toelaetinge verleent aen de academie van Padua datse allerley kerckliche persoonen magh toelaten om de rechten te hooren / tot een eeuwige memorie g. 500. anders 100.
Pro una perſona g.xij.	Voor eene persoon g. 12.
Conceſsio facta Canonico ut contra ſtatuta eccleſiæ poſsit obtinere domos: & habere diſtributiones quotidianas g.xxv.	Toelatinge / verleent aen een Canonick dat hy tegens de instellingen van de kerck magh huysen besitten / ende de daeghlickse uytdeelingen hebben g. 25.
Quod prędicator proponens	Dat een prediker voorstellen-

verbum Dei posſit dare certos dies de indulgentia g.xvj.	de 't woordt Godts / sekere dagen van aflaet magh geven g. 16.
Littera pro aliquo magiſtrando in theologia g.x.	Brieven om yemant magister te maecken in de theologie g. 10.
Commiſsio facta ſuper debito inquiſitionis hæreticæ pravitatis inter Heremitas & Minores g.xxiiij.	Commissie verleent over schult van de inquisitie van ketterye / onder de Eremitanen Augustijnen/ ende Minderbroers g.24.
Commiſsio quod imponatur taxatio ad decimam g.xviij.	Commissie om in te stellen taxatie van tienden g. 18.
Commiſsio reformationis monaſterii in capite & membris g.xxx.	Commissie tot reformatie van een klooster in 't hooft ende leden g.30.
Commiſsio ſuſpenſionis interdicti pro nobili & ejus familia g.C.	Commissie tot opschortingh van 't verbodt van Godtsdienst/ voor een edelman en dessels huysgesin g. 100.
Declaratio facta cum quavis narratione non tamen magna g.xx.	Een verklaeringh gemaeckt/ met eenigh verhael van saeck/maer niet langh zijnde g. 20.
Declaratio juris cum magna narratione g.xxx.	Een verklaeringh van recht/ met een langh verhael van saecke g.30.
Et ſine narratione habeatur reſpectus ad taxam	Ende sonder verhael van saecke/ salmen regarde nemen op de taxe.
Quod quis recipiatur ad actus capitulares non obſtan. ſtatutio. gratioſa xij.	Dat yemant opgenomen werde tot capitulare acten/ niet tegenstaende de statuten een verleenbrief g. 12.
Executoria g.x.	Een executoriaelbrief g.10.

Quando

Quando mandatur interdictum publicari tribus locis g.xx.

Wanneer daer belast wert om 't verbot van Godts-dienst te publiceren op drye plaetsen g. 20.

Quod clerici unius civitatis vel diocœsis non teneantur ad certas servitutes g.Lx.

Dat de clercken van een stadt ofte bisdom niet ghehouden zijn tot sekere servituten g.60.

Similis litera pro regno g.C.

Een gelijcke brief voor een koninghrijck g.100.

Pro una persona g.xij.

Voor eene persoon g. 12.

Declaratio voluntatis Papæ g.xx.

Een verklaringe van den wille des Paus g. 20.

Littera per quam constituitur procurator alicujus ordinis generalis g.xvj.

Een brief door dewelcke yemant gestelt wordt tot procureur generael van eenigh orden g.16.

Littera amotionis interdicti à monasterio & membris g.cL.

Een brief van afwering van 't verbodt van Godts-dienst van een klooster ende leden g. 150.

Littera concessionis decimæ biennalis Regis g.C.

Een brief van toelaetinge van een twee-jaerige tienden des Koninghs g.100.

Quod officiales Dñi Papæ non possint excommunicari per ordinarios vel delegatos g.xij.

Dat de officiaels van de Paus niet mogen geexcommuniceert werden door de ordinarij ofte haere vicarissen g. 12.

Invocatio brachii secularis g.xvj.

De te hulp-neminge van den wereltlicken arm g. 16.

Et si infra septennium g.xx.

XXIV.

De Absolutionibus & dispensationibus.

Littera absolutionis cum dispensatione pro Clerico qui fuit judex vel notarius in criminalibus, quod posit recipere quęcunq; beneficia gr.xxx.

Et pro illo qui interfuit bellicis artibus g. xxx.

Et pro eo qui commisit homicidium vel mutilationem, quod posit retinere obtenta & alia conferenda recipere g. xxxv.

Pro sola vero absolutione, absque dispensatione g. xvj.

Absolutio & dispensatio pro fratre qui transivit de ordine mendicantium ad monasterium, quod posit retinere beneficiū g.xxxij

Pro sola absolutione, & quod remaneat in ordine g. xx.

Ende indien onder den tijt van seven jaren g. 20.

XXIV.

Van de Absolutien ende dispensatien.

EEn brief van absolutie met dispensatie voor een Clerick / de welcke is geweest een rechter ofte notaris in criminele saecken / dat hy magh aen-nemen allerley beneficien g. 30.

Ende voor dien die in oorloogsche practijcken present is geweest g. 30.

Ende voor dien die yemandt doodt geslagen ofte verminkt heeft / dat hy de verkregene beneficien magh behouden / ende die noch te vergeven staen / magh aen nemen g. 35.

Maer alleen voor de absolutie sonder dispensatie g. 16.

Absolutie ende dispensatie voor een broeder die uyt een bedelende orden is overgegaen in een klooster / in 't welcke hy een beneficie magh behouden g. 32.

Voor de absolutie alleen / ende dat hy in die order blijve g. 20.

Ab-

Abſolutio quæ concernit plures perſonas, pro prima g. xvj.
Pro qualibet alia addantur g. ij.
Abſolutio ab exceſsibus & delictis, quæ concernit communitatem, vel univerſitatem, aut magnos Dominos, fuit taxata g. M.
Abſolutio ab excommunicatione per vim incursâ vel metum g.xx.

Abſolutie voor meer perſoonen/ voor de eerſte g. 16.
Voor elcke andere noch g.2.
Abſolutie van exceſſen en miſdaden / betreffende een gemeynte / univerſiteyt ofte groote Heeren / is geſchat op g. 1000.
Absolutie van den ban in den welken men door geweld ofte vreeſe gevallen is g.20.

XXV.

De tranſlationibus.

Tranſlatio Monachi ad parem vel altiorem ordinem g. xvj.
Et ſi addatur, quod poſsit retinere beneficium, taxetur g. xxiiij.
Tranſlatio monialis de monaſterio ad monaſterium g. xvj.

XXV.

Van de tranſlatien ofte verplaetſingen.

De tranſlatie van een Monnick tot een gelijcke ofte hooger ordere g. 16.
Ende indien daer by gevoegt wordt / dat hy ſijn beneficie magh behouden / wordt geſchat g. 24.
De verplaetſinge van een bagijne van een klooſter tot 'tander g. 16.

XXVI.

XXVI.

De confirmationibus & concessionibus alienationum bonorum ecclesiasticorum.

Concessio confirmationis absque suppletione defectuum taxatur ad. g. xx.

Cum suppletione vero addantur. g. x.
Videtur sufficere v. licet sit conventum ita.

Confirmatio ad perpetuam rei memoriam, cum suppletione defectuum & insertione. g. xl.

Et pro labore insertionis solvatur scriptori ad partem & non taxetur. hodie tamen aliter servatur, quia taxatur insertio per computum linearum, videlicet usque ad xxx lineas dantur duæ lineæ pro. g. j.

Abinde supra pro qualibet linea. g. j.
In libro Ioan. xxij. hujusmodi insertiones reperi-

XXVI.

Vande bevestigingen ende toelatingen om kerckelicke goederen te vervremden.

Een toelaetinge van bevestinge sonder vergoedingh van't gene datter ontbreeckt g. 20.

Maer mette vergoedingh salmen daer by voegen g. 10.
't Schijnt genoegh te zijn 5. alhoewel 't soo geaccordeert is.

De confirmatie tot een eeuwige gedachtenisse / mette vergoedinghe van 't gebreck / ende tusschen beyden insettinge g. 40.

Ende voor den arbeydt van tusschen beyde insetting salmen den schrijver voor een gedeelte betaelen / en sal niet getaxeert werden. huyden nochtans wort 't anders gepractiseert / om dat de tusschen beyde insettinge wort getaxeert volgens 't getal der linien / namelick totte dertigh linien toe wort 'er voor de twee gegevẽ g. 1.

Van daer af / wat daerenboven is / voor elck linie. g. 1.
In 't boeck van Ioan. 22. worden dusdanige tusschen

nutur

untur taxatæ simul cum gratia, videlicet g. L. Et habeatur respectus ad hujusmodi confimationes, quia interdum concernunt rem parvę extimationis, & aliquando sunt magnæ importantiæ. Et quando sunt super castris & villis reperitur taxa in libro. g. ccccc.	beyde insettingen gebonden / gelijck getaxeert met de gratie / te weten g. 50. Ende daer wort regarde genomen op dusdanige confirmatien / want sy zijn altemet van kleyne / altemet van groote importantie. Eñ wanneerse zijn over vlecken of dorpen / wort de taxe in 't boeck gevonde. g. 500.
In dicto libro reperitur quod insertio trium privilegiorum, quæ fuit xxxv. linearum fuit taxata g. L.	In 't selve boeck wordt de tusschen beyde insettingh van drye privilegien / dwr is geweest van 35. linien / geschat op g. 50.
Et confirmatio translationis super quadam bulla seu parochia g. C.	De confirmatie over seker bulle ofte parochie g. 100.
Confirmatio unionis cum insertione instrumenti g. Lx.	De confirmatie van incorporatie / met tusschen beyde insettinge van 't instrument g. 60.
Licentia alienandi unam possessionem: & ex pretio illius emendi aliam; si in evidentem g. xx.	Toelaetinge om een besit te verbremden / ende uyt den prijs van die te koopen een andere &c. g. 20.
Licentia vendendi unum castrum pertinens ad ecclesiam, cum facultate emendi alia bona g. xxx.	Toelatinge om een vlecke toebehoorende eene kerck te verkoopen / en andere goederen te koopen g. 30
Licentia vendendi plures possessiones monasterii, vel alterius g. xL.	Toelatinge om te verkoopen meer goederen van een klooster of van een ander g. 40.
Licentia permutandi unam	Toelaetinge om een erve met pos

possessionem cum alia g. xx.

Licentia accipiendi unam possessionem in emphiteosin perpetuam g. xxv.

Licentia recipiendi in feudum nobile unum casale, vel territorium pro se & successoribus g. xxx.

Et si castrum populosum, vel villa concedatur in feudum g. L.

Et si concedatur quod fœminæ succedant in feudo, addantur g. x.

Et si præmissa concedantur ad tertiam generationem, vel ad minus tempus dematur de supra dicta taxa juxta discretionem taxatoris.

Reperitur in libro Joan. xxij. quod licentia concessa Episcopo, quod possit permutare cum communitate suæ civitatis possessiones suæ ecclesiæ ad valorem viij. C. libr. cum censu solvendo Episcopo: taxatur g. C.

een ander te verwisselen g. 20.

Toelaetinge om eene besittinge aen te nemen/ om de selve te verbeteren/ ende jaerlicks eenige erfrente daer uyt te keerē/ voor gedurigh g. 25.

Toelaetinge om tot leengoet aen te nemen een adelick casteel ofte landtschap/ voor hem ende zijne naevolgers g. 30.

Ende indien een volckrijcke vlecke ofte dorp wort verleent tot leen g. 50.

Ende indien toegestaen wert/ dat de vrouwen in 't leen mogen succederen / voeght daer by g. 10.

Ende indien 't voorgaende wordt toegestaen tot in de derde generatie / ofte tot minder tijt/ salmen afnemen van de voornoemde taxe/ nae discretie van den taxateur.

Daer wordt gevonden in 't boeck Joan. 22. dat de toelaetingh vergunt aen een Bisschop / dat hy mette gemeynte van sijne Stad mag verwisselen de erfgoederen van sijne Kerck / totte waerde van 800. ponden/ mits chijns betaelende aen den Bisschop / wordt geschat g. 100.

Li-

Licentia vendendi de bonis ecclesiæ usque ad summam mille florenorum pro exoneratione debitorum g. xxx.
Licentia recipiendi de male ablatis usque ad dictam summam g. L.
Ista plus taxatur, quia respicit majorem favorem, & plus utilitatis percipitur inde.

Licentie om te verkoopen van de kercke goederen / totte summe van 1000. florijnen/ tot ontlastinge van de schulden g.30.
Toelatinge om te mogen aennemen van ontstolen goet tot de voorsz. summa g.50.
Die wordt hooger getaxeert/ om datse siet op grooter faveur/ende om dat daer meer profijts van getrocken wort.

XXVII.

De Indultis Clericorum secularium:

Licentia permutandi unũ beneficium in manibus ordinarii taxatur ad g. xxv.
Et pro pluribus beneficiis, pro quolibet addantur. g. v.
Et si super aliquo ex dictis beneficiis litigaretur, & daretur facultas recipiendi cessionem litis, & conferendi, addantur. g. v.
Licentia cessionis permutationis g. xl.
Concessio facta Clerico infirmo, ut residendo in una civitate pro sanitate recipienda ad tempus recipiat

XXVII.

Van de Privilegien der wereltlicke Clericken.

Licentie om te mogen verwisselen een beneficie in de handen van den ordinaris/ getaxeert g. 25.
Ende voor meer beneficien/ voor elck noch g. 5.
Ende indien over eenigh van de voornoemde beneficien gepleyt wierde / ende macht gegeven wierde om aen te nemen de schortingh van 't proces/ noch g. 5.
Licentie om afstant van verwisselingh g. 40.
Toelaetinge verleent aen een Clerick kranck zijnde / dat hy residerende in een stadt/ om sijne gesontheyt weder-

fru-

fructus parochialis ecclesiæ g. xij.

Concessio facta clerico, ut possit retinere beneficium quod tenebatur dimittere g. xvj.

Concessio facta procuratoribus audientiæ condictarum ut possint habere capellam ad instar scriptorum g. xxv.

Concessio facta clerico ut gaudeat de prærogativis ad instar familiarum Papæ super gratia expectativa g. xxvj.

Et pro *motu proprio* addantur g. ij.

Et pro declarationibus addantur g. ij.

Quod Rector parochialis ecclesiæ possit uti almutio de vario g. L.

Quod Rector parochialis ecclesiæ posit absolvere suos parochianos in omnibus casibus, præterquam in reservatis sedi Apostolicæ g. xxv.

om te verkrijgen / voor een tijdt langh magh trecken de inkomsten van een parochie kerck g. 12.

Licentie toegestaen aen een clerick / dat hy magh behouden een beneficie / dat hy gehouden was te laeten varen g. 16.

Toelatinge verleent aen de procurateurs der audientiekamer van de geciteerde persoonen om te mogen hebben een capelle / gelijck de schrijbenten g. 25.

Toelatinge verleent aen een clerick dat hy magh genieten de voorrechten/gelijk die daer zijn van de familien der Pausen / tot de gratie van expectantie g. 26.

Ende voor de clausule/ motu proprio, noch g. 2.

Ende voor de declaratien noch g. 2.

Dat een Regent van een parochiekerck magh gebruycken een bonet van verscheiden coleuren g. 50.

Dat een Regent van een parochie kerck sijne parochianen magh absolveren in allen gevallen / behalven van die dewelcke den Apostolicken stoel gereserveert zijn g. 25.

Con-

Concessio facta duobus permutantibus ut hinc inde habeant regressum ad sua beneficia g.xxiiij.

Concessio facta capellæ ut habeat cœmiterium g.xx.

Quod in capella certis diebus celebrentur divina, & juxta se possit habere campanile g.xxv.

Concessio facta capitulo ecclesiæ ut de legatis ad pios usus possit recipere usque ad summam duorum millium floren: & in reparationē ecclesiæ convertere g.xl.

Quod studens posit recipere insignia doctoratus extra studium g.xxv.

Concessio facta habenti expectativam, ut aliæ prærogativæ sibi non præjudicent, & ad jus commune reducantur g.xx.

Concessio facta scriptori, ut possit uxorari g.xxv.

Quod familiares Episcopi vel alterius eundo extra

Toelatinge verleent aen twee verwisselaers / datse van de een, en ander zijde weder-om mogen komen aen haere beneficien g.24.

Toelatinge aen een capel / om een kerckhof te mogen hebben g.20.

Dat in een capelle op seeckere dagen Godts-dienst magh gepleeght worden / ende een klocken toren magh hebben g.25.

Toelaetinge vergunt aen een capitel van een kerck om van de legaten tot godtsalige gebruycken / te mogen nemen totte summa van twee duysent guldens / ende die aen te leggen tot reparatie van de kerck g.40.

Dat een student magh aennemen de waerdigheydt van doctoorschap / buyten de academie g.25.

Toelaetinge verleent aen yemandt hebbende een expectantie / dat andere voorrechten hem niet naedeeligh mogen zijn / ende tot het gemeyne recht gereduceert werden g.20.

Toelatinge aen een schrijver / dat hy een vrouw magh trouwen g.25.

Dat die / door zijn vande familie eens Bisschops ofte yemant

curiam cum ipso Episcopo gaudeant prærogativis præsentium ad tempus g.xx.

anders / metten Bisschop uyt 't hof gaende / mogen genieten de voorrechten van de tegenwoordige / voor een tijdt lang g.20.

Quod Canonici ecclesiæ collegiatæ notabilis possint uti almutiis de vario ad instar Canonicorum alterius ecclesiæ g.C.

Dat de Canonicken van een aensienlicke collegiale kerck mogen gebruyken bonetten van verscheyden coleuren / op de manier van de Canonicken van een andere kerck g. 100.

Quod magistri fabricæ cujusdam capellæ possint propter distantiam parochialis ecclesiæ certis diebus missas facere celebrari g.xxv.

Dat de fabrijckmeesters van sekere capelle / in de selve op sekere dagen misse mogen laeten doen / van wegen de verre afgelegentheyt van de parochie kerck g.25.

Quod non obstante optione possit quis retinere cameram Canonicalem g.xxv.

Dat niet tegenstaende de keur / yemant mag behouden een Canonicks kamer g. 25.

Quod possit quis promoveri extra tempus ad sacros ordines g.xij.

Dat yemant buyten tijts totte H. ordenen magh gepromoveert werden g. 12.

Quod Capellanus capellæ possit ministrare ecclesiastica sacramenta parochialis ecclesiæ, intra cujus limites est sita dicta capella g.xxv.

Dat een Capellaen van een capelle magh bedienen de kercklicke sacramenten van de parochie kerck / binnen wiens limiten de voorseyde capelle gelegen is g.25.

Concessio facta clero & populo civitatis, ut apertis januis excommunicatis

Toelaetinge verleent aen de clerisie ende borgerye van een stadt / datse met openen deuren / noch toelaetende

& in-

& interdictis admissis possint celebrare g.cL.	geexcommuniceerde ende onder 't interdict sittende/ misse mogen doen g. 150.
Concessio facta clerico ut in assecutione beneficii quod expectat præferatur nominatis per Ducem g.xxv	Toelaetinge verleent aen een clerick / dat hy in 't verkrijgen van een beneficie/ 't welck hy verwacht/ magh voorgetrocken werden / den genen dewelcke genomineert zijn door den Hertogh g. 25.
Concessio facta clerico ut possit pinguiorem præbendam optare, non obstantibus statutis g.xx.	Toelatinge verleent aen een klerck / om te mogen staen naer een better probende/ niet tegenstaende de statuten g. 20.
Quod Canonicus senex non teneatur interesse missæ majori: & nihilominus percipiat distributiones g.xx.	Dat een oudt Canonick niet gehouden is tegenwoordig te zijn in de hooge misse / ende niettemin magh genieten de uytdeelingen ofte presenten.
Concessio facta studio Paduanensi, ut quæcunque personæ ecclesiasticæ possint audire leges ad perpetuam rei memoriam g.ccccc. alias C.	Toelaetinge verleent aen de academie van Padua datse allerley kercklicke persoonen magh toelaten om de rechten te hooren/ tot een eeuwige memorie g. 500. anders 100.
Pro una persona g.xij.	Voor eene persoon g. 12.
Concessio facta Canonico ut contra statuta ecclesiæ possit obtinere domos: & habere distributiones quotidianas g.xxv.	Toelatinge / verleent aen een Canonick dat hy tegens de instellingen van de kerck magh huysen besitten / ende de daeghlickse uytdeelingen hebben g. 25.
Quod prędicator proponens	Dat een prediker voorstellen-

Quando mandatur interdictum publicari tribus locis g.xx.

Quod clerici unius civitatis vel diocœsis non teneantur ad certas servitutes g.Lx.

Similis litera pro regno g.C.

Pro una persona g.xij.

Declaratio voluntatis Papæ g.xx.

Littera per quam constituitur procurator alicujus ordinis generalis g.xvj.

Littera amotionis interdicti à monasterio & membris g.cL.

Littera concessionis decimæ biennalis Regis g.C.

Quod officiales Dñi Papæ non possint excommunicari per ordinarios vel delegatos g.xij.

Invocatio brachii secularis g.xvj.

Wanneer daer belast wert om 't verbot van Godts-dienst te publiceren op drye plaetsen g.20.

Dat de clericken van een stadt ofte bisdom niet ghehouden zijn tot sekere servituten g.60.

Een gelijcke brief voor een koninghrijck g.100.

Voor eene persoon g.12.

Een verklaringe van den wille des Paus g.20.

Een brief door dewelcke gemant gestelt wordt tot procureur generael van eenigh orden g.16.

Een brief van afwering van 't verbodt van Godts-dienst van een klooster ende leden g.150.

Een brief van toelaetinge van een twee-jaerige tienden des Koninghs g.100.

Dat de officiaels van de Paus niet mogen geexcommuniceert werden door de ordinarij ofte haere vicarissen g.12.

De te hulp-neminge van den wereltlicken arm g.16.

XXVIII.	XXVIII.
De conservatoriis.	Van de conservatorien of verwaerbrieven.
CONservatoria pro Episcopo & diocœsi sua g.xl.	EEn verwaerbrief voor een Bisschop ende zijn bisdom g. 40.
Pro Archiepiscopo & provincia sua in forma g.L.	Voor een Aerts-bisschop ende zijne provintie in forma g. 50.
Ad hoc nos Deus & militanti, si fuerit perpetua g.L.	Indien den brief is naer 't formulier/ Ad hoc nos &c. g. 50.
Conservatoria perpetua pro studio generali g.cc.	Een verwaerbrief perpetueel voor een academie g.200.
Conservatoria pro toto ordine & membris g.c.	Een verwaerbrief voor een geheele ordere ende leden van dien g. 100.
Ad reprimendas g.Lx.	Tot reprimenden g.60.
Quod Clerici & Prelati contribuant in talliis g.xx.	Dat Clericken en Prælaten contribueren in tollen g. 20.
Quod corpus alicujus possit dividi in duabus sepulturis g.xij.	Dat 't lichaem van yemandt magh verdeelt werden in twee begraeffenissen g.12.
Conservatoria perpetua pro monasterio & membris g.c.	Een verwaerbrief perpetueel voor een klooster ende leden g. 100.
Conservatoria *frequentes*, pro una persona g.xxxvj.	Een conservatorie-brief beginnende/ frequentes, voor eene persoon g. 36.
Et si pro pluribus, pro qualibet persona addantur g.ij.	Ende indien voor meer persoonen / voor elcke noch g. 2.
Committitur examinatio testium super vita unius	De ondersoeckinge der getuygen over 't leven van een facti

sancti canonizandi g.xx.

Littera declarationis quod quis sit verus familiaris Papæ g.xx.

Limitatio episcopatus facta de novo g.xl.

Hodie servatur aliter, quia conservatoria pro Episcopo ad g. sexaginta. pro Episcopo & capitulo taxatur ad g. centũ & quinquaginta. Pro capitulo taxatur ad g. centum. Pro monasterio & ejus membris g. cc. Ad decennium g. quinquaginta. Ad viginti annos g. octuaginta. Ad minus tempus g. triginta vel quadraginta.

sanct sullende gecanoniseert werden/wort gecommitteert door g. 20.

Een brief van verklaring dat yemant is een oprecht domesticq vanden Paus g. 20.

Een limitscheydingh van een bisdom op 't nieuw gemaeckt g. 40

Hedensdaeghs wort 't anders onderhouden / om dat een verwaerbrief door een Bisschop geschat wort op g. 60. door een Bisschop ende capittel op g. 150. door een capittel alleyn g. 100. door een klooster ende dessels leden g. 200. door den tijdt van tien jaeren g. 50. door twintigh jaeren g. 80. door een korter tijdt g. 30. ofte 40.

XXIX.

De indultis Religiosorum & relaxatione juramenti.

Relaxatio juramenti faciendi in studio secundum formam statutorum taxetur ad g. xvj.

Quod Abbas & conventus possint recipere tonsuram

XXIX.

Van de privilegien der Religieusen, ende van de ontbindinge van den eedt.

De ontbindinge van eedt die men doen moet op de universiteyt / volgens den teneur der statuten g. 16.

Dat een Abt ende convent de scheringe ende ordenen & or-

Quod possint audire confessiones quorumcunque cum licentia curati g.xx.

Quod fratres possint habere campanile ad unam campanam g.xvj.

Littera qua quis participare possit cum excommunicatis & hæreticis g.viij.

Quod monialis senex non teneatur dicere officium: dummodo in eius præsentia duæ aliæ dicant g.xx.

Item quod habeant jus præsentandi in capitulis sui monasterii g.lx.

Et quod sui confessores possint eis ministrare sacramenta g.lx.

Quod moniales gaudeant privilegiis ad instar aliorum g.lx.

Quod possint ponere duas ancillas ad serviendum infirmis g.xx.

Quod non possint compelli ad receptionem alicujus monialis g.xx.

Quod non teneantur ad præstationes decimarum vel gravaminum g.lx.

Quod visitator earum possit eas corrigere visitare &

Datse mogen biecht hooren van hoedaenige persoonen het oock zy / met toestaen des zielsorgers g. 20.

Dat de broeders mogen hebben een klocken toren / tegeene klock g. 16.

Een brief om te mogen converseren met geexcommunieerde ende ketters g. 8.

Dat een oude bagijn niet gehouden is haere getijden te lesen / als maer twee andere die in haere presentie lesen g. 20.

Item datse mogen hebben 't recht van præsentatie in de capitulen van haer klooster g. 60.

Ende dat haere biechtvaders haer de sacramenten mogen bedienen g. 60.

Dat de bagijnen mogen genieten privilegien gelijck andere g. 60.

Datse mogen stellen twee maeghden om de krancke te dienen g. 20.

Datse niet konnen gedwongen werden om een bagijn aen te nemen g. 20.

Datse niet gehouden zijn tienden of andere lasten te betaelen g. 60.

Dat haer visitateur haer mag kastijden / visiteren / ende vertrans

transferre g.lx.	plaetsen g. 60.
Quod recipiant quoscunq; in suo monasterio ad sepulturas g.xx.	Datse allerley persoonen in haer klooster mogen laeten begraben. g.20.
Quod Abbas possit uti mitra & annulo, si sit perpetua g.L.	Dat een Abt magh gebruycken een mijter / ende ringh/ voor altoos g. 50.
Si vero ad vitam g.xxx.	Maer indien 't alleyn is voor zijn leven langh g. 30.
Literæ fratrum de monte Carmelo quod, possint mutare locum suum & alienare g.xxx.	Brieven voor de broeders van den bergh Carmeel / datse hare plaets mogen veranderen/ende vervremden g.30.
Quod possit quis removeri a prioratu g.xij.alias.xx.	Dat yemant mag afgeset werden van een priorschap g.12. anders 20.
Litera pœnitentiarii minoris gratiosa g.xviij.	Een brief van kleyn penitentiaris / upt gunst verleent g.18.
Executoria g.xvj.	Een executoriaelbrief g.16.
Licentia comedendi carnes pro una persona g.x.	Licentie om vlees te eten voor een persoon g. 10.
Concesio facta monialibus quæ solebant solvere undecim uncias pro decima, ut solvant unam g.xxx.	Toelatinge geschiet aen bagijnen / dewelcke plachten elf oncen te betaelen voor den tienden / datse alleyn eene mogen betalen g.30.
Quod fratres utantur de cætero certo habitu g.xxx.	Dat de broeders voortaen gebruycken seker habijt g.30.
Quod fratres unius domus possint eligere Guardianum: & sint exempti a jure Provincialis g.L.	Dat de broeders van een klooster mogen kiesen eenen Guardiaen / ende exempt zijn van't recht des Provincaels g. 50.
Quod fratres per quemcun-	Dat de broeders / voor hoeda-

que Episcopum possint facere reconciliari ecclesias: calices benedici: & ordines conferri: ecclesiastica sacramenta administrari: mortuos sepeliri: & ipsi possint audire confessiones g.cxx.

Quod fratres possint uti certis caputiis in uno loco g.xxx.

Quod minister in absentia visitatoris possit in certis punctis dispensare g.xx.

Quod frater minor non possit de una domo ad aliam transferri g.xx.

Quod præceptor unius domus sancti Antonii possit recipere x. personas in fratres g.xx.

Quod Abbas & conventus non possint ab Episcopo excommunicari g.xl.

Quod fratres unius domus possint celebrare in locis interdictis, taxatur ad g.xxx.

Quod vicariæ quæ regebantur per seculares presbiteros; de cætero regantur

nigen Bisschop 't noch zy/ mogen laten versoenen hare kercken/ hare kelcken wyen/ de ordenen geven / de kerckelicke sacramenten bedienen/ dooden begraven / ende sy biecht mogē hooren g.120.

Dat de broeders op eene plaets mogen gebruycken sekere hooft-kovels g.30.

Dat een minister in 't afwesen des visitateurs in sekere pointen magh dispenseren g. 20.

Dat een minder-broeder van 't eene convent tot 't ander niet magh verplaetst werden g. 20.

Dat den preceptor van een klooster van de order St. Anthonius thien persoonen mag aennemen tot broeders g. 20.

Dat een Abt ende klooster van den Bisschop niet inden ban mogen gedaen werden g.40.

Dat de monnicken van een klooster misse mogen doen in plaetsen daer verbot van Godtsdienst is gedaen g. 30.

Dat de vicarien dewelcke geregeert wierden door werelicke priesters voortaen be-

per

per monachos propter unionem factam de novo pro qualibet g.xx.

Quod Abbatissa & conventus possint mittere pro fructibus colligendis duas moniales extra monasterium g.xij.

Quod monachus possit legere jura civilia audire volentibus g.xx.

Quod minister possit visitare fratres qui stant ad servitia aliorum, taxatur ad g.xvj.

Quod magister in theologia de ordine minorum possit magistrare duos in praesentia sex aliorum magistrorum g.xvj.

Quod Abbas possit benedicere vestes & calices g.xx.

Quod Prior possit recipere professionem a novitiis g.xij.

Quod fratres de ordine Praedicatorum bona eis legata pro vestitu retinere possint g.xvj.

Quod ecclesia parochialis unita monasterio regatur

dient sullen worden door monicken / van wegen de t'samenhechting op 't nieu geschiedt/ voor elcke g. 20.

Dat een Abdisse ende 't klooster twee bagijnen om de vruchten te versamelen buyten 't kloostet mogen seynden g. 12.

Dat een monick voor die/ dewelcke begeeren te hooren de borgerlicke rechten/ deselve magh lesen g. 20.

Dat een minister magh visiteren de broeders dewelcke staen ten dienste van andere/ wort geschat g. 16.

Dat een magister van de order der minnebroeders twee magh magistreren in tegenwoordigheydt van 6. andere magisters g. 16.

Dat een Abt magh wyen kleederen en kelcken g. 20.

Dat een Prior de professie van de novitien magh opnemen g. 12.

Dat de broeders van de ordere der Preeck-heeren de goederen haer gelegateert zijnde mogen behouden tot haer kleedinge g. 16.

Dat een parochie kerck vereenight zijnde met een klooster

per

per monachum nobilem g.xvj.

Quod monachus non possit amoveri a beneficio suo ad beneplacitum sedis Apostolicæ g.xvj.

Quod Priorissa & moniales possint petere bona hæreditaria ad eas pertinentia gratiosa g.xij.

Executoria g.x.

Quod mendicantes possint recipere unum locum g.xx.

Et si pro pluribus locis: pro quolibet addantur g.v.

Quod Abbas possit absolvere monachos apostatas monasteriorum sibi subditorum g.xvj.

Quod Abbas possit revocare monachos ab ecclesiis parochialibus: & ad illas alios prȩsentare g.xx.

Quod in una domo fratrum non possint per superiores poni: nisi fratres de observantia g.xx.

Quod nullus residens in oratoriis sancti Antonii possit aliquid petere sub nomine dicti sancti g.xx.

Quod frater infirmus pos-

magh geregeert worden door een monick zijnde een edelman g. 16.

Dat een monick niet magh afgeset werden van zijn beneficie na believen van den Apostolicken stoel g.16.

Dat een Prioresse ende bagijnē mogen eyschen de erfgoederen haer toebehoorende/ uyt gunste verleent g. 12.

Een executoriaelbrief g. 10.

Dat de bedelmonicken een plaets mogen aennemen g.20.

Ende indien meer plaetsen/ voor elcke noch g. 5.

Dat een Abt de monicken van de kloosters hem onderworpen/ zijnde Apostaten magh absolveren g. 16.

Dat een Abt de Monicken van de parochiale kercken magh herroepen in de kloosters/ende andere den selven voorstellen g. 20.

Dat door de overigheyt in een klooster niet mogen gestelt worden/ van broeders van de observanten g.20.

Dat geē persoon residerende in de oratorien ofte bedeplaetsen van St. Tonis yet mag begeren onder den naem van den voorseyden sanct g.20.

Dat een kranck monick magh

sint

sit bona patrimonialia adire: & convertere in usus suos g.xvj.
Quod magistra & sorores alicujus domus non teneantur de bonis eis legatis solvere quartam g.xxv.

Quod heremitæ non teneantur solvere decimam de terris quas colunt manibus propriis g.xx.

XXX.

De dispensationibus super defectu membrorum.

ILle qui perdidit oculum suum: non tamen culpa sua: quod possit recipere & retinere canonicatum & prebendam cujusdam ecclesiæ g.xvj.
Quod mutilatus tribus digitis ex culpa sua possit recipere & retinere ordines minores: & in eis ministrare: ac beneficium sine cura retinere g.xx. alias xxv.
Quod ille qui amisit oculum ex causa infirmitatis

erven zijn vaderlicke goederen / ende tot sijn eygen gebruyck aenwenden g. 16.
Dat de materschе ende susterkens van een convent niet gehouden zijn te betaelen 't vierde deel van de goederen haer gelegateert zijnde g. 25.
Dat de kluysenaers niet gehouden zijn te betaelen tienden van de landen diese met haer eygen handen bouwen g. 20.

XXX.

Van dispensatien over de gebreken der leden.

DAt die dewelcke buyten zijne eygen schult een oogh verloren heeft magh aennemen ende behouden een canonickschap ofte prebende van een kerck g. 16.
Dat een verminckt zijnde aen drye vingeren door zijne eygen schult magh aennemen ende behouden de mindere orderen / ende in de selve dienen / ende een beneficie sonder zielsorge behoudē g. 20. anders 25.
Dat die die een oogh verloren heeft uyt een sieckte tot alle pos-

poſsit ad omnes ſacros ordines promoveri g.Lx.

Quod non obſtante defectu oculi & ætatis poſsit ad Epiſcopatum promoveri g.Lx.

Quod habens maculam in oculo poſsit retinere Archidiaconatum quem acceptaverat g.xx.

Quod ille qui amputavit ſibi duos digitos ex ſimplicitate poſsit ad ſacros ordines promoveri g.xvj.

XXXI.

De quitantiis & remiſsionibus.

QUitatio & remiſsio alicujus ſummæ uſque ad mille g.xxx.

Et abinde ſuper pro quolibet centenario addantur g.ij.

Et pro quolibet miliari addantur g.x.

In lib Jo: xxij. quitatio iiij millium florenorum tantum taxatur g.xx.

Et ſi remittatur g.cc.

ordenen magh geboordert werden g.60.

Dat yemant niet tegenſtaende 't gebreck van een oogh/ tot een Biſchdom magh gebooꝛdert werden g.60.

Dat yemandt hebbende een blecke op een oogh / magh behouden 't Aerdts-dekenſchap 't welck hy aengenomen hadde g.20.

Dat die dewelcke hem ſelven uyt ſimpelheydt afgehackt heeft twee vingeren totte heylige ordenen magh gepꝛomoveert werden g.16.

XXXI.

Van de quitantien ende quijtſcheldingen.

Quitatie ende quijtſcheldinge van een ſumma tot duyſent toe g.30.

Ende van daer en boven/ vooꝛ elck hondert noch g.2.

Ende vooꝛ elck duyſent noch g.10.

In 't boeck van Joan. den 22. woꝛt de quitantie van vier duyſent florijnen maer geſchat op g.20.

Ende indienſe woꝛdt quijt geſcholden g.200.

XXXII. *De*

XXXII.

De revocationibus & reductionibus.

COmmisſio revocationis unionis g.xx.

Revocatio litterarum ad futuram rei memoriam g.xxx.

Et ſi fiant cum inſertione: fiat computus linearum: & habeatur reſpectus ad laborem ſecundum præmiſſa.

Caſtra duo alienata a menſa Epiſcopali reducuntur ad illius proprietatem cum revocatione conceſsionis factæ g.L.

Penſio L. librarum reducitur ad xxx.ex cauſa g.xvj.

Et ſi penſio M. floren: reducitur ad medietatem g.xxxv.

Et in hoc habeatur reſpectus ad ſummas.

XXXII.

Van de revocatien ende reductien.

COmmiſſie tot herroepinge van beneficien geunieert zijnde g.20.

De herroepinge van brieven ter toekomender gedachtenisse g.30.

Ende indienſe werden ghemaeckt met tuſſchen beyde inſtellinge / laet rekeningh gemaeckt werden van de linien / ende datmen opſicht neme op den arbeyt volgens 't voorgaende.

Twee vlecken verbreemt zijnde van de Biſſchoplicke tafel/ worden herbracht tot desſelfs eygendom met herroepinge van de voorgaende toelaetinge g. 50.

Een penſioen van 50. ponden wort gereduceert op 30. uyt oorſaeck door g.16.

Ende indien een penſioen van 1000. florijnen wordt gereduceert op de helft g. 35.

Ende hier inne ſalmen regarde nemen op de ſommen.

XXXIII.

De exemptionibus.

Eximuntur fratres minores cujusdam domus a jurisdictione Provincialis g.xxx.

Eximuntur Abbas & conventus ac monasterium cum suis membris a jurisdictione Episcopi tam diu quamdiu ille prefuerit ecclesiæ g.L.

In lib Jo. xxij est similis cum additione, quod possit uti mitra g.C.

Exemptio monasterii monialium cum hoc quod solvant ecclesiæ Romanæ unam libram ceræ g.xxx.

Exemptio cujusdam hospitii a jurisdictione Cardinalis & taxatorum & aliorum omnium g.xxx.

Exemptio Episcopi quoad vixerit a jurisdictione Archiepiscopi g.L.

Exemptio Alexandrini Patriarchæ a jurisdictione quorumcunque g.xxx.

XXXIII.

Van de exemptien ofte uytnemingen.

De minderbroeders van seker convent worden uytgenomen van de jurisdictie des Provinciaels g. 30.

Een Abt / monicken / ende klooster met zijne leden worden uytgenomen van de jurisdictie des Bisschops/ soo lange deselve die kerck sal regeren g. 50.

In 't boeck van Joan. den 22. is een gelijcke taxe met additie / dat hy magh ghebruycken den mijter g. 100.

De exemptie van een nonnen klooster / met dien bedinge dat 't de Roomsche kerck betale een pont wasch g. 30.

De exemptie van seker hospitael van de jurisdictie van een Cardinael / taxateurs en alle andere g. 30.

De exemptie van een Bisschop soo lange hy leeft / van de jurisdictie eens Aerdtsbisschops g. 50.

De exemptie van den Patriarch van Alexandrien van de jurisdictie van een yegelick g. 30.

Ex.

Exemptio plebis sive ecclesiæ parochialis a jurisdictione Episcopi, dummodo solvat duos floren. annuatim g. xx.	De Exemptie van seker volk ofte Parochie-kerck van de jurisdictie eens Bisschops/ mits jaerlicx betalende twee flozijnen g. 20.
Exemptio a jurisdictione Provincialis per biennium g. xx.	De Exemptie van de Jurisdictie eens Provinciaels voor den tijdt van twee jaeren g. 20.
Exemptio Rectoris alicujus ecclesiæ a suo ordinario durante lite cum eo g. xx.	De exemptie van een Regeerder van eenige kerck/ van sijnen ordinaris / soo lange 't proces metten selven duyrt g. 20.
Exemptio hospitalis a solutione subsidii & collectarum g. xxx.	De exemptie van een hospitael van de betalinge van subsidien ende collecten g. 30.
Exemptio universitatis unius castri a solutione gabellarum & aliarum impositionum g. lx.	De bevrijdinge eener gemeynte van een vlecke van de betalinge der tollen ende andere imposten g. 60.
Exceptio unius personæ a solutione quarumcunque impositionum g. xxx.	De bevrijdinge van een persoon van de betalinge van allerley imposten g. 30.
In lib. Ioan. xxij. reperitur exemptio a jurisdictione civitatis, castri & villæ usque ad sex loca cum subjectione facta aliis personis taxata ad g. L.	In 't boeck van Joan. den 22. wordt de bevrijdinge van de jurisdictie eender stadt/ vleck ofte dorp/ tot ses plaetsen toe / met subjectie geschiedt aen andere persoonen/ gebonden getaxeert te zijn op g. 50.
Exemptio a quacunque jurisdictione præterquam ordinarii g. xv.	De bevrijdinge van allerley jurisdictie/ behalven van den ordinarius g. 15.

Item reperitur exemptio monaſterii, prioratuum & membrorum taxata ad g.ccc.

XXXIV.

De Indulgentiis.

Indulgentia unius anni pro hoſpitali vel capella g. xvj.

Indulgentia duorum annorum pro eccleſiâ vel capella g.xx.

Indulgentia trium annorum g. xxiiij.

Indulgentia quatuor annorum g. xxx.

Indulgentia quinque annorum g. xl.

Indulgentia ſeptem annorum g. L.

Indulgentia tertiæ partis peccatorum g. C.

Indulgentia quando pulſatur pro *Ave Maria* dicendo ſalutationem angelicam unius anni & xv. dierum g. xij.

Indulgentia pro viſitantibus corpus Chriſti in uno loco quando ponitur ſuper altare certis diebus uſque ad ſexennium g. xij.

Oock wordt de exemptie van een klooſter / prioorſchap ende van de leden der ſelven getaxeert g.300.

XXXIV.

Van de Aflaeten.

Aflaet van een jaer voor een hoſpitael ofte capelle g. 16.

Aflaet van twee jaren voor een kerck oft capelle g. 20.

Aflaet van drye jaeren g.24.

Aflaet van vier jaeren g.30.

Aflaet van vijf jaren g.40.

Aflaet van ſeven jaren g.50.

Aflaet van den derden part der ſonden g.100.

Aflaet / wanneer ten Ave Maria gelupdt wordt / mits ſeggende de groeteniſſe des Engels / van een jaer en 15 dagen g.12.

Aflaet voor die die 't lichaem Chriſti komen beſoeken op eene plaetſe / wanneer 't op ſekere dagen op den Altaer geſtelt wort / voor 6 jaren g.12.

Indulgentia in mortis articulo concessa in una diocesi pro contribuentibus & laborantibus certis diebus: duratura per decennium taxatur ad g.xij.

Indulgentia concessa in mortis articulo in una diocesi pro contribuentibus & laborantibus certis diebus duratura per decennium g.xxx.
Et si perpetuo duret g. lx.

Indulgentia pro reparatione pontis vel loci destructi in forma g. xij.

XXXV.

De litteris minoris Justitiæ.

Conquestus est nobis g. j.

Post iter arreptum g. j.

Ea quæ de nobis in minori forma g. j.

Alia littera: *preces & Mandata* g. j.
Et aliæ litteræ hujusmodi simplices: pro qualibet g j.

Aflaet verleent in de uyre des doodts in een bisschdom voor die dewelcke op sekere dagen komen te contribueren ofte te arbeyden / sullende duyren den tijdt van tien jaeren / wordt geschat op g.12.

Aflaet verleent in de uyre des doodts in een bisschdom voor die dewelcke op sekere dagen contribueren en arbeyden/ sullende duyren tien jaeren g.30.

Ende indien deselve voor altoos komt te duyren g.60.

Aflaet voor reparatie van een brugge ofte van een verdestrueerde plaetse / in forma g.12.

XXXV.

Van de brieven van minder recht.

Den brief beginnende: conquestus & nobis g.1.

———— beginnende: post iter arreptum g.1.

———— beginnende Ea quæ de nobis, in kleyn forma g.1.

Een ander brief beginnende: preces & mandata g.1.

Ende andere dusdanige slechte brieven/ voor elken g.1.

Accedens g. ij.	Den brief beginnende: Accedens g.2.
Ea quæ de nobis: in majori forma g.ij.	——— beginnende: Ea quæ de nobis: in grooter formaet g. 2.
Cum olim g.ij.	——— beginnende: Cum olim g.2.
Cum secundum Apostolum: prima littera duo turonen. cum dimidio taxatur ad g.ij.	Beginnende: Cum secundum Apostolum: den eersten brief twee tournoisen ende een halve word getaxeert op g.2.
Secunda littera sine forma g.ij.	Den tweeden brief sonder forme g.2.
Pro cruce signatis: prima g.ij.	Voor die de welcke met 't cruys geteeckent zijn / den eersten brief g.2.
Pro secundo suo turonens: cum dimidio g.ij.	Voor den tweeden van twee en een halve tournois g.2.
Confirmationes cum protectione g.ii. quandoque g.v.	Confirmatien met mantineringe. g.2. somtijdts g.5.
Justis petentium g.ij.	Beginnende: Justus petentium g.2.
Pro Absolutione Monachorum g.ij.	Voor Absolutie van Monnicken g.2.
Quoniam ut ait Apostolus. prima g.ij.	Beginnende: Quoniam ut ait Apostolus: de eerste g.2.
Secunda duos turonens. cum dimidio g.ij.	Den tweeden 2. ende een halve turnoissen g.2.
Quod libertates & immunitates Turoneñ. g.iij.	Beginnende: Quod libertates & immunit. &c. g.3.
Cum a nobis petitur quod justum est, &c. g.ij.	Beginnende: Cum a nobis petitur, &c. g.2.

Tunc

Tunc solet annuere g.iij.	Beginnende: Tunc solet annuere g. 3.
Pro privilegiis communibus g. viij.	Voor de gemeyne privilegien g. 8.
Quorum primum incipit: *Contra prædonem & Istud.* g.iij.	Van de welke de eerste beginst: Contra prædonem &c. g.3.
Nonnulli parochiani duo turonens. cum dimidio g. ij.	Beginnende: Nonnulli parochiani &c. g. 2.
Nonnulli iniquitatis filii g.iij.	Beginnende: Nonnulli iniquitatis filii g. 3.
Sub religionis habitu, id est sub regula g. iiij. quandoque g. v.	Beginnende: Sub religionis habitu &c. g.4. somtijts g. 5.
Personas nostras & locum g.iiij.	Beginnende: Personas nostras & locum g. 4.
Et specialium decimas terras. g. iij. quandoque g.v.	Beginnende: Et specialium &c. g.3. somtijdts g. 5.
Quod Abbas possit corrigere g. iij.	Dat een Abt magh kastijden g.3.
Sub regulari habitu g.iiij.	Beginnende: Sub regulari habitu g.4.
Cupientes terrena g.iiij.	Beginnende: Cupientes terrena g.4.
Cupiat cum humilitate g.iij.	Beginnende: Cupiat cum humilitate g.3.
Ad audientiam super usuris duo turonens. cum dimidio g.ij.	Tot audientie over woecker 2. en een halve turnois g.2.
Nonnulli Monachi ut correctionem evitent g.iij.	Beginnende: Nonnulli Monachi &c. g.3.
In aliis vero literis cujuscunque audientiæ tres lineæ pro uno turonens. in taxatione prædicta ponuntur.	Maer in andere brieven van allerley audientie / worden drie linien in de voornoemde schattinge gestelt voor

Et hoc nisi excedat littera numerum xxx linearum. si vero excedat littera numerum xxx linearum: in eo quod excedat ultra dictas xxx. lineas: quia difficiliores sunt hujusmodi litteræ ad scribendum: duæ lineæ pro uno turonens. computentur. Lineam vero quæ conntinet xxv. dictiones intelligi volumus in omnibus tam litterarum gratiæ quam justitiæ pro litteris, ut prædicitur, faciendis.

Volumus etiam quamdiu Romana curia fuerit sedes citra montes, id est, quod in dictis rationibus de turonen. exprimitur: observetur in grosso, ubi vero ultra montes Romæ vel in aliis Italiæ partibus curiam ipsam esse contingeret: in eisdem taxationibus Romanen. pro turonen. ponatur.

eenen tournois. Ende dat/ indien den brief niet te boven gaet 't getal van 30. linien. Maer indien den brief te boven gaet 't getal van 30. linien / sullen in dusdanige brieven in 't gene sy 't getal van 30. linien te boven gaen / om datse mogelicker zijn om te schrijven / twee linien voor eenen tournois gerekent worden. Door een linie willen wy verstaen hebben eenen regel vervatende 25. woordekens / in alle brieven soo van gratie als van recht / om de brieven / als voorsept wort / uyt te maken.

Wy willen oock / soo lange 't Roomsche Hof over 't gebergte sal zijn / dat 't gene 't welck in de geseyde rekeningen in tournoisen wordt uyt-gedruckt / in grossen onderhouden werde. Maer indien 't mochte gebeuren dat 't Hof tot Romen ofte andere deelen van Italien mochte zijn / dat in de selve taxen een Romanois voor een tournois gestelt worde.

XXXVI.

De Dispensationibus super defectu natalium pro Laicis.

Dispensatio super defectu natalium ad successiones parentum, agnatorum & cognatorum, sine præjudicio: pro una persona taxetur ad g. xxvj.

Et si in eisdē litteris dispensetur cum pluribus: pro qualibet addantur g.vj.

Et si ponatur clausula *ad dignitates & officia secularia* addantur g.ij.

Dispensatio vero pro Baronibus & Dominis locorum: pro una persona g. xxxv.

Et si dispensetur cum pluribus in eisdem litteris addantur g.x.

Si vero dispensaretur cum præjudicio venientium ab intestato, in hujusmodi litteris pro nobilibus addantur g.x. alias xx.

Et pro aliis g. vj.

Adverte tamen quod hodie hujusmodi litteræ plus

XXXVI.

Van de Dispensatien over onwettelicke geboorte, voor de Leecken.

Dispensatie over onwettelicke geboorte tot successien van de ouders/ ende bloedtvrienden/ sonder nadeel van andere/ voor een persoon/ wordt geschat g.26.

Ende indien in de selve brieven gedispenseert wert met veelen/voor elcke noch g.6.

Ende indien daer by gestelt wert de clausule/ ad dignitates & officia &c. noch g.2.

Maer dispensatie voor Baronnen ofte Heeren van plaetsen/ voor een persoon g.35.

Ende indien met vele gedispenseert werdt/ sal men noch daer by voegen g.10.

Maer indien daer gedispenseert wierde tot nadeel van die de welcke ab intestato komen/ sal men in dusdanige brieven voor edel-lieden daer by voegen g.10. anders 20.

Ende voor andere g.6.

Merckt nochtans dat hedensdaegs dusdanige brieven taxan-

taxantur: videlicet pro una persona g.xxx.

Et pro qualibet alia in eisdem litteris addantur g.x.

Et licet in libro Joannis xxij. sic reperitur: videlicet dispensatio super defectu natalium taxata ad grossos xij. ibi tamen dicitur quoad beneficium & non ad successiones: propterea indiget reformatione.

XXXVII.

De erectionibus & fundationibus.

Fundatio unius capellæ g.xvj.

Erectio oratorii in domum conventualem g.xxx.

Erectio parrochialis ecclesię g.xx.

Erectio monasterii vel ecclesiæ collegiatæ g.xl.

Erectio cathedralis ecclesiæ g.L.

Erectio vel creatio dignitatis majoris post pontificalem in cathedrali; vel

hooger geschat worden / namelick / voor een persoon g.30.

Ende voor elcke andere in de selve brieven noch g.10.

Ende alhoewel in 't boeck van Joannes den 22. alsoo gevonden wert: namelick de dispensatie over onwettelicke geboorte getaxeert op twaelf grossen/ daer wort nochtans geseyt/ soo veel aengaet 't beneficie/ maer niet de successien: daerom heeft 't reformatie van nooden.

XXXVII.

Van de oprechtingẽ ende stichtingen.

De fundatie van een Capelle g.16.

De oprechtinge van een bedehuys tot een klooster g.30.

De oprechtinge van een parochie kerck g. 20.

De oprechtinge van een klooster ofte collegiate kerck g. 40.

De oprechtinge van een cathedrale kerck g.50.

De oprechtinge ofte kiesinge van een hooger eer-ampt naest 't bisschoplicke in een prin-

principalem in collegiata g. xx.

cathedrale kerck/ofte naest de voornaemste in een collegiale kerck g.20.

Erectio dignitatis inferioris vel canonicatus & prebendæ g. xvj.

De oprechtinge van een minder waerdigheydt ofte van een canonickschap ende prebende g.16.

Et si plures in eisdem litteris: addantur pro qualibet g. v.

Ende indien daer meer inde selve brieven zijn / sal men voor elcke daer by voegen g.5.

Erectio studii generalis g. cL.

De oprechtinge van een academie g.150.

Translatio studii de uno loco ad alium g. Lx.

De verlegginge van eẽ academie op eẽ ander plaetse g.60.

Erectio oppidi in civitatem cum creatione dignitatis Episcopalis & erectione ecclesiæ cathedralis simul g. M.

De oprechtinge van een kleyne tot een groote Stadt/ mette instellinge van een Bisschoptiche waerdigheyt/ ende oprechtinge van een cathedrale kerck t'samen g. 1000.

Erectio secularis beneficii cum suppressione monasterii vel alterius dignitatis g. xx.

De oprechtinge van een wereltlicke beneficie/ met de te niet doeninge van een klooster ofte andere waerdigheyt g. 20.

In libro Joannis xxij. reperitur erectio hospitalis Papiensis ad. g.C.

In 't boeck van Joan. 22. wert de oprechtinge van 't hospitael tot Pavyen geschat g.100.

Fundatio hospitalis g.xvj.

De stichtinge van een hospitael g. 16.

Fundatio domus beguinarum g. xx.

De oprechtinge van een bagijn-hof g.20.

Erectio domus religiosorum quæ non sit conven-

De oprechtinge van een huys van religieusen/ 't welck

tualis g.xx.

Et si in prædictis cumulentur plures gratiæ simul, videlicet erectio, creatio dignitatis, & collatio illius, vel unio alterius beneficii: pro qualibet gratia addantur g. x.

Et adverte, quia in libro Joannis xxij. non reperiuntur omnes casus prędicti: sed duo vel tres tantum qui non concordant cū hujusmodi taxis. Nam dicit quod licentia fundandi ecclesiam vel monasterium aut hospitale vel capellam cum cœmiterio & alijs officinis &c. g.xL.

Taxæ Cancellariæ Apostolicæ per *Marcellum Silber* alias *Franck* Romæ in *Campo Floræ*, Anno M. D. xiiij. die xviij. Novemb. impressæ finiunt feliciter.

geen consent is g.20.

Ende indien in de voornoemde brieven meer gratien te gelijck gestelt werden / te weten de oprechtinge / de instellinge van de waerdigheydt / de collatie van de selve / ofte de t'samenknooping met een ander beneficie / voor elcke gratie sal men daer by voegen g.10.

Ende merckt aen / dat in 't boeck van Joannes den 22. alle voornoemde gevallen niet gevonden werden / maer twee ofte drie / de welcke niet over-eenkomen met dusdanige schattingen / want het seght / dat de toe-latinge om te stichten een kerck ofte klooster ofte een hospitael / ofte kapelle met een kerck-hof / ende andere winckels / &c. getaxeert werden op g.40.

De Taxen van de Apostolicke Cancellarie / door Marcellis Silber, anders Franck, tot Romen op de plaets genaemt Campus Floræ gedrukt zijnde in 't jaer 1514. den 18. Novemb. eyndight geluckig.

TAXÆ

Sacræ pœnitentiariæ Apostolicæ incipiunt.

QUinquennium pro una persona sive pro pluribus. Et possunt hic poni simul vir & uxor & eorum liberi. Si tamen alter eorum haberet liberos ex alio matrimonio: videlicet ex alio patre vel ex alia matre: non possunt simul poni cum parentibus bolendiñ. xx.

Perpetuum pro una persona grosſ. xvij.

Et pro viro & uxore, quia pro aliis non datur pluribus insimul g. xviij.

De Absolutionibus & primo pro promotis.

ABsolutio pro Clerico præsente vel absente ul-

DE SCHATTINGEN

Van de Apostolijcke pœnitentie kamer beginnen.

EEne vijf-jarige dispensatie voor een persoon of voor meer. Ende hier konnen t'samen gestelt werden man en vrouw ende hare kinderen. Maer indien een van beyde kinderen hadde uyt een ander houwelick: te weten/ uyt een ander vader ofte uyt een andere moeder/ konnense niet t'samen gestelt worden met de ouders/ bolendinen 20.

Dispensatie voor eenen geduyrigen tijdt voor een persoon grosſ. 17.

Ende voor man ende vrouw/ om dat zy voor andere meer t'samen niet gegeven werdt g. 18.

Van de Absolutien en voor-eerst voor de gepromoveerde tot de ordenen.

ABsolutie voor een Clerick van over 't gebergte/ tetra-

tramontano qui suscepit ordines in partibus citramontanis g.xvij.

Absolutio pro illo qui absq; licentia sui ordinarii seu diocœsani fuit promotus g. xvij.

Absolutio pro eo qui minores & subdiaconatus ordines una & eâdem die suscepit g. viij.

Absolutio illius qui non confirmatus suscepit ordines g. viij.

Absolutio illius qui se fecit ad fictum titulum promoveri g. vij.

Absolutio pro illo qui non confirmatus bis se fecit clericali charactere insigniri g. viij.

Absolutio pro eo qui ab Episcopo justum titulum non habente suscepit ordines g.vij.

Absol. illius qui minor xxv. annis existens se fecit ad omnes sacros ordines promoveri: & non est in ætate legitima g. vij.

Absolutio pro eo qui non-

genwoordigh of af-wesende / dewelcke de ordenen heeft aengenomen op dese zijde van de Alpes g.17.

Absolutie voor dien dewelcke sonder licentie van sijnen ordinaris ofte landts Bisschop niet geordent en is g.17.

Absolutie voor dien de welcke de kleyne ordenen ende t'onderdiaconschap op eenen dag aengenomen heeft g.8.

Absolutie voor dien de welcke niet gevormt zijnde de ordenen heeft aengenomen g.8.

Absolutie voor dien de welcke hem tot eenen geversierden titel heeft latē ordenen g.7.

Absolutie voor dien de welcke niet gevormt zijnde / hem tweemael heeft laten geven 't clerikale merckteecken g.8.

Absolutie voor dien de welcke van eenen Bisschop geenen rechten titel hebbende / de ordenen heeft aengenomen g.7.

Absolutie voor dien de welcke jonger zijnde als 25. jaeren hem heeft laten wyen tot alle ordenen/ ende niet en is in den behoorlicken ouderdom g.7.

Absolutie voor dien de welcke

dum

dum venit ad ætatem legitimam & petit secum dispensari: & quod possit ministrare g. xviij.

noch niet gekoomen is tot den behoorlicken ouderdom / ende begeert dat met hem gedispenseert werde/ ende dat hy magh dienen g.18.

Dispensatio pro eo qui dum xx. suæ ætatis annum attigerit petit quod ad omnes sacros ordines promoveri possit g.xxxiij.

Dispensatie voor dien de welke/als hy sijn twintigste jaer bereyckt heeft / begeert tot alle ordenen gevordert te worden g.33.

Absolutio pro presbytero qui ministravit in ordine sacro non suscepto g.viij.

Absolutie voor een priester de welcke gedient heeft eer hy de ordenen ontfangen hadde. g.8.

Absolutio pro presbytero quia minorennis parochialem ecclesiam obtinuit & se promoveri fecit g.viij.

Absolutie voor een priester om dat hy minderjaerigh zijnde een parochie kerck verkregen heeft / en hem heeft laten ordenen g.8.

Absolutio pro eo qui sine sui ordinarii licentia fuit promotus & super hoc non est lata sententia g.vj.

Absolutie voor dien de welcke sonder consent van sijnen ordinaris is geordent geweest / ende hier over geen vonnis gewesen is. g.6.

Item si est lata, sed ignorabat g. vj.

Ook indien de uytspraeck buyten sijn weten is geschiedt g.6.

Absolutio pro eo qui cadaver usurarii publici tradidit ecclesiasticæ sepulturæ g. viij.

Absolutie voor dien de welcke het doode lichaem van een openbaer woeckenaer op den kerck-hof of in de kerck heeft begraven g.8.

Absolutio & dispensatio pro presbytero qui scienter celebravit excommunica-

Absolutie en dispensatie voor een priester de welcke wetens misse gedaen heeft in

tis

tis præſentibus g. vij. vel viij.	tegenwoordigheydt van ge-excommuniceerde perſoonen g.7. of 8.
Abſolutio & diſpenſatio pro preſbytero, qui excommunicatos ad divina admiſit g. vij.	Abſolutie en diſpenſatie voor een Prieſter de welcke geexcommuniceerde perſoonen totten Godts-dienſt toegelaten heeft g.7.
Abſolutio pro eo qui ſine licentia ſedis Apoſtolicæ ſanctum ſepulchrum & alia loca ultramarina viſitavit g. viij.	Abſolutie voor dien de welcke ſonder licentie van den Apoſtolijcken ſtoel 't heylige graft ende andere plaetſen over zee beſocht heeft g.8.
Abſolutio pro monacho portante ſotulares roſtratos & tunicas nodatas g. vij.	Abſolutie voor een monick dragende ſpitſe ſchoenen/ende rocken met knoopē g.7.
Abſolutio pro preſbytero qui conjunctos in gradu prohibito matrimonialiter copulavit, & coram eis celebravit g. vij.	Abſolutie voor een Prieſter de welcke in den houwelicken ſtaet t'ſamen gekoppelt heeft ſoodanige perſoonen/ de welcke elckanderen in eenen verboden graedt waren beſtaende / ende voor de ſelve miſſe gedaē heeft g.7.
Abſolutio pro illo qui uſuras occulte exercuit g. vij.	Abſolutie voor dien de welcke heymelick gewoekert heeft g 7.
Abſolutio pro illo qui litteras teſtimoniales falſas ſcripſit g. vij.	Abſolutien voor eenen die valſche atteſtatien geſchreven heeft g.7.
Abſolutio illorum qui fuerunt teſtes in talibus litteris falſis g. vij.	Abſolutie die getuygen hebben geweeſt in alſulcke valſche brieven g.7.
Abſolutio pro eo qui in ec-	Abſolutie voor dien die in een

cle-

cleſia cognovit mulierem & alia mala commiſit g. vj.

Abſolutio pro preſbytero qui nonnullas perſonas abſque eorum curati licentia matrimonialiter copulavit g.vij.

Abſolutio pro preſbytero qui nonnullas perſonas clandeſtine matrimonizavit & clandeſtinis matrimoniis interfuit g.vij.

Abſolutio pro preſbytero qui ſuos nubentes benedixit g. vij.

Abſolutio pro concubinario & diſpenſatio ſuper irregularitate : & hoc contra provinciales & ſynodales conſtitutiones &c. g. vij.

Abſolutio pro laico ſuper eodem g. vij.

Abſolutio pro laico qui res ſacras de loco ſacro cepit g.vij.

Abſolutio pro eo qui matrem, ſororem, aut aliam conſanguineam vel affinem ſuam: aut commatrem carnaliter cognovit g. v.

kerck een vrouw bekendt heeft / ende andere quade ſtucken bedreven heeft g.6.

Abſolutie voor een Prieſter die eenige perſoonen ſonder licentie van haren zielſorger echtelicken t'ſamen gekoppelt heeft g.7.

Abſolutie voor een prieſter die ſommige perſoonen heymelick t'ſamen gegeven heeft in den houwelicken ſtaet / ende in heymelicke houwelicken jegenwoordig is geweeſt g.7.

Abſolutie voor een prieſter die ſijne trouwende geſegent geeft g.7.

Abſolutie voor een die een byſit heeft / ende diſpenſatie over irregulariteyt / ende dat tegens provinciale ende ſynodale conſtitutien Ec. g.7.

Abſolutie voor een leecke over 't ſelve g.7.

Abſolutie voor een leecke de welcke heylige dingen van een heylige plaetſe gekregen heeft g.7.

Abſolutie voor dien de welcke ſijne moeder / ſuſter / ofte een andere bloetsverwante / ofte ſwagerſche / ofte peet / vleeſlick bekendt heeft g.5.

Ab-

Absolutio pro eo qui virginem desloravit g. vj.	Absolutie voor dien die een maeght geschonden heeft g.6.
Absolutio pro vitio Simoniæ pro laico g.vj.	Absolutie van Simonie voor een leeck g.6.
Idem pro presbytero g.vij.	De selve voor een priester g.7.
Idem pro monacho g.viij.	De selve voor een monnick g.8.
Absolutio pro perjuro g. vj.	Absolutie voor een meyneedige g.6.
Absolutio pro illo qui in causa criminali falsè deposuit g.vj.	Absolutie voor dien die in een crimineele saeck valsche depositie gedaen heeft g.6.
Absolutio pro Canonico qui Prælatum indignum elegit g.vij.	Absolutie voor eenen Canonik die: eenen onwaerdigen Prælaet gekosen heeft g.7.
Absolutio pro presbytero qui bona ecclesiæ quæ habuit non restituit: licet facta sit contra tales quædam monitio generalis g.vij.	Absolutie voor een priester die: onder hem gehad heeft kerckelicke goederen / ende die niet herstelt heeft / niet tegen staende tegen sulcke geschiedt is eene generale waerschouwinge g.7.
Absolutio pro eo qui revelavit confessionem alterius g.vij.	Absolutie voor dien die: de biecht van een ander geopenbaert heeft g.7.
Et ultra hoc iniungantur ei maximæ pœnę.	Ende daerenboven sullen hem opgeleydt werden seer groote boeten.
Absolutio pro presbytero sive clerico qui quasdam litteras officii pœnitentiariæ seu aliqua instrumenta falsificavit, sine tamen alicujus prejudicio	Absolutie voor een priester ofte clerick / die: eenige brieven van 't officie der pœnitentie-kamer / ofte eenige instrumenten vervalscht heeft / nochtans sonder pe-

& eas

& eas restituit laceratas g. vij, vel viij.

Absolutio pro eo qui falsificavit litteras apostolicas g.xvij. vel xviij.

Absolutio pro illo qui falsificavit privilegia & amiserit ea, sive sit præsens vel absens, ad minus g. xvj.

Absolutio pro presbytero qui scienter celebravit in loco interdicto g.ix.

Absolutio pro viro & muliere, qui durante tempore interdicti nonnulla corpora defunctorum ad sepeliendum asportarunt & sepelierunt g.ix.

Absolutio pro presbytero qui corpora defunctorum excommunicatorum in terra sancta sepelivit g. viij.

Absolutio & dispensatio pro presbytero præsente vel absente, qui scienter coram excommunicato celebravit g.vj.

mandts nadeel/ende die gescheurt herstelt heeft g.7. of 8.

Absolutie voor dien dw: vervalscht heeft Apostolicke brieven g.17. of 18.

Absolutie voor dien dw: vervalscht heeft de privilegien ofte die verloren heeft/ 't zy dat hy tegenwoordig is ofte niet/ ten minsten g.16.

Absolutie voor een priester dw: met voorweten misse gedaen heeft in een verboden plaetse g.9.

Absolutie voor een man ende vrouw/ dw: geduyrende den tijdt van 't verbodt des Godts-dienst/ eenige doode lichaemen gedragen hebben om begraven te worden/ ende die begraven hebben g.9.

Absolutie voor een priester dw: lichaemen van dooden geexcommuniceert zijnde in gewijde aerde begraven heeft g.8.

Absolutie ende dispensatie voor een priester tegenwoordig of afwesende/ dw: wetens voor eenen geexcommuniceerden misse gedaen heeft g.6.

De votis & commutatione votorum.

COmmutatio seu prorogatio voti sancti sepulchri dominici & aliorum locorum sanctorum ultramarinorum & Apostolorum Petri & Pauli & sancti Jacobi in Compostella g. xvij.

Et debet exprimi si quis vovit absque alicujus termini præfixione vel cum termini præfixione: quia si terminus est tunc elapsus debet absolvi a transgressione voti: & additur g. j.

Si vero aliquis allegat perpetuum impedimentum. Idem si temporale. sed ponatur quod cessantibus impedimentis habeat votum suum adimplere.

Item pro eo qui vovit se intrare in herimitorio: & dispensatur secum quod per annum serviat in aliquo famoso hospitali,

Van de beloften ende verwisselinge van beloften.

DE verwisselinge ofte uytstellinge van de belofte van 't heylige graft des Heeren / en van andere H. plaetsen over zee / ende van de Apostelen S. Pieter en Paulus / en S. Jacob van compostellen g. 17.

Ende daer moet uyt-gedruckt worden/ of yemandt belofte gedaen heeft met of sonder voorstellinge van sekeren tijdt: om dat / indien den tijdt alreede verstreken is/ moet hy geabsolveert werden van de overtredinge der belofte/ende men sal daer by voegen g. 1.

Maer indien yemandt voorwendt een geduyrigh beletsel/het selve indien't tijdelick is. Maer men sal daer by voegen / dat die beletselen ophoudende / hy gehouden sal zijn de belofte te volbrengen.

Item voor dien de welcke belofte gedaen heeft 't kluysenaers leven aen te gaen/ ende met hem gedispenseert wordt / dat hy voor een jaer langh diene in een vermaert etiam

etiam dicat per totum annum orationem dominicam omni die xx. vicibus g.vj.

De Matrimonialibus in gradu consanguinitatis vel affinitatis prohibito.

DIspensatio super quarto gradu consanguinitatis de contrahendo vel contracto ignoranter g.xvij.

Super tertio & quarto g.xxvij.

Super quarto & quinto g.xxvij.

Et debet concordare cum camera apostolica.

Si vero contraxerint scienter & consummaverint g.xxj.

Et eodem modo de affinitate g.xix.

Idem super defectu publicæ honestatis & justitiæ g.xvij.

Super defectu natalium.

DIspensatio super defectu natalium ad omnes or-

hospitael / ende voor een geheel jaer langh / alle dagen 't Vader onse, twintig mael spreecke. g.6.

Vande Houwelicks saken in eenen verboden graed van bloetvriendschap ofte swagerschap.

DIspensatie in den vierden graed van bloedvriendschap / van te mogen trouwen / of over dat men alreede getrouwt is onwetende g.17.

In den derden en vierden g.27.

In den vierden ende vijfden g.27.

Ende hy moet accorderen met te apostolicke kamer.

Maer indiense wetende 't houwelick aengegaen ende volbrocken hebben g.21.

Ende op gelijcke manier van de swagerschap g.19.

Het selve oock over 't gebreck van publijcke eerbaerheyd en rechtvaerdigheyd g.17.

Over 't gebrek van onwettelicke geboorte.

DIspensatie over onwettelicke geboorte tot alle or-

 dines

dives & unum beneficium etiam curatum : si de soluto & soluta defectum patiatur g.xij.

Item si quis defectu non obstante prædicto : & eo tacito se fecerit ad omnes ordines vel ad aliquem ipsorum promoveri : additur g.j.

Dispensatio de uberiori: videlicet quod possit beneficium cum obtento vel obtinendo vigore primæ dispensationis possidere & illa si placeat permutare g.xix.

Licentia comedendi carnes: butyrū: ova: & alia lacticinia tam in quadragesima quam in aliis diebus jejunalibus g.vij.

Super homicidio clericali.

ABsolutio pro laico præsente qui Abbatem aut alium presbyterum minorem Episcopo, monachum vel clericum interfecit g.vij,viij. vel ix.

venen ende een beneficie ook met ziel-sorge verplicht zijnde : indien die onwetlickheyd herkomt van ongebondene persoonen g.12.

Ooch indien yemandt 't voornoemde gebreck niet tegenstaende/ ende dat verswegen hebbende / hem heeft laeten promoveren tot alle orden / ofte tot een van die/ wort daer by gevoegt g.1.

Dispensatie ten overvloet/ namelick dat hy soude mogen 't beneficie uyt kracht van de eerste dispensatie verkregen zijnde ofte staende te verkrijgen besitten / ofte indien het hem beliefde / verwisselen g.19.

Licentie om te mogen eten vlees / boter / eyeren ende andere melck-spijse in de vasten ende andere vasteldagen g.7.

Over doodt-slagh van clericken.

ABsolutie voor eenen leeck tegenwoordigh zijnde de welcke eenen Abt / ofte anderen priester minder zijnde als eenen Bisschop / eenen monick ofte clerick om 't leven gebracht heeft g. 7/ 8/ ofte 9.

Pro absente non datur: quia omnes tales debent visitare sedem apostolicam: nisi quis dicat se perpetuum habere impedimentum: & tunc eadem est taxa: aut allegat temporale impedimentum: ut guerras, inimicitias capitales: paupertatem, aut infirmitatem: & tunc ponatur clausula quod cessantibus impedimentis sedem visitet apostolicā, & eadem est taxa. Item si sit mulier vel monachus tenetur visitare sedem apostolicam sub eadem taxa.

Item ejusdem taxæ sunt litteræ super mutilatione membrorum cujus sunt super homicidio.

Voor eenen af wesenden wort geen absolutie gegeven/ om dat alle soodanige den apostolicken stoel moeten besoeken/ ten zy dat yemant segt/ dat hy heeft een gedurigh beletsel / eñ dan is 't deselve taxe/ of indien hy voorwendt een tijdelick beletsel / als oorlogh / capitaele vyandtschappen / armoede ofte kranckheydt / ende dan sal men stellen de clausule / dat die beletselen ophoudende/ hy sal besoecken den apostolicken stoel / ende dan is 't de selve taxe. Oock indien 't is een vrouw / ofte monick / zijn sy gehouden den apostolicken stoel te besoecken op de selve schattinge.

Van de selve taxe zijn oock de brieven over verminckinge van leden/ van de welcke zijn die van doodtslagh.

Super homicidio laicali.

Absolutio super homicidio laicali pro laico, & potest committi suo rectori. g. v.

Si tamen sit clericus, committitur ordinario suo & non alteri quia interdici-

Van den doodt-slagh van leecken.

Absolutie over een doodtslagh van een leecke / voor een leecke/ ende dat kan gecommitteert worden aen des selfs Parochiaen g. 5.

Indien hy nochtans een clerik is/ wort 't gecommitteert aen des selfs ordinaris Bis-

tur sibi executio suorum ordinum si quos habet: & ad superiores ascensus. Sed si solum est promotus ad minores ordines: dispensetur secum, quod possit in suis susceptis ordinibus ministrare: sed interdicitur sibi ascensus ad superiores g. vij.

Si vero promotus sit ad omnes sacros ordines, dispensetur secum quod possit in minoribus ordinibus ministrare: executione suorum sacrorum ordinum sibi in perpetuum interdicta g. viij.

Et in istis ordinibus idem est pro præsente vel absente.

Absolutio & dispensatio super homicidio laicali pro presbytero, decano aut clerico: quando signatur supplicatio per *Fiat de speciali*, vel *de speciali ad cautelam*: vel per *Fiat sive sit præsens vel absens*,

schap / en aen niemandt anders / om dat hem verboden wert de exercitie sijner ordenen / indien hy eenige heeft / ende oock de bevoordeeringe tot hoogere. Maer indien hy alleen gevoordert is tot de mindere ordenen / salmen met hem dispenseren / dat hy in de aengenomene ordenen magh dienen; maer hem werdt verboden 't opklimmen tot hoogere ordenen g.7.

Maer indien hy gewyhet is tot alle H. ordenen / maghmen met hem dispenseren / dat hy magh dienen in de mindere ordenen / de executie van de heylige ordenen hem voor altoos verboden blijvende g.8.

Ende in die ordenen is 't het selve voor een tegenwoordige of afwesende.

Absolutie ende dispensatie over den doodt-slagh van een leeck voor een priester, deken / ofte clerick: wanneer 't request geteecken wordt met Fiat, uyt besondere gunst / ofte uyt besondere gunst tot verhoedinge ofte door Fiat, 't zy dat hy tegenwoordigh is / of n

si signetur sine conditione g. xviij. vel xx.

indien 't geteyckent werdt sonder conditie g. 18/ of 20.

Absolutio pro eo qui interfecit patrem, matrem, fratrem, sororem, uxorem aut alium consanguineum, s. laicum: quia si esset aliquis eorum clericus, teneretur interfector visitare sedem apostolicam. Item absolutiones committuntur Episcopo suo vel Officiali vel alicui Abbati aut alteri Prælato, sive Episcopo in diocœsi. Nec possunt committi curato: & quælibet earum venit ad g. v. vel vij.

Absolutie voor dien de welcke gedoodet heeft vader / moeder / broeder / suster / huysvrouw / ofte eenen anderen bloed-vriend / zijnde een leeck / want indien yemandt van die een clerick ware / soude den doodt-slager gehouden zijn den Apostolicken stoel te besoecken. Oock worden de absolutien gecommitteert sijnen Bisschop ofte Officiael / of eenen Abt / of eenen anderen Prælaet / ofte Bisschop in't bischdom. Ende konnen niet gecommitteert werden aen den parochiaen. Ende elck van die komt te staen op g. 5. of 7.

Nota quod si interfector sit clericus: suspenditur ab executione suorum ordinum si quos habet: & ad superiores ascensus sibi in perpetuum interdicitur g. vij.

Merckt aen / dat indien den doodt-slager is een clerick / wort hy gesuspendeert van de oeffeningen zijnder ordenen indien hy eenige heeft / ende de promatie tot hoogere wordt hem voor altoos verboden g. 7.

Absolutio pro viro & uxore qui invenerunt juxta se puerum oppressum pro quolibet eorum g. vj.

Absolutie voor een man ende sijne huys-vrouwe / die neffens haer gevonden hebben een versmoort kindt voor elck van haer g. 6.

Absolutio pro marito qui

Absolutie voor een man die

 uxorem

uxorem suam percussit: de qua peperit abortivum, & ante tempus g. vj.

Et idem pro quolibet alio laico g. vj.

Absolutio pro muliere quæ bibit aliquem potum, vel alium actum fecit per quem destruxit fœtum in utero vivificatum g. v.

Nota quod si præmissa committens sit clericus aut presbyter vel fœtum destruxerit in utero materno vivificatum: fiet sicut super homicidio laicali, & eadem est pœna: de qua quidem pœna supra mentio est habita.

Dispensatio cum insertione absolutionis pro presbytero sæculari præsente vel absente super homicidio laicali per *Fiat de speciali ad cautelam* g. xvj. xvij. xviij. & quandoque xix.

Nota quod quando dispen-

sijne vrouwe geslagen heeft waer van sy voor den tijdt een misval gehadt heeft g. 6.

Ende 't selve voor elcken anderen leeck g. 6.

Absolutie voor een vrouwe die gedroncken heeft eenigen dranck/ of eenige andere daet bedreven heeft/ door de welcke sy de vrucht in haren buyck levende te niet gedaen heeft g. 5.

Merckt aen / indien die gene die de voorsz. dingen is bedrijvende / is een clerick of priester / ofte de vrucht in des moeders buyck levende te niet gedaen heeft/ sal't geschieden gelijck over den doodt-slagh van een leeck/ ende 't is deselve straffe / van welcke straffe boven mentie is ghemaeckt.

Dispensatie met tusschen beide de instellinge van absolutie voor een priester tegenwoordigh of niet tegenwoordigh zijnde / over een doodt-slagh van een leecke/ door de formule Fiat uyt besondere gunste tot waerschouwinge g. 16/ 17/ 18/ en somtijdts 19.

Merckt aen / dat wanneer ge-

satur

ſatur ſimpliciter ad omnes ordines: diſpenſatur ad quæcunque beneficia ſine cura g. vj. vel vij.

Nota quod quando quis promotus eſt ad omnes ſacros ordines vel ad unum ipſorum, & diſpenſatur cum eo ſuper homicidio laicali, quia ſuper clericali non diſpenſatur pro abſente: poteſt miniſtrare in minoribus duntaxat. Sed ſi non eſt promotus: non diſpenſatur ſecum ad aliquos ordines: nec ad aliqua beneficia: etiamſi ſit clericus

De injectione manuum.

ABſolutio de injectione manuum in Præpoſitũ, Decanum, Presbyterum, Diaconum aut Clericum ſive quemcumque religioſum: etiam laicum, pro laico, presbytero vel clerico præſente etiam cum ſanguinis effuſione g. ix.

Si tamen monachus, ſive presbyter, vel in aliquibus

diſpenſeert werdt abſoluyt tot alle ordenen / wort oock gediſpenſeert tot allerley beneficien ſonder ziel-ſorge g. 6. of 7.

Merckt aen/ dat wanneer yemandt geavanceert is tot alle H. ordenen / of tot een van die/ende met hem wordt gediſpenſeert over den doot-ſlagh van een leeck:(om dat over den doodt-ſlagh van een clerick niet gediſpenſeert wort:) met cẽ af weſende / kan hy alleen dienen in de mindere ordenen. Maar indien hy geene ordenen ontfangen heeft / wort niet met hem gediſpenſeert tot eenige ordenen / noch tot eenige beneficien / al-hoewel hy een clerick is.

Van aen-legginge van handen.

ABſolutie van aenlegginge van handen aen eenen Prooſt/Deken/Prieſter/Diacon ofte Clerick ofte andere geeſtelicke perſoon: oock aen eenen leeck / door een leeck/prieſter of clerick/ preſent of niet preſent / oock met bloed-ſtortinge g. 9.

Indien nochtans een monick/ of prieſter / of yemandt in ordi-

ordinibus constitutus celebravit g. viij.

Absolutio pro absente de injectione manuum citra sanguinis effusionem aut alium excessum similem seu enormem g. vij.

Si tamen petatur dispensatio super irregularitate. g. viij.

Si vero injectio manuum fit usque ad sanguinis effusionem: aut si capillorum extractio: vel alia gravis injectio sive percussio g. vij.

Nota tamen quod si manus iniiciens sit mulier, aut monachus, vel alius allegans perpetuum impedimentum g. vij.

Et ponatur quod cessantibus impedimentis sedem apostolicam visitet cum effectu. Idem cum allegat paupertatem,& ponatur quod visitet eandem cum ad pinguiorem fortunam devenerit.

Nota quod si plures fuerint in una injectione: percussione:homicidio sive mutilatione; si littera est de

eenige ordenen gestelt zijnde / misse gedaen heeft nae sulcke . aen-legginghe van handen g.8.

Absolutie voor eenen af wesende over aen-legginge van handen sonder bloedstortinge / of een ander gelijck of leelick stuck g.7.

Indien nochtans dispensatie wordt begeert over irregulariteyt g.8.

Maer indien die aenlegginge van handen is tot bloedvergietens toe / of uyttreckinge van hayr / of een ander sware aenlegginge ende slagen g.7.

Merckt nochtans / by aldien den aenlegger van handen is een vrouw / monick ofte een andere / voorwendende een geduyrig beletsel g.7.

Ende men sal stellen / dat die beletselen ophoudende / hy den apostolijcken stoel sal besoecken met effect. De selve als hy voorwendt armoede / sal men stellen dat hy den selvē stoel sal besoecken/ als hy wat better (rijcker) is geworden.

Merckt aen/indien daer meer zijn geweest in eene aenlegginge / slaen / doodt slagh ofte verminckinge / indien spe-

ſpeciali : addantur pro quolibet g. ij.

Sed in forma g. j.

Si vero de ſpeciali gratia g. xliiij.

Si ſine numero & littera ſit in forma g. xxij.

Item eodem modo ſi in aliis literis in quibus plures poſſunt eſſe in eodem delicto ut prius notandum eſt.

Abſolutio pro eo qui percuſſit patrem aut matrem: compatrem aut commatrem.

De corpore viciatis.

DIſpenſatio pro aliquo ſuper defectu alicujus membri pro præſente g. xiij.

Item pro abſente g. xvj.

Nota quod qualitercunque dispenſatur ſive ad omnes ſive ad aliquos ordines: eadem taxa vel quaſi.

Dispenſatio pro presbytero præſente vel abſente qui

den brief is van beſondere gunſt ſalmen voor yder daer by voegen g.2.

Maer in ſijne behoorlicke forme g.1.

Maer indien den brief is van beſondere gunſt g.44.

Maer indien den brief ſonder nomber in forma is g.22.

Item op de ſelve manier ſal men in andere brieven in de welcke meer als eene perſoon in de ſelve misdaet konnen zijn / aenmercken gelijck vooren.

Abſolutie voor dien die geſlagen heeft vader of moeder/ peeter ofte peet.

Van die dw: eenigh gebreck aen haer lichaem hebben.

DIſpenſatie voor yemandt over 't gebreck van eenigh lidt voor een tegenwoordige g.13.

Item voor een af-weſende g.16.

Merckt aen / indien men in 't generael diſpenſeert / 't zy tot alle / ofte tot eenige ordenen alleyn/ſoo is't deſelve taxe/ofte daer omtrent.

Diſpenſatie voor een prieſter tegenwoordig of af-weſen-

Ab-

abſcidit ſuos teſticulos g. xvj.

De ſpoliis.

ABſolutio & diſpenſatio ſuper ſpoliis, incendiis, rapinis, & laicalibus homicidiis g. viij.

Et poteſt committi alteri Prælato quam ordinario

Sed ſi præmiſſa ſint commiſſa in loco ſacro, vel cum locorum ſacrorum effractione: abſolutio committitur ordinario. Et ſi talis ſit clericus, interdicitur ſibi executio ſuorum ordinum & ad ſuperiores aſcenſus g. viij.

De raptoribus & incendiariis g. vj.

Reabilitatio pro inabili g. xxxv.

Scriptor habet g. viij.

De legitimatione eorũ qui non habent patrem nec matrem g. xij.

Pro littera illius qui habuit unam uxorem & ipſa ab eo receſſit, & ipſe eam ex-

de die ſijne klooten heeft afgeſneden g. 16.

Van de rooveryen.

ABſolutie ende diſpenſatie over rooveryen/brandſtichtinge ende doorſlagen van leecken g. 8.

Ende 't kan ghecommitteert worden aen een ander Prelaet als aenden ordinaris/

Maer indien de voornoemde saeten zijn bedreven in een heylige plaetſe / ofte met inbreeckinge van H. plaetſen/ word de abſolutie ghecommitteert aen den ordinaris. Ende indien ſoodanigh een clerick is / wort hem verboden de exercitie zijnder ordenen / ende de promotie tot hoogere g. 8.

Van roovers en brand-ſtichters g. 6.

Wederom bequaemmaeckinge voor eenen onbequaemen g. 6.

De ſchrijver heeft g. 8.

Vande legitimatie ofte maeckinge tot echte kinderen van die vw: noch vader noch moeder hebben g. 12.

Voor eenen brief van dien die: gehad heeft een huysvrouw ende deſelve van hem afgepe-

pectavit per aliquod tempus, & postea diligentiam fecit scire de morte vel vita ejus; & fuit apportata fama de morte ejus, postea contraxit vel vult contrahere cum alia uxore: petit quod possit remanere cum secunda, & quod proles & cæt. si litera est judicativa & cæt. videat auditor & cæt. g. x.

gaen is/ ende hy die eenigen tijdt langh verwacht heeft/ ende daer nae neerstigheyd gedaen heeft om te vernemen offe doodt offe levende was / ende eene andere getrouwt heeft / ofte wil trouwen/ ende begeert dat hy by de tweede huys-vrou mach blijven / ende dat 't kint & cæt. indien den brief judicatijf is & cæt. dat den auditeur toesie & cæt. g. 10.

Scriptor habet g. vij.

De schrijver heeft g. 7.

Qui excommunicatus est vel presbyterum interfecit, aut vulneravit seu alio crimine innodatus moritur: conceditur ad instantiam parentum vel amicorum suorum quod possit inter alios fideles sepeliri g. vj.

Dewelcke geexcommuniceert is / of eenen priester gedoodet heeft ofte gequetst / ofte met een andere misdaet verstrickt zijnde sterft/ wort ter instantie vande ouders ofte van andere desselfs vrienden toegestaen/ dat hy onder andere geloovige mach begraven werden g. 6.

Pro presbytero qui sepelivit aliquos tempore interdicti ignoranter g. vj.

Voor een Priester die eenige begraven heeft ten tijde van verbod van Godsdienst onwetende g. 6.

Et scienter g. xvj.

Ende wetens g. 16.

Quando aliqui duo manus violentas injecerint in vicinos vel imposuerint in aliquos, venit taxa ad g. xxj.

Wanneer eenige twee hare gebueren ofte andere met gewelt aengetast hebbẽ/ komt de taxe op g. 21.

Et in sigillo ad g. xxij. cum dimidio

Ende aen 't segel op g. 22. en een halve.

Pro

Pro aliqua religiosa quæ petit licentiam eundi ad balnea causa infirmitatis, vel propter aliam justam causam: supplicatio fit in forma. Similiter alibi, si petat licentiam pro qualibet persona adduntur. g. ij.

Voor eenige religieuse vrouspersoon/die: licentie begeert om te mogen gaen na 't bad upt oorsaeck van kranckheyt of van wegen eene andere wettelicke oorsaeck/soo wort een request in sijne behoorlijcke forme gemaeckt. oock om elders nae toe te gaen / indiense licentie begeert / voor elcke persoon worden daer by geboeght g. 2.

Pro falsificatore litterarum apostolicarum signat: de speciali mandato g. xxvii.

Voor een verbalscher van apostolijcke brieven geteyckent zijnde / upt besonderen last g. 27.

De Sententiis generalibus.

Vande generale Sentencien.

Absolutio de sententiis generalibus in forma assertiva per modum *si inveneris*: aut *licet non credas*: pro religioso præsente vel absente, Abbate vel alio religioso g. ix.

Absolutie van generale sententien in forma assertiva, op de manier: si inveneris ofte licet non credas voor een religieuse Abt ofte andere geestlijcke persoon tegenwoordigh ofte niet tegenwoordigh zijnde g. 9.

Pro presbytero seculari g. x.

Voor een wereltlicke priester g. 10.

Pro clerico vel laico g. xi.

Voor een klerck of leeck g. 11.

Absolutio pro eo qui est excommunicatus & gravatus paupertate, ita quod

Absolutie voor een geexcommuniceerde ende in armoede steeckende / alsoo dat hy non

non possit suis creditoribus satisfacere. g. vij.

Absolutio pro presbytero qui ligatus quadam sententiâ speciali, divina celebrat officia. Nec est cura si sit absolutus vel non g. vij.

Absolutio pro monacho qui sine licentia monasterium suum exivit g. vij. viij. vel ix.

Nota quando aliqua litera petitur redatari solvitur tertia pars taxationis illius qui datat.

Nota quod quando litera est declaratoria & auditor super irregularitate & cæt. ipse signat: *Fiat de speciali, quo ad ratum* & cæt. si est ita. Quandocunque ponitur ista conjunctio, & tunc taxa duplicatur.

FINIS.

zijne crediteuren niet kan voldoen. g. 7.

Absolutie voor een priester die gebonden zijnde met eenige speciale sententie den Godsdienst pleegt/ ende niet daerom geeft of hy geabsolveert is of niet g. 7.

Absolutie voor een monnick die sonder licentie uyt zijn klooster gegaen is g. 7. 8. of 9.

Merckt aen indien men begeert dat den datum van den brief verandert wordt/ wort 't derde part van de schattinge betaelt aen die die den datum stelt.

Merckt aen wanneer den brief verklarens gewijsse is gestelt/ ende den auditeur over irregulariteyt &c. hangt hy selve 't zegel daer aen. Fiat uyt besondre gunst &c. si est ita &c. Soo dickwils dusdanige clausulen daer inne geset worden / wert de taxe verdubbelt.

EYNDE.

Ex-

Extractum ex Taxa cancellariæ Apostolicæ impressâ Parisiis apud Tossanum Denis *anno* 1520. *cum privilegio ad triennium fol.* 23.

Dispensatio de contrahendo in cognatione spirituali g. lx. Expedivi tamen unam pro g. L. sed de gratia g. L.

Idem est judicium in secundo gradu & componitur cum datario in maxima summa aliquando ccc. & etiã cccccc. & alias juxta qualitatem personarum

Et nota diligenter quod hujusmodi gratiæ & dispensationes non conceduntur pauperibus, quia non sunt, ideo non possunt consolari.

Extract uyt Taxa Cancellariæ Apostolicæ gedruckt tot Parijs by *Tossanus Denis* anno 1520. met Privilegie voor drie Iaren fol. 23.

Dispensatie om te mogen trouwen in geestelijcke maegschap g. 60. Ick hebbe nochtans eenen brief uytgemaeckt voor 50. maer dat was uyt gunste g. 50.

Het selve wort mede alsoo geobserveert inden tweeden graed. Ende men accordeert metten dataris voor den hooghsten prijs / altemet voor 300. ende oock voor 600. g. ende anders nae qualiteydt der persoonen.

Ende merckt neerstigh aen / dat dusdanige toelatingen ende dispensatien niet verleent werden aen den armen / om datse niet zijn / (dat is om datse niet konnen betalen) daeromme konnense niet vertroost werden.

Item ibidem fol. 40.

De absolutionibus mortuorum.

PRo mortuo excommunicato pro quo supplicant consanguinei, littera absolutionis venit ducat. j. carl. ix.

Pro muliere quæ fuit inventa suspensa, sive pro viro, ut possit ecclesiasticæ tradi sepulturę ducat. j. carl. ix.

EXEMPLUM

Diplomatis Indulgentiarum sub Leone X. quarum occasione Martinus Lutherus se nundinationibus emissariorum Papæ opposuit: descriptum ex autographa bulla quæ Drielæ Gelrorum inter majoris ecclesiæ monumenta chartacea asservatur.

IOannes Angelus Arcimboldus juris utriusque Doctor. Præpositus de Ar-

Item in 't selve boeck fol. 40.

Van de absolutien der dooden.

VOor eenen dooden geëxcommuniceert zijnde/ voor den welcken de bloet-vrienden komen te suppliceren/ ducat. 1. carlijnen 9.

Voor een vrouw die:bebonden is haer selve opgehangen te hebben/ of voor een man/ op dat hy/ ofte sy de kerckelijcke begraeffenisse mogen genieté ducat. 1. carlijnen 9.

COPIE

Van een Brief van Indulgentien of aflaeten, door welckers occasie Martijn Luther hem teghens den coophandel van de emissarissen des Paus gestelt heeft, uytgeschreven uyt een autentijcke bulle, dewelcke onder de pampieren van de groote kerck tot Driel in Gelderlant bewaert wort.

IOannes Angelus Arcimboldus Doctoor in beyde rechten/ Proost van Arcissate/

cissate: nec non ad has civitatem & diocœsin & nonnullas provincias, terras & loca super executione plenissimarum indulgentiarum immensæ basilicę principis Apostolorum cœlorumque clavigeri de urbe nuncius & commissarius a sanctissimo in Christo Patre & Domino nostro. D. Leone Papa X. specialiter deputatus, prout in litteris ejusdem sanctissimi D. N. Papę sub plumbo editis plenius continetur. Dilecto nobis in Christo *Bartholdo de Dusseldorp*. Salutem in Domino sempiternam. Exigente piæ devotionis affectu, quem nos erga Deum & dictam basilicam *te* habere cognovimus, eo quod pro continuatione tam immensi operis ex pinguedine charitatis juxta Apostolicum indultum manus porrexisti adjutrices:

Ideo authoritate Apostolica

oock tot dese Stadt ende Bisdom ende sommige andere provincien/ landen en plaetsen over de executie van volkomene aflaten van de overgroote Hooft-kerck des prince der Apostelen ē portier des hemels van de Stadt Romen Nuncius ende Commissaris van den allerheylighsten in Christo Vader ende onsen Heere/ D. Leo den tienden besonderlijck gedeputeert/gelijck dat in de brieven van den allerheylighsten onsen Heere den Paus/ onder eenen looden zegel wijtloopiger is begrepen. Onsen gheliefden in Christo Bartolt van Dusseldorp. Eeuwighe salighevdt van den Heere. Nae dat de affectie van uwe Godtsalige devotie/ dewelcke wy ghewaer geworden zijn/ dat gy bent hebbende tegens Godt ende de voornoemde Hooft-kercke vereyscht/ om dat ghy tot volherdinge van soo een overgroot werck uyt de volheyt der liefde volgens de Apostolijcke toelatinge/ uwe behulpighe handt gherevckt hebt;

Daeromme verleenen wy uw

nobis

nobis tradita *tibi* concedimus facultatem eligendi idoneum secularem, vel cujusvis etiam mendicantium ordinis regularem confessorem, qui confessione *tua* diligenter auditâ pro commissis per *te* excessibus, criminibus, delictis atque peccatis quantumcunque gravibus & enormibus, etiam sedi Apostolicæ reservatis.

Etiamsi talia forent, propter quę sedes Apostolica esset merito consulenda, ac censuris ecclesiasticis, etiam ab homine ad alicujus instantiam latis, de consensu partium, etiam ratione interdicti incursis,

Et quorum absolutio dictæ sedi esset reservata, præterquam machinationis in personam summi Pontificis, occisionis Episcoporum & aliorum superiorum Prælatorum: & injectionis manuum violentarum in illos & alios Prælatos.

door de Apostolijcke macht ons gegeven zijnde/ dat ghy meught kiesen eenen bequamen biechtvader / 't zy eenen wereltlicken / ofte uyt wat ordere van de bedelmonicken 't u belieft/ dewelcke u biecht neerstig gehoort hebbende / u door alle uwe bedrevene misgrepen / misdaeden ende sonden hoe swaer ende leelick die meugen zijn / oock dewelcke den Apostolijcken stoel gereserveert zijn.

Alhoewel sy soodanige waren/ waeromme men billick den stoel van Romen moste besoecken/ ende alle kerckelicke censuren/ oock van een mensch ter instantie van yemant/ oock met consent der partyen tegens u uytgesproken/ oock van wegen 't verbot van Godsdienst op den hals gehaelt.

Ende welckers absolutie den paus mochte zijn behoudē/ behalven listige practijcken tegens de persoon van den Paus/ doodtslagh van Bisschopen ende andere hooge Prelaten/ aenlegginge van geweldige handen tegens deselve ende andere Prelaten.

Falsificationis bullarum & litterarum Apostolicarum, dilationis armorum & aliorum prohibitorum ad partes infidelium.

Et sententiarum & censurarum occasione aluminum sanctæ matris ecclesiæ, ac de partibus infidelium, ad fideles contra prohibitionem Apostolicam delatorum incursarum,

Semel in vita, & in non reservatis casibus, totiens quotiens id petierit, & in mortis articulo plenariam omnium peccatorum vestrorum indulgentiam & remissionem impendere, ac pœnitentiam salutarem impendere.

Nec non eucharistiæ sacramentum, præterquam in die paschæ, & in mortis articulo, aliis anni temporibus ministrare, & emissa per *tua* vota quæcunque, ultramarino, ingressus religionis, & castitatis votis duntaxat exceptis, in utilitatem dictę fabricę commutare possit.

Verbalschinge van bullen / en Apostolijcke brieven / overbrenginge van wapenen en andere verbodene dingē tot te ongeloovige.

Ende van de sententien ende censuren by occasie van leeftocht der heylige moeder de kercke / van de landen der ongeloovige tot de geloovige tegens 't verbodt des Apostolijcken stoels overgebracht / over u gehaelt.

Eenmael in u leven / ende in de niet gereserveerde gevallen / soo dickwils gy dat sult begeeren / ende in de upre des doodts volkomen aflaet ende vergevinge van alle uwe sonden / verleenen / ende eene heylsame boete opleggen.

Ende oock 't sacrament des nachtmaels / behalven op dē paeschtijdt / ende in de upre des doodts / op andere getijden des jaers / mede deelen. Ende u van alle uwe gedaene beloften / uytgenomen alleen van pelgrimagie over zee / van te gaen in een klooster / ende van onthoudinge / tot profijt van de voornoemde timmeragie veranderen magh.

Ita

Ita tamen, quod durante tempore præsentis commissionis & publicationis cum præfato commissario vel subdeputatis ab eo super commutatione dictorum votorum in utilitatem dictæ fabricæ, fiat compositio.

Nec non *tibi* & parentibus cæterisque defunctis *vestris* qui in sinceritate fidei & unitate sanctæ matris ecclesiæ decesserunt, omnium & singularum missarum, orationum, divinorum officiorum,

Jejuniorum, disciplinarum stationumque, eleemosynarum, suffragiorum, omniumque aliorum bonorum spiritualium quæ fiunt & fient in perpetuum in universali sacrosancta militante ecclesia & membris ejus participationem impartimur.

In quorum fidem & testimonium præsentes fieri, & sigilli quo in talibus utimur fecimus appensione

Alsoo nochtans/ dat gheduyrende den tijt van de tegenwoordige commissie en publicatie metten voornoemden commissaris ofte andere van hem daer toe ghedeputeert zijnde / over de veranderinge vande voornoemde belosten / tot profijt van de meergemelde timmeragie een verdragh gemaeckt worde.

Oock maecken wy u / uwe ouderen / ende andere uwe afgestorven vrienden / de welcke in oprechtigheyt des geloofs/ende inde eendrachtigheydt van de heylighe moeder de kerck gestorven zijn / deelachtigh van alle ende jegelicke missen/ gebeden/ godtsdiensten/

Vasten / disciplinen / statien/ aelmoessen/verdiensten ende van alle geestelicke goederen/dewelcke gedaen wordē ende sullen hiernamaels gedaen worden inde algemeyne / heylige strijdende Kercke ende hare leden.

In welckers oirkonde ende getuygenisse wy dese tegenwoordigen brief hebbē laten maken ende met het zeghel/

munìri. Datum ex *Hueſſen* A°. M ccccc xvj. die *ſexto* menſis *Aprilis*, pontificatus præfati ſanctiſſimi D. N. anno 3°.

't welcke wy in ſodanighe gebruycken/ laten verſien. Gegeven upt Hueſſen anno 1516. den 6. dagh April, in 't derde jaer van 't Pauſdom onſes voorn. allerheylighſten Vaders.

Forma abſolutionis plenariæ præmiſſa confeſsione.

Forme van volkomen absolutie neffens voorgaende biecht.

MIſereatur tui &c. Dominus noſter Ieſus Chriſtus per merita ſuæ ſanctiſsimæ paſsionis te abſolvat, & ego authoritate ejuſdem & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus, ac ſanctiſsimi Domini noſtri Papæ tibi conceſſa, & in hac parte mihi commiſſa.

Te abſolvo, primo ab omnibus cenſuris eccleſiaſticis per te qnomodolibet incurſis, deinde ab omnibus peccatis, delictis, & exceſsibus tuis hactenus per te commiſsis, quantumcunque enormibus, etiam ſedi Apoſtolicæ reſervatis,

In quantum claves ſanctæ matris eccleſiæ ſe exten-

MIſereatur tui &c. Onſe Heer Jeſus Chriſtus absolvere u door de verdienſte ſijns alderheyligſte lijdens/ en ik door macht van deſelve ende vande heylige Apoſtelen Petrus ende Paulus/ ende van onſen allerheylighſten Vader den Paus u verleent/ ende my in dit deel vertrout zijnde.

Abſolvere u / door eerſt van alle kerckelicke cenſuren door u/op wat manier 't zy/ op den hals gehaelt / daer nae van alle uwe ſonden/ miſdaden ende miſgrepen/ tot noch toe van u begaen/ hoe leelick die oock moghen zijn/ oock den Apoſtoliјcken ſtoel gereſerveert zijnde.

Soo verre de ſleutels vande heylighe moeder de kerck duer

dunt, remittendo tibi per plenariam indulgentiam omnem pœnam in purgatorio pro præmissis tibi debitam; Et restituo te sanctis sacramentis ecclesiæ & unitati fidelium, ac innocentiæ & puritati in qua eras quando baptizatus fuisti. Ita quod tibi decedenti clausæ sint portæ pœnarum, & sint apertæ ianuæ paradisi deliciarum.

Quod si non morieris, salva sit ista gratia, quando alias fueris in mortis articulo. In nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, Amen.

Subsignatum in ima margine

Jacobus Dockenspoell
Commissar.

(Locus sigilli.)

haer uytstrecken/ u door den volkomen aflaet quytschelдende alle straffe des vaeghvyers by u door uwe sonden verdient. Ende ick herstelle u den sacramenten der kercke / ende der eendracht der gheloovigen / ende der onnoselheyt ende suyverheyt inde welcke ghy waert als ghy gedoopt wiert. Alsoo dat u / wanneer ghy van hier sult scheyden / gesloten sullen zijn de poorten der straffen / ende geopent sullen zijn de deuren van 't paradys der geneuchten.

By aldien gy nu niet en sterft/ sal u dese gunste behouden blijven / tot dat gy anders op u sterven sult liggen. In den name des Vaders / des Soons / ende des heyligen Geestes / Amen.

Onderteyckent op den laegsten randt

Jacobus Dockenspoell
Commissar.

(Plaets van 't segel.)

Monetæ ex taxa cancellariæ Parisiis 1520 *apud* Toss. Denis.

Waerdye van de Munte, getrocken uyt de taxe cancellariæ, gedruckt tot Parijs 1520. by *Tossain Denis.*

QUatrini decem valent (ut accepimus) Julium unum, decem julii ducatum unum.

Triginta quatrini carlenum unum: & sic tredecim carleni & decem quatrini valent julios decem.

Ducatus strictus valet decem julios & decem quatrinos qui faciunt summam xlj. s.t.

Ducatus largus valet decem julios & xx. quatrinos.

Et hæc ad negociatorum supputationem.

Secundum usum cancellariæ & pœnitentiariæ: carlenus valet xxxiij. quatrin. ob vel circiter. Nam sex carleni valent quinque julios qui faciunt summam xx. s. t.

Carleni & grossi ejusdem

TJen quatrinen doen (soo wy verstaen hebben) een Julius ende tien juliussen een ducaet.

Dertigh quatrini doen een carlen. ende volgens dertien carlenen ende tien quatrini doen tien juliussen.

Een ducaet naeuw genomen doet 10 Giuli ende 10 quatrinen/dewelcke uytbrengen 41. s. t.

Een ducaet wat ruym ghenomen doet tien juliussen ende twintigh quatrin.

Ende dat volgens de rekeninge der koopluyden.

Naer usantie van de cancellie ende penitentie-kamer/ doet een Carlen. 33. quatr. min ofte meer/ want 6 carlenen doen 5 Giuli de welcke uytbrengen de somme van 20. s.t.

Carlenen en grossen zijn van

sunt

funt valoris, fimiliter ducati & floreni.

Taxæ bullarum fiunt per quatrinos albos, vel per carlenos. duodecim carleni conftituunt ducatum: & aliquando folvendum eft in auro.

Aliquando folvuntur decem julii pro ducato.

Ad perfectè autem præmiffa intelligenda opus eft exercitatione & notitiâ differentiæ inter quatrinos albos & quatrinos novos.

Proxime acceditur ad veram taxam per dictum calculum.

Alia æftimatio.

DUcatus valet 40.f. t. & florenus fimiliter.

Groffus 4.f.t. Carlenus viij. blans 1.d. Parif.

Bolenus v. d. t. Quatrinus 1.d. P.

een waerdye / desgelijcks oock ducaten en florijnen.

De taxen der bullen geschieden door witte quatrinen/ of door carlenen. twaelf carlenen doen een ducaet / ende somwijlen moetmen dat in gout betalen.

Somwijlen worden tien Giuli betaelt voor een ducaet.

Maer om 't voorgaende volkomentlick te verstaen isser van nooden oeffeninge/ende kennisse van 't onderscheydt tusschen witte en nieuwe quatrinen.

Door de voornoemde rekeninge raecktmen 'tallernaeste op de rechte taxe.

Een ander waerderinghe.

EEn ducaet doet 40.f.t. ende een floryn desgelijcks.

Een grof. 4.f.t. Een Carlen. viij. blans. 1.d. Parif.

Een bolen. 5. d. t. Een quatrijn 1.d. Parif.

Ex libello cui titulus Provinciale omnium Eccles.cathedral.universi orbis.Lugduni apud Matth. Bon homme 1546. *excerpto ex lib. cancellariæ Apostolicæ.*

Libra Turonensium parvorum valet ducatum unum auri de camera.

Libra Turonens. monetæ in Francia, tres libræ faciunt duos ducatos.

Libra Majoricen. tres libræ faciunt duos ducatos.

Libra Barchinonen. Jaccen. Valent.quælibet libra ducatum unum.

Libra monetæ Normandiæ, tres libræ valent duo scuta non antiqua.

Libra monetæ Britanniæ valet minus uno ducat. quia x.libræ valent ducat. octo.

Libra Parisien. valet modicum minus libra Britan-

Uyt een boeckjen genaemt, Provinciael van alle cathedrale kercken des geheelen werelts, gedruckt tot Lions by *Matth. Bon homme*, genomen uyt 't boeck der Apostelijcken cancellie.

Een pont van kleyne tournoisen doet een goude ducat.

Een pont tournois in Fransche munte/ drie pont doen twee ducaten.

Een pont van Majorica / drie pont doen twee ducaten.

Een pondt van Barcelonne/ Jacca en Valentien elck pont een ducat.

Een pondt van Normandien/ drie pondt doen twee schilden / maer geen oude schilden.

Een pondt van Britannien doet minder als een ducat/ om dat tien ponden doen acht ducaten.

Een pondt van Parijs doet weynig minder als een pont niæ,

niæ, & modicum plus moneta Franciæ.

Libra monetæ sterlingorum in Scotia valet duc. duos cum dimidio.

Libra monetæ usualis in Scotia valet ducatum unum auri, & tres libræ similes valent tres ducatos, qui faciunt unam libram sterlingorum. & tunc componentur lib. sterling. ex compositione antiqua ad ducat. duos cum dimidio. revera ut intellexi, valet duc. tres.

Libra sterlingorum in Anglia valet ducat. sex, tamen ad duc. quatuor.

Libra monetæ Metens. valet ducatum unum auri.

Libra monetæ Flandriæ valet ducatos tres.

Franchus in Francia, tres Franchi faciunt ducatos duos.

Floreni tres auri de Aragonia, valent ducatos duos.

Florenus Renen. auri valet grossos papales octo, & computantur in camera Apostolica quatuor flo-

van Britannien ende weynigh meer als een pont van Vranckrijck.

Een pont sterlincks in Schotlant doet twee ende een halve ducat.

Een pondt van ganghbare munte in Schotlandt doet een goude ducat/ ende drye gelijcke ponden doen drye ducaten/ dewelcke uytbrengen een pont sterlinghs/ ende dan souden de ponden sterlinghs gerekent werden volgens de oude valuatie op twee eñ eē halve ducat/ maer in der daet gelijck ick verstaen hebbe/ doet 't drie ducaten.

Een pont sterlings in Engellandt doet 6 ducaten. nochtans wort 't hier geschat op vier ducaten.

Een pondt van Mets doet een goude ducat.

Een pondt Vlaems doet drye ducaten.

Een Franche in Vranckrijck/ drye Franchens doen twee ducaten.

Drye goude florijnen van Arragon doen twee ducaten.

Een Rijnsche goutgulden doet acht Pauselicke grossen/ ende in de Apostelijcke kamer worden vier soodanige

reni

reni pro tribus ducatis.

Florenus Sabaudiæ valet bajocchos 2. Duo floreni cum dimidio, & unus grossus Sabaudiæ facit ducatum unum.

Floreni septem Rhenen. ad rationem 40. grossorum monetæ Flandriæ pro quolibet, faciunt ducatos quatuor.

Floreni tres regni Navarræ valent ducatum unum auri.

Floreni tres monetæ Provinciæ faciunt ducatum unum.

Marcha sterlingorum in Anglia valet ducatos quatuor.

Marcha sterlingorum in Ibernia valet duc. duos cum dimidio.

Marcha argenti valet ducatos quinque auri de camera.

Marcha argenti puri valet ducatos sex similes.

Marabatini in Hispania.400 faciunt duc. unum auri, tamen solet augeri & minui pretium. Mille marabatini valent ducat. duos cum quart.3. alterius du-

guldens gerekent voor drye ducaten.

Een Savoysche floriin doet 2. bajocchen. twee ende een halve gulden met een Savoysche gros doen een ducat.

Seven Rijnsche gulden / elcke gerekent op 40. grossen Vlaemsche munt doen 4.ducaten.

Drye floriinen van Navarren doen een goude ducat.

Drye floriinen van Provence doen een ducat.

Een Marck sterlinghs doet in Engellandt vier ducaten.

Een marck sterlinghs in Yerlant doet twee ende een halve ducat.

Een Marck silvers doet vijf goude ducaten van de kamer.

Een Marck louter silver doet ses gelijcke ducaten.

Marabatini in Hispanien. 400 Marabatinen doen een goude ducaet/ nochtans pleeght den prijs op en af geset te worden. duysent Marabatijnen doen twee ducaten met drie vierdepar-

cati

cati.	ten van een ander ducat.
Scutum antiquum Franciæ valet ducatum unum.	Een oude Fransche schilt doet een ducat.
Scutum novum auri Francię valet ducatum unum, minus uno grosso papali, & sic computantur in camera Apostolica.	Een nieuwe goude schildt van Vranckrijck doet een ducat / min een Pauselicke gros / ende alsoo wordense gerekent in de Apostolijcke kamer.
Salutrin. valet ducatum unum auri.	Een salutrin. doet een goude ducat.
Uncia valet ducatos sex auri.	Een once doet ses goude ducaten.
Florenus Carolen. valet medium ducatum.	Een Carolus gulden doet een halve ducat.
Florenus Brabantiæ valet medium ducatum.	Een Brabantsche gulden doet een halve ducat.

AEN-

AENMERCKINGE

Op dese Waerdye van Munte in de Pauselicke cancellie ende pœnitentie-kamer.

Uyt dese valuatie vande prijs / ofte waerdye van de Munte inde Pauselicke cancellie ende pœnitentiekamer tot Romen / kan men eygentlick afnemen/ hoe veel een grossus ofte gros dw: in dit boecksen soo dickwijlen herhaelt werdt / in onse munt uytbrenght; want voor eerst staet hier een regel pag. 123. l. 30. aldus luydende.

Een Rijnsche goudtgulden doet 8 Pauselicke grossen, ende in de Apostolijcke kamer worden 4. soodanige guldens gerekent voor 3. ducaten.

Daerbeneffens is hier klaerlijck af te nemen/dat een ducaet in de selve kamer doet 2.carl. ofte Brabantsche gulden; want daer staet pag. 125.l. 13/15. aldus:

Een carolus gulden, Item een Brabantsche gulden doet een halve ducaet. Ergo een geheele soodanige ducaet doet twee gulden Brabants.

Oock staet daer/pag.23.l.22. dat een pond Vlaems in de Apostolijcke kamer doet 3. ducaten/ ende 't is bekent dat een ℔ Vlaems by ons doet 6. gulden. Ergo blijckt/ dat een ducaet in de selve doet 2. van onse gulden/ ofte een kroon.

Door dien nu 4. Rijnsche goutgulden inde cancellie van Romen gestelt zijn op drye alsulcke ducaten / ofte 6. gulden Brabandts / is openbaer / dat een Rijnsche gulden aldaer op dese manier gewaerdeert/in onse munte soude uytbrengen 5 schellingen ofte 30 stuyvers. Ende volgens/overmits daer geseght wert / dat een soodanige Rijnsche gulden doet 8. Pauselicke grossen / kan men lichtelick uytrekenen/ dat een Pauselijcke grossus

ofte

ofte gros in onse munte doet omtrent 3. stuyvers en 6. duyten.

Doch staet hier te noteren / dat dese valuatie van munte alleen plaets heeft in de Apostolijcke cancellie ende pœnitentie-kamer / maer niet in den gemeynen koophandel tot Romen / gelijck uyt de eerste valuatie van 't jaer 1520. is af te nemen; want daer staet: Et hæc ad negociatorum supputationem: dat is: ende dit naer de rekeninge der coopluyden; ende daer naer wert verhaelt de curs van den gelde in de cancellie ende pœnitentiekamer. Dieswegen als yemandt uyt Italien te huys komende / op dese waerdye van grossen ende andere munte boven verhaelt wilde argueren / door dien hy door experientie bevonden mocht hebben / dat den gemeynen curs van gelde met dese niet accordeerde / soude hy hem selve ende andere konnen abuseren.

Noch staet aen te mercken / dat dese valeur van de munt somwijlen naer 't believen ende goedtvinden van de Pausen op ende af geset wert: gelijck af te nemen is uyt de regulen van de cancellie by desen jegenwoordigen Paus Alexander den vii. gepubliceert binnen Romen / Anno 1655. op den 20 dagh Aprilis / alwaer hy in sekeren artikel de moneta aldus ordonneert. Item declaravit idem Dom. Noster, quod libra Turonensium parvorum, & florenus auri de camera pro æquali valore in concernentibus litteras, & cameram Apostolicam computari, & extimari debeant. Dat is / oock heeft sijne heyligheyt verklaert / dat een pont van kleyne tournoissen / ende een goude floriju van de kamer in de saecken raeckende de brieven ende Apostolicke kamer voortaen even hoogh in prijs sullen geschat werden. Even 't selve heeft in sijnen tijt vast gestelt Leo den X. gelijck uyt dessels regulen binnen Romen op woensdagh den laetsten Martij Anno 1513. gepubliceert pag. 9. is af te nemen.

In-

Indien 't dan mochte gebeuren / dat yemant in dese 2 valuatien / de eene zijnde van 't jaer 1520. de andere van 't jaer 1546. mochte bespeuren / dat den prijs van de grossen of van andere munt niet op alsulcke manier / als geseght is / mochte accorderen / sal hy 't selve 't op / en afsetten van den prijs der selve munte toeschrijven. Ondertusschen sal men nochtans selden bevinden dat een grossus min ofte meer sal doen / als 3 st. 3 oort / ofte ten hooghsten 4 stuyvers / gelijck mede uyt de voorschreven waerdye van munte is af te nemen.

F I N I S.

NOTA

NOTÆ & obſervationes ad Taxam incipiunt pag. 133.

EMENDANDA

Ad Exemplar Romanum.

PAg. 3. *lin.* 7. *pro* addantur, addatur. *Ibid. lin. penult. pro* prærogativa, prorogativa. *p.* 6. *l. penult. pro* addantur, addatur. *pag.* 8. *l.* 12. *poſt* alius *pone* ſimilis. *p.* 9. *l.* 13. *loco* in *pone*, pro. *pag.* 12. *l.* 16. *dele* ad. *pag.* 15. *l.* 9. *pro* litis, *lege* liti. *pag.* 16. *l.* 18. *ante* ſi *pone* Et. *pag.* 19. *l.* 20. *pro* commendari, commendare. *pag.* 22. *l.* 16. *pro* quolibet, qualibet. *pag.* 49. *lin. penult. pro* ſervitio, ſervitiis. *pag.* 59. *l.* 13. *pro* incurſa, incurſæ. *pag.* 61. *lin.* 6. parvæ *lege* pravæ. *pag.* 64. *l.* 8. condictarum *lege* contradictarum. *pag.* 67. *l.* 8. *pro* poſſit, poſſint. *pag.* 98. *lin. penult. pro* ſtatutio, ſtatuto. *pag.* 71. *lin. ult. poſt* tonſuram *addatur*: Et ordines à quocunque catholico antiſtite. gr. XV. *pag.* 72. *l.* 29. *ante* quod *ponatur* Et. *pag.* 73. *l.* 30. *pro* jure, jurisdictione. *pag.* 74. *l.* 16. *pro* una, uno. *pag.* 75. *l.* 27. *pro* de ordine, ordinis. *pag.* 76. *l.* 3. *pro* monachus, religioſus. *pag.* 77. *l.* 10. *pro* colunt, culunt. *pag.* 78. *l.* 2. *pro* g. lx. xvj. *pag.* 81. *l.* 11. *pro* durante, darante. *ibid. l.* 19.

exceptio *pro* exemtio. *pag.* 82. *lin. ult.* sexennium *lege* decennium. *pag.* 85. *l.* 26. *pro* evitent, évident. *pag.* 89. *l.* 11. *pro* uno, una: *ibid. l.* 21. *post* reperitur *pone* taxata. *pag.* 90. *l.* 19. *pro* officinis, officiniis. *pag.* 96. *l.* 21. *pro* eo, illo. *pag.* 97. *l. penult. pro* çoram, corum. *pag.* 99. *lin.* 7. *pro* prohibito, prohibitio. *pag.* 103. *l. penult. pro* eorum, ipsorum. *pag.* 109. *l.* 11. *pro* judicativa, judiciaria. *ibid. lin.* 30. *post* venit, *pone* in. *pag.* 111. *l.* 13. *post* Nota *pone* quod. *ibid. lin.* 16. *pro* illius, illi. *pag.* 114. *l.* 7. *post* immensæ *pone* fabricæ. *pag.* 116. *l.* 21. *pro* impendere, injungere. *pag.* 120. *l.* 19. *post* quatrinos *pone* qui faciunt. xlij. s. t.

AUTHENTISATIE.

GEcollationeert door de Heeren DANIEL vander MEULEN ende JOHAN DAESDONCK Schepenen der Stadt *'s Hertogen-bosch*, nevens myn ondergeschrevene als Secretaris der selver Stadt, dese copye, tegens het originele geintituleert: *Regule, Constitutiones, reservationes Cancellarie S. Domini nostri Domini Leonis Pape decimi noviter edite & publicate. Fol.* 67. stont: *Taxe Cancellarie, per Marcellum Silber* als *franck Rome in campo*

Flore

Flore. Anno M. V. XIV. die XVIII. *Novembris impresse finiunt feliciter.* Item als-noch tegens het originele geintituleert : *Taxe Cancellarie Apostolice impressa Pariis apud Tossanum Denis anno* 1520. *cum Privilegio ad triennium fol.* 23. Als-noch tegens seecker origineel boeckje geintituleert: *Provinciale omnium Ecclesiarum Cathedralium universi orbis. Lugduni* M. D. XLVI. Item als-noch tegens een oude perckementen Aflaets-brief, beginnende *Joannes Angelus Arcimboldus. Datum in Hueffen* 1516. Ende is bevonden de selve met hunne voorschreven respective originele, van woorde tot woorde, te accorderen. Ter oirconde by myn als Secretaris der voorschreven Stadt onderteeckent.

Actum den 10. *May, Anno* 1664.

NOTÆ

NOTÆ ET OBSERVATIONES
AD
TAXAM CANCELLARIÆ ET POENITENTIARIÆ APOSTOLICÆ,

Ex variis Authoribus Collectæ.

TAXÆ. *pag.j.lin.j.* vox Latina non est, descendit tamen a *Taxare*, quod est *schatten. Taxa*, inquit Sambucus in Bonfinii historiam Ungariæ, *est pensio pro litteris editis. Item Annatæ Romanæ, ut forte solvunt Prælati in Ungaria*

Agriensis	4000.	*Vesprin.* —	900.
Zagrab. —	2400.	*Savriens.* —	800.
Netriens. —	275.	*Tinniens.* —	150.
Vaciens. —	500.	*Strigoniens.*	7000. *Ducatorum*

Nota tamen in Exemplari Romano haberi *Taxe* sine diphtongo, quod in plerisque vocibus similibus commissum: *Nam, ut inquit Barchin. in litteris Apost. hodie non scribuntur diphtongi, licet olim in antiquissimis litteris inveniantur scriptæ, quod voluit Pius II. suscitare, & stylum abbreviare & reformare, qui in multis scripturis & locutionibus non videtur multis satis Latinus, cum fuerit compositus temporibus quibus candor linguæ Latinæ maxime deperierat. Ita pract. Cancell. Barchin. fol* 5. Originem autem harum taxationum Polydorus Vergilius refert ad Joannem xxij. qui sedit circa Annum 1316. *Ab initio*, inquit, *fuere scribæ, qui literas scriberent Apostolicas, parvo, vel nullo precio, quando adhuc illud servatoris præceptum, gratis accepistis, gratis date, inviolatum permanebat. At dein Joannes xxij. ineundæ rationis studiosus, quà rem angustam domi juvaret, collegium scribarum Apostolicorum primus numero distinxit, qui litteras proprio*

 ingenio

ingenio dictatas conscriberent, nonnullaque alia munia obirent; atque in illud suos scribas precio duntaxat adscitos voluit. Taxationes item constituit, per quas taxatis, hoc est, æstimatis sacerdotiis, quæ ipse contulisset, caperetur vectigal. Rem vero omnem ad Apostolicæ pœnitentiariæ, quam dicunt, curam pertinentem, Benedictus XII. (*is sedit ad annum* 1335.) *omnium primus excogitavit, & taxationes literarum ordine constituit.* Hæc ille *lib.8.cap.2. fol.*m.487.

CANCELLARIÆ *pag.j.l.j. a cancellorum septis: vox barbara, usurpata pro loco, ubi publicæ litteræ a scribis Principum & Magistratuum conficiuntur. Hinc Cancellarius dicitur, cujus eæ primæ sunt partes, videre, ut nulla Principis constitutio, nulla sanctio, nullum rescriptum, nulli codicilli regii, non e republica, atque etiam a dignitate reipublicæ principalique exeant.* Ita Budæus *prior: ad pand: fol. m.* 321.

APOSTOLICÆ pag.1.l.2. Duplex Romæ est camera, cancellariæ Apostolicæ una, pœnitentiariæ altera. In illa taxantur *sacerdotia* seu *beneficia ecclesiastica*, *gratiæ expectativæ*, *dispensationes super irregularitate*, *legitimationibus*, *matrimonialibus* & aliis. In hac quævis penè flagitia, utpote *parricidium* hic pag. 103. *incestus cum matre, sorore, aut alia consanguinea* pag. 95. certo instituto pretio taxantur. Utraque camerarium habet, ut plurimum Cardinalem, qui Cancellariæ Apostolicæ præest, rescriptis cameræ subscriptione nominis sui authoritatem conciliat, vacante sede monetam cudit, habitatque in palatio Papali, cinctus custodiâ Helvetiorum. Illi sunt pro reditu annuo quatuordecim millia coronatorum. Huic subsunt 1. *Gubernator Romæ*, ut vicecamerarius, qui emit officium 70000. coronat: percipitque quotannis 12000 coronat. 2.*Præses Cameræ*, qui emit officium 30000 coronat. percipitque septem ex centenario. 3. *Commissarius cameræ*. 4.*Clerici cameræ*. Qui pœnitentiariæ præest, *pœnitentiarius supre-*

supremus dicitur, cujus prima mentio fit tempore Gregorii X. ad annum 1276. is habet vicarium quem Regentem pœnitentiariæ vocant: judicat autem de casibus Papæ reservatis. Tribunal suum habet in ecclesiis Lateranensi, S. Petri, & Mariæ Majoris, imperatque patribus pœnitentiariis, quales sunt omnium linguarum fere, in ecclesia S. Petri ex ordine Jesuitarum. In Lateranensi ex ordine Franciscanorum. In B. Maria Majore ex ordine Dominicanorum. Hæc Sprengerus *Roma nova. fol. 57. & sequent.*

EXPECTATIVA. *pag. 1. lin. 6. Tulit*, inquit Gaguinus, *Clemens* (*VII.* 1389) *quoque de vacaturis ecclesiis legem, quam expectativam gratiam appellant, qua ad adipiscendas morte possessorum ecclesias fas, jusque expectanti per Pontificem designato erat. Solis ex hac lege Cardinalibus & Potentioribus viris ecclesiæ contingebant.* Gaguinus *in gestis Franc. in Carol. 6. fol. m.* 93.

CLAUSULA *Anteferri, vel prærogativa ad instar familiarium Papæ pag. 1. lin. 24.* Dicitur certum quoddam jus prælationis præ aliis ad beneficium aliquod certum consequendum. Familiares vero Papæ dicuntur omnes illi, qui vel diuturna consuetudine ipsi sunt adstricti, vel quopiam officio honoratiore ab eodem donati, veluti Clerici cameræ, Secretarii schedularum, Dapiferi Apostolici &c. *L. Banck ad taxam.*

BENEFICIUM CURATUM. *pag. 2. l. 6. Quod curam animarum annexam habet.* Concil. Trident. sess. 25. cap. 16. *Cura autem illa est vigil & onerosa ac solicita custodia animarum, commissa alicui, ut curet ne pereant, sed salventur, quæ competit ex lege, vel commissione canonica, vel consuetudine, vel præscriptione per sedem Apostolicam non improbata. Sumiturque hæc animarum cura large vel stricte. Large cura*

dicitur potestas fori contentiosi, prout est suspendere a Sacris, excommunicare, absolvere, visitare, & alia hujusmodi, quæ tendunt ad correctionem morum. Stricte cura dicitur potestas ligandi & solvendi in foro pœnitentiali. Dicitur ergo beneficium cum cura illud, de quo constitutum est, ut habeat potestatem fori pœnitentialis, licet actu non exerceat, ut quia recesserunt parochiani. Annibal Rochus *de visit. eccles. fol.* 44 *& seq.*

PRÆSTIMONIUM. *pag.* 3. *l.* 2. præbenda ecclesiastica, seu proventus in ecclesia collegiata, forte a præsto esse, quia distributiones quotidianas non percipiunt Canonici nisi qui in divinis officiis præsto sunt, nisi eos excuset infirmitas &c. *uti hoc affirmat summa* Sylvest. *voce beneficium, tit.* 5. §. 3. Usi sunt hac dictione patres concilii Trident. *sess.* 5. *cap.* 1. *item sess.* 14. *cap.* 9. quam Belgica editio Antv. interpretatur, *pensioen*.

MOTU PROPRIO. *pag.* 5. *l.* 19. id est: non ad alicujus nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de mera nostra deliberatione, ut declarat textus *in extrav. grave, in communibus, de reliquiis & venerat. sanctorum. in verb. Nos igitur.* Vide Rebuffum *in pract. beneficiorum, tract. concordatorum in forma mandati Apostolici, super verbis Motu proprio*, ubi cumulat quadraginta septem effectus hujus clausulæ, & decem & septem quos non facit talis clausula. Annibal Roch. *fol. m.* 21.

SUPER DEFECTU ÆTATIS. *pag.* 6. *l.* 10. Requiruntur 14 anni ad beneficium simplex. *Conc. Trid. cap.* 7. *sess.* 23. 25 anni ad beneficium curatum, vel dignitatem primam in cathedrali Ecclesia. *Concil. Trident. c.* 12. *sess.* 24. 25 anni ad presbyterium. *cap.* 12. *sess.* 23. *Conc. Trid.* 23 anni, ad Diaconatum, *ibid.* 22 anni ad Subdiaconatum, *ibid.* 12 anni ad seminaria, ut quis in ea recipiatur. *Conc. Triden. sess.* 23. *cap.* 18. 25 anni, ad Abbati-

batiam religionis. *c. cum cunctis*, §. *inferiora. de elect.* 40 anni ad Abbatiam, seu prioratum virginum vestalium. *Conc. Trident. sess.* 25. *cap.* 7. 22 anni, ad simplicem canonicatum cui non est annexa cura animarum. *Conc. Trid. sess.* 24. *cap.* 12. 30 anni completi ad Episcopatum. *d. c. cum in cunctis.* Eadem ætas ad cardinalatum. *c. i. de reform. sess.* 24. Compertum tamen est leonem X. ad cardinalatum evectum fuisse anno decimo quarto, & dependet id a voluntate Pontificis. Sprengerus *Roma nova fol.* 160 *& seq. Aliique passim de ætate & benef. imprimis* autem summa Silvest. de *benef.* §. 3.

SUPER DEFECTU NATALIUM. *pag.* 6. *l.* 19. Spurius est adulterinus, aut naturalis; cum utroque dispensare potest Episcopus in canonicatu ecclesiæ cathedralis, alioque beneficio simplici, non autem pluribus simplicibus, uti nec in iis, quæ curam animarum annexam habent. *Summa Sylvestr. voce beneficium tit.* 3. §. 11. *& seq.* Illegitimi enim reputantur in gradu vel statu prohibito geniti. *Cap. cum inhibitio, de clandest. desponsat.*

CANONICATUS. *pag.* 6. *l. ult.* Est jus percipiendi fructus in ecclesia collegiata seu cathedrali, a canone sive regula; unde Canonici, quos latinè regulares dixeris. Qui quam regulariter jam olim etiam vixerint testatur wolcuinus Abbas; homilia de Zizania: *Rara*, inquit ille, *avis in terris hodie Canonicus a canone vitæ. Unde ergo? audi unde. Est namque canon vitæ, & est canon pecuniæ, videlicet alicujus pensionis certæ. Unde solet dici: solve mihi canonem meum, id est, pensionem meam. Eja ergo, o Canonice, inveniamus canonem tuum, a quo derivaris, id est a canone pecuniæ, non a canone vitæ, id est, a canone regionis, non a canone religionis.* Rivetus *in cassandri consult. adv. Grotium.*

PRÆBENDA. *pag.* 7. *l.* 1. jus percipiendi proven-

tus in ecclesia collegiata, competens tanquam uni de collegio, natum ex canonia, sicut filia ex matre, a canonia tamen sejunctum, daturque alicui, non ratione divini officii, sed pro labore aliquo temporali, ut magistro in scholis docenti, *c. possessiones 16. q. 1.* Advocato, procuratori; syndico. *c. Quicunque 12. q. 2.* Laur. Banck.

UT MITIUS AGATUR CUM GRADUATO. *pag. 7. l. 13.* Graduatus ille barbarè dicitur, qui in sacris ordinibus est constitutus. Nemo enim potest nisi per gradus ecclesiæ ad summum sacerdotium pervenire, nam casum appetit, quicunque ad summa loci fastigia postpositis gradibus per abrupta quærit ascensum. Ant. Cucchus *instit. juris can.*

CATHEDRALIS. *ibid. l. 19.* Episcopales ecclesiæ dicuntur cathedrales ob honorem cathedræ. *gloss. in extravag. Execrabilis Jo. 22.* Annib. Rochus *fol. 39.*

PRÆCEPTORIÆ. *pag. 8. l. 31.* Barbara vox est a præceptor derivata: dignitas cui olim adjunctum onus docendi juventutem, quemadmodum constat collegia Canonicorum Caroli M. adhuc temporibus Scholas pietatis & doctrinarum fuisse, in quibus non solum S. canonicæ scripturæ, sed aliarum etiam artium liberalium studia viguerunt. Unde remanserunt nomina hæcce: *Scholasticus, Cantor, Canonici, Vicarii, Custos.* Himmelius *tract. de canonic. p. 14.* Testatur hoc ipsum Hospinianus *lib. 3. cap. 4. Post hæc,* inquit, *tempora emerserunt Canonicorum cœtus, qui regendarum scholarum, in quibus bonæ Artes & omnium diligentissime Theologia traderentur, provinciam in se receperunt. Neque enim alium in usum instituta fuerunt initio eorum, quos Canonicos vocamus, collegia, quam ut essent scholæ ecclesiasticæ (videlicet principaliter) in quibus tam viri quam adolescentes dogmata S. Religionis Christianæ pure addiscerent*

nt

nec non ad ecclesiarum potissimum administrationem præformarentur. Hoc ex Eugenii II. Pontificis Romani qui vixit circa A.C. 830. sanctione, quæ extat *dist. 37. can. de quibusdam locis 12.* Leo item IX Pontifex Rom. circa A.C. 1040. scholas ut Canonici instituerent, mandavit, uti patet *Caus. 12. q. 1. can. Necessaria 3.* Himmel. *de canon. sup. cit.*

PROVISIO *pag. 9. l. 26.* Est alicujus electionis illegitima annihilatio, seu revocatio, devolutione ad superiorem facta. C. *statuimus. Extrav. de elect. & elect. potest. in 6.* Exempli gratiâ: ecclesia quædam sibi elegerat pastorem inidoneum & illo officio indignum, illa electio devolvitur ad superiorem immediatum, qui alium loco indigni illius electi substituit, quæ correctio, seu per superiorem facta substitutio *provisio* vocatur. Vide gloss. *ad dict. c. statuimus.*

IN LIBRO Joan. xxii. *pag. 12. l. 5.* Vixit ille ad annum C. 1316. de eo testatur Didacus Stella *in cap. 22. Lucæ, asseruisse eum, quod animæ sanctorum non visuræ essent Deum, usque ad sæculi ultimum diem.* Fuit præterea homo corradendis nummis studiosissimus: testis est Polydorus Virgilius *lib. 8. cap. 2.* ubi inquit: *Dein Ioannes xxii. ineundæ rationis studiosus, qua rem angustam domi juvaret, collegium scribarum Apostolicorum primus numero distinxit, qui literas proprio ingenio dictatas conscriberent, nonnullaque alia munera obirent, atque in illud suos scribas pretio duntaxat adscitos voluit. Taxationes item constituit, per quas taxatis, hoc est, æstimatis sacerdotiis, quæ ipse contulisset, caperetur vectigal.* Atque hoc ipsum ex hac Taxa fit palam: duplo enim pluris quorundã beneficiorum ecclesiasticorum redemptionem taxavit, quam successores; unde in ecclesiæ thesauris immensam vim auri & argenti, nempe millies viginti quinque millia aureorum; quæ summa viginti quinque milliones,

ſive ut nos loquimur 250 tonnas auri excedit, reliquiſſe legitur. *Videſis Ant. Archiepiſ. Florent. parte tertia. tit.* 21. *cap.*6. §.15. *fol. m.*136. qui & addit; *non legi aliis temporibus eccleſiam fuiſſe locupletiorem.*

SIMONIA. *pap.*13.*l.*9. Nihil aliud eſt quam ſtudioſa voluntas, ſive cupiditas emendi vel vendendi ſpiritualia, vel ſpiritualibus annexa, quæ & tunc committi dicitur, cum quid pro perſonis eccleſiaſticis deducendis ad ſedem, vel ſacerdotibus inſtituendis, aut ſepeliendis mortuis, ſeu pro nubentium benedictionibus accipitur. Appellata autem eſt a Simone Mago, qui primus hujus deteſtandi ſceleris author fuit. *Lancelot. lib.* 4. *t.* 3. Hinc conjectare licet, num ab hoc crimine libera ſit illa eccleſia de qua Æneas Silvius, poſtea Papa Pius II. queritur. *Nihil eſt*, inquit, *quod abſque argento Romana curia det, ipſa manuum impoſitio & Spiritus Sancti dona venduntur, nec peccatorum venia niſi nummatis impenditur. Epiſtol.*66.*ad Joan. Peregallum. Lugd. apud Joan. de vingle* 1505.

PROPTER ADHÆSIONEM ANTIPAPÆ. *pag.*14.*l.*25. Quales variis temporibus varii fuere. *Erant*, inquit Bellarminus *lib.*4. *de Pont. cap.*14. *eo tempore* (1410.) *tres qui Pontifices haberi volebant, Gregorius* XII. *Benedictus* XIII. *& Joannes* XXIII. *Nec poterat facile judicari, quis eorum verus ac legitimus eſſet Pontifex.* De Urbano vj & clemente vij author faſciculi temporis ad annum 1374. ſcribit. *Sciſma* XXII. *omnium quę ante fuerunt peſſimum & ſubtiliſſimum: adeo enim perplexum fuit, ut etiam doctiſſimi & conſcientioſi viri non valerent diſcutere, cui eſſet magis adhærendum, & fuit continuatum per annos* 40. *cum grandi ſcandalo totius cleri, & grandi jactura animarum propter hæreſes & alia devia, quæ tunc pullulaverunt, eo quod non eſſet diſciplina in eccleſia contra hujuſmodi. Et ideo ab iſto Urbano ſexto, uſque ad Martinum*

numquintum, *nescio quis fuit Papa.* hæc ille, & ex eo Paulus Langius *chron. Citizenſ. fol. m.* 842.

PRO TRANSLATO DE CATHEDRALI AD METROPOLITANAM. *pag.* 15. *l.* 26. Epiſcopi in quatuor claſſes diviſi ſunt, videlicet: ſimplices Epiſcopos, Metropolitanos, Archiepiſcopos & Patriarchas. *Epiſcopi* ſingulis civitatibus cum diocœſi præſunt. *Metropolitani*, qui & *Archiepiſcopi* quandoque nuncupantur, ſingulis provinciis præſident. Provincia autem dicitur, quæ habet decem aut undecim civitates. *Archiepiſcopi* ſeu *Primates* dicuntur, quibus Metropolitani ſubjiciuntur, cœterique ejus provinciæ Epiſcopi. Ejuſmodi ſunt Cantuarienſis, Aquilienſis & Bituricenſis. *Patriarchæ* proprie ſunt illi ſummi patres, qui primum poſt ſummum Pontif. locum obtinent: ſuntque numero quatuor: Conſtantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, & Hieroſolymitanus. Ant. Cucchus *inſt. juris can. fol.* 11. Hæc autem tranſlatio Epiſcoporum inducta eſt, vel ex utilitate, vel ex neceſſitate, pertinetque ad ſolum Apoſtolicæ ſedis antiſtitem. Lancel. *lib.* 1. *tit.* 18.

MUNUS BENEDICTIONIS. *pag.* 17. *l.* 3. Benedictio miniſtrorum eccleſiæ eſt duplex: prima rerum, puta aquæ, veſtium ac vaſorum. Secunda perſonarum, quæ dicitur benedictio ſuper populum: & duplex eſt, nempe ſolennis quam facere poſſunt Epiſcopi ſolum in tota ſua diœceſi: Archiepiſcopi in tota provincia, cum viſitant: legati in terminis ſuæ legationis: & Abbates quibus ex privilegio permiſſum eſt. Altera ſimplex, & hęc fit a ſacerdotibus in miſſa, abſente Epiſcopo, aut de mandato ejus interpretativo, cum pręſens eſt. Silveſter in *ſumma, voce Benedictio.*

FORMA DANDI PALLIUM. *pag.* 17. *l.* 17.

l. 17. Pallium est insigne Metropolitanorum ornamentum, quod de corpore beati Petri sumitur, pastoralis officii plenitudinem designans. Sed eo nec semper, nec ubique Metropolitanus uti poterit (id enim soli Romano Pontifici dum Missarum celebrat solemnia permittitur:) verum in sua tantum provincia, ac certis duntaxat diebus: Nec alteri commodari poterit, & cum eo quisque sepeliendus. *Lancelot. lib.* 1. *t.* 11. Sunt & quidam Episcopi, qui ex indulto Apostolico pallio utuntur, ut Lucensis in Thuscia, Papiensis in Lombardia, Bambergensis in Germania. *Cura autem conficiendorum & conservandorum palliorum ad Subdiaconos Apostolicos pertinet, qui ex lana munda & alba illa hoc pacto conficiunt. Sanctimoniales monasterii S. Agnetis vel religiosi qui sunt in illa ecclesia, offerunt quotannis agnos duos albos super altare illius ecclesiæ in die festivitatis S. Agnetis, dum in missa solenni cantatur Agnus Dei: qui agni recipiuntur a duobus* Canonicis *ecclesiæ Lateranensis, & ab eis postea consignantur Subdiaconis Apostolicis, qui agnos ipsos in pascua mittunt, quoad veniat tempus tondendi ipsos agnos opportunum. Ex his agnis lana tondetur, quæ mixta cum alia lana alba & pariter munda reducitur in filum, ex quo pallia hujusmodi contexuntur latitudine digitorum trium reducta in orbem, ita ut humeros præsulum ambiant. Sic confecta pallia per Subdiaconos portant ad basilicam principis Apostolorum, & per* Canonicos *basilicæ ponuntur super corpora Petri & Pauli Apostolorum sub altari majori: ubi factis ex more vigiliis, illa per noctem dimittunt, deinde restituunt Subdiaconis, qui in loco honesto ea conservant.* Cerimonial. Rom. *lib.* 1. *cap.* 5. *de pallio.*

EPISCOPUS TITULARIS. *pag.* 17. *l.* 28. Episcopi quidam ecclesiarum quæ in partibus infidelium consistunt, clero carentes & populo Christiano, vagabundi & perpetuam sedem non habentes, *Titulares* vocantur.

Con-

Concil. Trident. *sess.* 14. *cap.* 2.

COMMENDA. *pag.* 18. *l.* 6. Vocabulum Latinum non est, nec Latinis authoribus usitatum: familiare tamen Canonistis. ἔτυμον nominis investigat Silvester: *Commenda*, inquit, *ecclesiæ nunc per syncopam dicitur, quasi comedenda: quia scilicet ecclesia quæ est in commenda, comeditur & voratur: olim autem a commendando dicta est.* summa Silvest. *voce commenda, Num.* 1. Commendata, id est, collata in gubernationem sive administrationem. Annibal Rochus *fol.* 132. Ex duplici autem causa ecclesia consuevit commendari rationabiliter: primo ad utilitatem ecclesiæ commendatæ: secundo ad honestam subventionem commendantis. Fumus *aurea armilla, voce commenda.* Quod autem commendæ non fiant in rem ecclesiarum præterquam ex Silvestri testimonio jam adducto, vel hinc etiam patet, quod Carolus Quintus & filius ejus Philippus subditis suis Brabantis peculiari indulto Anno 1549. caverint, Abbatias, prælaturas aut dignitates deinceps non dandas in commendas quod indultum belgico idiomate conscriptum ita habet. Item, **datmen geen Abdyen/ prelaturen oft dignitepten van onsen lande van Brabant / van nu voortane in commenden en sal geven/ doen oft laten geven/ in geender manieren. Ende dat wy alle neerstigheyd sullen doen om reductie te gekrijgen ende te hebben aen den stoel van Rome van der Annaten van alle Cloisteren ende Godtshuysen die daer inne beswaert mogen zijn.** Ita **blijde incomste den Hertogen van Brabandt in voortijden by haeren Landts-heeren verleent. art. 56.**

RECONCILIANDI ECCLESIAS. *pag.* 20. *l.* 16. Cum ecclesiæ aut homicidio, etiam citra sanguinem, aut seminis vel sanguinis humani effusione, fœdantur, ea labes vino aquâ diluto, & cinere abstergenda

est,

est, quę appellatur, *Reconciliatio.* Si ecclesię contiguum sit cœmiterium, pollutâ ecclesiâ & ipsum pollutum erit, nec debebit quis in eo ante absterſionem ſepeliri. *Ant. Cucchus lib.2.t.11.*

QUOD ELECTUS POSSIT RECIPERE ORDINES EXTRA TEMPORA *pag.24.l.10.* Certa tempora ſtatuta ſunt, extra quæ nefas eſt ordinibus quempiam aggregari, nam ſtatis quatuor anni tempeſtatibus, quibus ab eccleſia indicuntur jejunia, & ſabbatho, quod diem Dominicam, quę de paſſione dicitur, præcedit, quæ media quadrageſimæ hebdomada eſt, ſacri ordines expleri poſſunt. Aliis diebus non poſſunt, niſi ab ipſo ſummo Pontifice, nec conſuetudine ulla hoc jus mutari poteſt. Ant. Cucchus *lib.1.t.6.*

SI DETUR COADIUTOR. *pag.26.l.11.* Accidit interdum, ut paſtor ſenio aut corporis valetudine impeditus, aut ſanæ mentis conſilio deſtitutus, ſuper ſuum gregem excubias ducere non poſſit: eapropter vir providus & honeſtus illi in coadiutorem adjungendus eſt, per quem tam Epiſcopo, quam populo utiliter conſulatur: cujus datio, cum de cauſis majoribus eſſe conſtet, ad ſedem Apoſtolicam, nulla obſtante conſuetudine, referenda eſt. Lancelot. *lib.1. tit.16.* Concil. Trident. *ſeſſ. 25. cap. 7.*

SEQUESTRUM SUPER SIMPL. *pag. 28. l.3.* Sequeſtrum ſcriptum illud, quod de ſequeſtratione conficitur. Martinius *in Lexico*, de hac ſequeſtratione videtur argere Concil. Trident. *ſeſſ. 21. cap. 8.* *curent* inquit, *iidem Epiſcopi congruentibus remediis, etiam per ſequeſtrationem fructuum, ut quæ renovatione indigent aut reſtauratione, reficiantur.* Ad quæ verba Soteallius: *Fructus*, ait, *eccleſiarumque renovatione indigent, ab ordinariis ſequeſtrari poſ-*

possunt, ut ecclesiæ reparentur, etiamsi illæ essent militum Hierosolymitanorum, hæc ille ad *locum cit.* Est ergo *sequestratio* nihil aliud quam rei de qua controversia est separatio, depositio & possessionis interdictio: fitque ex voluntate partium, ut lite finitâ res victori detur. *Sequester* ille est, apud quem res religiosa deponitur a pluribus, & sequestratur, ut ei, qui in causa vicerit, reddatur. *vocab. juris. voce sequestrum.*

LITERÆ PRO ACOLITHO PAPÆ. *pag. 29. l. 10. Acoluthi sedis Apostolicę octo sunt ordinarii. hi etiam cum Pontifex apud lectum paramenti, & similiter in ecclesia est celebraturus, & induitur sacris vestibus, circumstant genuflexi, & ornamenta subministrant Diaconis Cardinalibus. In supplicatione, & divinis officiis celebrante Pontifice, candelabra, intortieia, ampullas vini, & aquę, thuribulum cum navicella incensi, vas aquæ benedictę, cum opus est, & similia portant, & de illis cum tempus est, serviunt. Debent igitur cum Papa est celebraturus omnes interesse: quando autem non est celebraturus, tres ad minus intersunt, & maximé in vesperis: & tunc portant secum superpellicea, quia unus ex eis debet servire de incenso, & duo alii de candelabris, dum Papa dicit orationem. Et supra rochetum debent habere superpelliceum. In eorum defectu auditores rotę juniores serviunt.* verba sunt Cerimonial. Rom. *lib. 3. cap. 25.*

PRO CAPELLANO *pag. 29. l. 12.* Capellanatus est officium aulicum, magis tamen ecclesiasticum. Capellanorum autem officium est, partim portare crucem ante Papam, partim levare caudam Sottanæ, partim privatè illius inservire missæ, & ubi pontificaliter Papa capellam visitat, portare mitras & regna ante crucem. Sprenger. Roma nova fol. 30.

HO-

HONORIS. *ibid.* Officia honoris potius, quam multæ jurisdictionis sunt, vel majora, vel minora. Majora sunt 1. *præfectura Romæ*, collata antiquitus certis familiis, eo gaudebat, quod ante imperatorem Romam intrantem portaverit baculum imperialem. 2. *Marescallatus*, collatus familiæ Savellorum, habens jus carceris Savellici, & custodiam conclavis Pontificialis. 3. *Protonotariatus*. Sunt autem Protonotarii numero duodecim, quorum olim erat scribere vitas Sanctorum, hodie interveniunt consistoriis semipublicis, & consuluntur aliquando de rebus arduis honoris ergô, & imprimis in Canonizatione Sanctorum. 4. *Advocatio* consistorialis, qua qui splendent, orationes dicunt in consistoriis publicis.

Minores officiati sine jurisdictione.

Scriptores pœnitentiariæ.	*Equites S. Petri.*
Scriptores Apostolici.	*Equites S. Pauli.*
Cubicularii Apostolici.	*Equites Liliorum.*
Scutiferi Apostolici.	*Equites Pii.*
Secretarii Apostolici.	*Equites Lauretani.*
Scriptores Brevium.	*Archivista.*
Giannizari.	*Portio.*
Plumbista.	*Præses.*

Sprengerus Româ nova *pag. m.* 62, 63 & 64.

LITTERA PASSUS. *pag.* 29. 16. Litteræ publicæ fidei, Vulgo een geleydt-brief ofte paspoort. *Buchl.*

GABELLARIUS, GABELLA. *pag.* 29. *l.* 18. Voces propriè Italicæ, *la Gabella*, est vectigal, tributum aut census principi pro mercimoniorum apportatione vel exportatione solvendus. *L. Banck.* vox hodie apud casuistas usitatissima. Invenies eam etiam in decret. con-

concilii Basileensis *sess.* 8. *decret ult: xv. kal. Jan.* 1433. *Gabellas, & alia onera per eundem D. Eugenium impositas, seu imposita cassat, revocat, irritat & annullat haec S. Synodus in N.D. congregata.*

DOHANA. *pag.* 29. *l.* 22. Tam terrestris quam maritimi tributi ac vectigalis onus significat, & porro locum ubi vectigalia solvuntur. *Banck. Vectigal*, inquit Silvest. de Prierio, *a vehendo dictum, est illud quod datur pro ducatu per terram alicujus, ut securius vadat, & alicubi vulgariter dicitur gabella vel duana, quorum vocabulorum vulgarium rationem assignare non est facile. Igitur vectigal, guidagium, & gabella ac duana sunt idem.* summa Silvest. *voce gabella. tit.* 1. *n.* 4.

TABELLIONATUS. *pag.* 30. *l.* 7. Munus conficiendi instrumenta, quae publicam faciunt fidem. Ministri hujus officii etiamnum dicuntur Notarii: olim tamen Tabellionis vel Tabularii nomen huic officio peculiarius fuit. Creantur autem Notarii, authoritatemque publici sui officii recipiunt tantum a Papa aut Imperatore. sed & ab illis quibus Papa Imperatorve eam potestatem speciali privilegio impartiti sunt, ut tabelliones creare possint. Quales hodie sunt sacri Lateranensis, aulæque & imperialis consistorii comites atque vicecomites, quorum sane haudquaquam mediocris est dignitas, cum illi & inter spectabiles referantur & proconsulibus Gratiani constitutione adæquentur. Utrum vero & reliqui principes, comites, civitates & universitates creare propria authoritate Notarios possint? Et receptum est, id posse. Ars Notariatus. fol. m. 2.

OFFICIUM SERVIENTIUM ARMORUM. *pag.* 30. *l.* 10. Horum fit mentio in cerimoniali Romano; *servientes*, inquit, *armorum debent esse honestè arma-*

armati, cum suis baculis argenteis in manu. cerem. Rom. *lib.* 3. *cap.* 3. Videntur igitur servientes armorum persimiles iis, qui in academiis nostris Bedelli vocantur.

MARESTALLATUS. pag. 30. l. 17. Sic jam olim vocem illam scribi solitam patet ex aurea bulla Caroli quarti ad annum Christi 1356. *Ducem vero Saxoniæ*, inquit, *sacri imperii Marestallum tenebuntur conducere Rex Bohemiæ, Maguntinus & Magdeburgensis Archiepiscopus.* Hodie tamen Marescalcus dicitur. *Marschalcus*, inquit, Junius, *tribunus militum, vel militaris, cujus munus erat milites in castris continere, Marschalck* eum Belgæ vocant. Italice *Maliscalco*, præfectus est, nempe *Governatore delli esserciti*, id est gubernator exercituum ut Gall. *Mareschal de camp.* Martin. *Lexicon.*

POTESTARIA. *pag.* 30. *l.* 19. Vox item barbara, significat tamen hic præfecturam, seu potestatis officium. *Banck.*

MALLEATUS. *pag.* 30. *l.* 20. Vox æque barbara, ac prior, interim tamen a *Mallo* deduci, conjicere licet. Est autem *Mallus* in legibus antiquis locus judicii. Frid. Lindenbr. *in gloss. ad antiq. ll. gloss. Mallum generale majus judicium. Mallstadt locus malli, sive judicii. Mallare in judicium vocare. Mallorbergium plebs quæ ad unum mallum convenire solet.* Atque ita potestaria malleatus nihil aliud videtur esse, quam præfectura superioris judicii. *Mart. Lex.*

OFFICIUM THESAURARII PATRIMONII. *pag.* 30. *l.* 21. Dicunt, Constantinum imperatorem occidentis imperium, totam Italiam, cum ipsa urbe Roma Silvestro & ejus successoribus perpetuo dono tradidisse. Extat ejus donationis privilegium ex

actis

actis Silvestri desumptum *dist.* 96. *can. Constantinus.* Hanc donationem B. Petri patrimonium vocant. Falsam interim hanc esse donationem testatur Hieron. Paulus Barchin. Litterarum Apostolicarum vicecorrector *in pract. cancell. fol. m.* 123. his verbis: *Quod donatio Constantini etiam de facto non fuerit, lege Laurentium Vallam, & Papam Pium in dialogo. Nec de tali donatione quidquam legi apud probatum historicum, praesertim eos qui scripserunt illa aetate, vel illi proximâ. Nam nec Eusebius, qui fuit diligentissimus narrator rerum Christianarum, meminit: quod tamen nullo modo videbatur omittendum. Nec Hieronymus, Augustinus, Ambrosius, Basilius, Joan. Chrysostomus, nec Amianus, nec historia tripartita, nec ipsemet Damasus Papa in sua Chronica, nec Beda, nec Orosius meminerunt. Et constat per quam* 300 *annos post Constantinum Imperatores tenuisse gubernacula urbis & Italiae, per duces, praesides & exarchos urbis Roman. usque ad tempora Innocent.* II. *ut patet aperte in chronicis & historiis. & de Justiniano patet l.* 1. *&* 2. *de offic. praefec. praetorio. & in procemio institut. & in epistola inter claras. ibi firmat nostrum imperium. & in l.* 1. *fi. c. de vet. jur. enucl. & in l. bene a Zenone. Et in vita Phocae Imperatoris legitur impetrasse Pantheon Bonifacium Papam ab eo. Unde ergo habuerit terras ecclesia vide gesta Caroli Magni & Pipini, & Pium in dicto dialogo, & collecta novissime per D. Bartholomeum de Platina bibliothecarium qui omnia instrumenta pertinentia ad statum ecclesiae in temporalibus, praesertim circa acquisitionem terrarum, & aliorum jurium & censuum collegit in valde magno volumine, ad cujus collectionem etiam operam nostram praebuimus in revidendo & de dicta donatione & curatione leprae Constantini lege, quae late scribit Renus Episcopus Paduanus in historia sua de vitis Pontificum.* Haec pract. Cancell. Barchin. *fol. m.* 123. & 124.

COLLECTORIA. *pag.* 30. *l.* 24. Collectoria a collecta dicitur qua voce usus Cicero de *orat.* 233. & ex

Scotti opinione significat pecuniam quæ colligitur a multis, ut fieri solet in diversoriis a convivis, & aliis in locis. Budæus autem collectam vocat taleam. *Indictio*, inquit, *quam taleam vocamus, antiqui, collationem vocabant. Cicero etiam collectam dicit. Græci* ἔρανον *apellant &* συμβολήν. annot. prior. ad pand. *fol.m.* 341. Cum igitur talea sit tributum seu axactio, officium collectoriæ nihil aliud fuerit, quam jus ejusmodi collectæ colligendæ.

CASTRUM, OPPIDUM, CIVITAS, VILLA. *pag.*31. *l.*6. *& seq.* hoc differunt, quod *civitas* secundum Canonistas dicatur, quæ habet Episcopum. Annibal Rochus fol. 12. *Oppidum* autem dicatur terra murata non habens Episcopum. *Castrum*, quasi casa alta & fortis, & munita muris, seu vallo. *Villæ* seu vici denique dicantur ædificia sine muris vel fossis, secundum Bart. *in extravag. qui sint rebelles.* vide Han. Rochum *fol.* 34. *&* 35.

COMITIVA. *pag.*31. *l.*20. Honor comitivæ vicinus fuit illustribus, spectabilesque anteibat. *Cassiod. epist.* 12. *lib.*6. *Briss.* ita Calv. in Lexico.

EMPHYTHEOSIS. *pag.* 32. *l.* 8. Insitio seu plantatio. In jure est certus contractus, ubi in emphyteusin dari dicitur fundus quem dominus in alium transtulit, ut cultiorem reddat, & sub certæ pensionis solutione, vel perpetuo, vel in longissimum tempus retineat. Initio autem steriles terræ hoc contractu concedebantur, ut plantatione & cultura meliores redderentur. Ideo a fine sic est appellatus. ἐμφυτεύειν est inserere. *Mart. Lex.*

INFEUDATIO REGNI SICILIÆ *pag.* 32. *l.* 9. Papa Clemens V. in Clem. pastoralis, *de sent. & re judic. Rursus*, inquit, *non est silentio relinquendum,* quod

quod ipse Rex Siciliæ noster & ecclesiæ Romanæ ratione regni prædicti, notorie subditus, homoque ligius, & vassallus in eodem regno continuum habet domicilium. Hotom. in bruto fulm. Sixti *V. fol.* 106. Nec tantum hoc Siciliæ, sed plura alia sibi arrogat Rom. Pontifex. De Anglico Augustin. Steuchus Papæ Bibliothecarius *in lib. de donat. Constant.* hanc Alexandri III epistolam ad Guilielmum Anglorum regem scriptam exhibet. *Novit*, inquit, *prudentia tua Anglorum Regnum, ex quo nomen Christi ibi glorificatum est, sub Apostolorum principis manu & tutela extitisse. Nam ut bene nosti, Angli fideles erant, & piæ devotionis respectu ac cognitione religionis annalem pensionem Apostolicæ sedi exhibebant.* Hujus autem pensionis meminit Christianus Massæus *ad annum C.* 847. *Andulphus*, inquit, *Rex Angliæ provinciam suam Rom. ecclesiæ tributariam fecit, constituens qualibet domo nummum argenteum quotannis dari.* Mass. *fol. m.* 210. Sub Innocentio tandem III accidit, ut Rex Angliæ Stephanum Cardinalem a Papa missum in Cantuariensem Archiepiscopum admittere nollet; quare Papa furens dictum Regem hostem ecclesiæ pronunciat, universum regnum sub interdicto posuit, quod duravit sex annis, quatuordecim septimanis & duobus diebus. & cessaverunt, inquit Paris; *apud Molin. novit pap. fol. m.* 919. *in Anglia omnia ecclesiastica sacramenta, præter solummodo confessionem & viaticum in ultima necessitate, & baptisma parvulorum. Anno demum* 1211. *Innocentius Ioannem excommunicavit, & omnes subditos ab ejus fidelitate absolvit, & regnum prædæ exposuit. Sicque periculis undique circumventus Ioannes resignat coronam suam cum regnis Angliæ & Hiberniæ in manus Domini Papæ, cujus tunc vices gerebat Pandulphus ejus legatus & Charta subscripta confirmat ex communi Baronum consilio,* cujus hæc verba: *pro remissione omnium peccatorum nostrorum, & totius generis nostri, tam pro vivis, quam pro defunctis, Domino Papæ innocentio & ejus catholicis Sacerdotibus prædicta regna*

habere concedimus. Et exinde tradit ei, suisque Innocentius regna illa hominii legii lege possidenda, ut amodo illa, & ab eo, & ecclesia Romana tanquam secundarius recipiat & teneat, deque propriis & specialibus redditibus eorum, mille marcas esterlingorum annuatim percipiat: in festo scilicet S. Michaelis 500 marcas, & in pascha quingentas scilicet pro regno Angliç, & trecentas pro regno Hiberniæ: idque salvis per omnia B. Petri denariis: & si ipse, vel aliquis successorum contra hęc attentare pręsumat, nisi rite admonitus resipiscat, a jure regni cadat. Hæc Matt. Parif. De aliis regnis Papæ feudatariis vide sis Hotoman. *in bruto fulm. Sixti v. in crim. sacrilegii.*

QUOD CIVITAS NON POSSIT INTERDICI. *pag.* 33. *l.* 29. Interdictum est sententia a judice ecclesiastico lata, quæ divina officia prohibet palam celebrari, & sacramenta ecclesiastica ministrari. Interdici autem solent vel homines, vel loca, vel utrumque simul. Homines quidem interdicto supponuntur, cum alicujus provinciæ, civitatis aut castri incolis divinis interdicitur, & eo casu his exclusis, peregrinis autem admissis, in ecclesiis celebrari licet. Locorum interdictum est, cum provincia, regnum, diœcesis, civitas &c. interdicuntur, quibus locorum interdictis homines nunquam continentur, quin extra loca interdicta possint sacrorum celebrationi interesse, ecclesiastica sacramenta accipere, & sepulturæ ecclesiasticæ concedi, nisi ex his sint, quorum odio ea loca interdicta fuerint. Homines autem & loca interdicto subjacent, cum nec incolæ in locis interdictis, nec extra illa loca sacris interesse licet. Ejusmodi interdicto involuta erat Anglia tempore innocentii III. anno 1211. quod quidem duravit sex annos & tres menses. *Et cessaverunt*, inquit Paris. *in Anglia omnia ecclesiastica sacramenta. corpora quoque defunctorum in civitatibus & villis efferebantur, & more canum in biviis & fossatis sine orationibus*

omnibus & sacerdotum ministerio sepeliebantur. ex Matth. Paris. Molin *novit papis. fol. m.* 919.

UT JUDÆA FACTA CHRISTIANA POSSIT RECIPERE HÆREDITATEM CONSANGUINEORUM SUORUM. *pag.* 34. *l.* 25. Judæorum æque ac hæreticorum, quos vocant, bona in regno Pontificio publicari palam est. de his inquit Cucchus, *Bona quoque omnia hæreticorum publicantur, quamvis eis filii sint orthodoxi, quæ bona, si eorum domini hæretici in clericatu sint, vel temporali ecclesiæ ditioni subjecti, ecclesiæ fisco addicentur, vel si ab aliqua ecclesia stipendium habeant, ipsi ecclesiæ quæ stipendium eis suppeditabat, applicabuntur: sin laici illi sint, laicorumque ditioni pareant, laicorum item fisco bona eorum vendicabuntur.* Ant. Cucchus *inst. juris can. lib.* 4. *cap.* 3. *Lancell. lib.* 4. *tit.* 4. §. *bona hæret.* De judæis vide wesenb. *ad cod. lib.* 1. *t.* 9.

LAICUS. *pag.* 36. *l.* 16. quasi popularis. Laicum enim vulgo attrectabile significat, sicut sacrum dicitur & sanctum, cujus contactu populo interdictum est. Budæus *in pandec. fol.* 753. *Clerici*, inquit Cujacius *ad Novell.* 3. *justin.* sic definiuntur, *qui divino cultui ministeria religionis impendunt. Hujusmodi sunt Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi &c. Qui autem nullum habent, ut loquuntur, clericorum gradum, plebeii appellantur, idiotæ, laici, mundani.* Martin.

BEGUINÆ. *pag.* 38. *l.* 2. Mulieres sunt religiosæ nulli voto astrictæ, in sacro muliebri contubernio viventes, quamdiu illis gratum est. Joachim. Hopperus a beghinnen, id est, incipere deducit: quod principium sive initium quoddam rei monasticæ ponant. *Kilian.* Verisimilius tamen Mangoldus, *mulieres Beguinæ*, inquit, *alias Beguttæ & Beghinæ a Beggha Pipini regis filia dictas affirmat.* Quæ cum nulli promittant obedientiam, neque regulam

 ali-

aliquam probatam profiteantur, religiosis non accensentur. Beguardus & Beguina vel Begutta sunt viri & mulieres tertii ordinis qui etiam aliter vocantur fratres de pœnitentia. Et dicit Joan. quod Beguinarum genus perniciosum est, nec de facili alios quoque religiosos admittunt, a quibus omnibus modis est cavendum. 18. *q.* 2. *diffinimus &c. perniciosam.* de his vide. *Cle.* 1. *de reli. do.* ubi Hostien. idem dicit. Et vide Cle. *ad nostrum de hæred.* ubi damnatur secta talium Beguardorũ & Beguinarum. *vocab. juris. Anno* 1517. *Paris. voce Beguardus.* Hinc deducitur *Baghijnhof*, cœnobium ubi hujusmodi mulieres degunt, quale Guicciardino teste insigne extat ad Mechliniam Brabantiæ: *proxime urbem*, inquit, *Machliniam & juxta portam D. Catharinæ, petenti Antverpiam amplissimum quoddam & memoratu dignum occurrit cœnobium, arcis pene ad instar constructum, & muris undique late prorsus diffusis circumdatum, in quo pulcherrima etiam ædes est, Divo Alexio Ordinis Præsidi sacra, cum innumeris fere iisque percommodis domibus. Degunt autem in eo perpetuo amplius mille quingentæ, nonnunquam & mille sexcentæ virgines sacræ, unius omnes & ejusdem professionis.* Hæc Guicciard. *in descript. Machliniæ.*

QUOD REX HORA MATUTINALI IN NATIVITATE DOMINI POSSIT CORAM SE ENSEM EVAGINATUM TENERI FACERE, SICUT CONSUEVIT FIERI CORAM ROM. PONTIFICE. *pag.* 38. *l.* 17. In nocte nativitatis Domini nostri Jesu Christi consueverunt Romani Pontifices ensem benedictum cum quodam capello ducali ornatum candidis margaritis in formam columbæ alicui magno principi, si præsens est, dare: vel si non sit præsens, ad aliquem regem vel alium principem per aliquem ex suis transmittere. Figurat autem Pontificalis hic gladius potestatem summam temporalem a Christo Pontifici ejus in terris vicario collatam

latam, juxta illud: data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. & alibi: dominabitur a mari usque ad mare, & a flumine, usque ad terminos orbis terrarum. lib. sacrar. cerim. *lib.* 1. *cap.* 5. De benedictione illius gladii idem cerimoniale: *Pontifex*, inquit, *indutus amictu, albâ, cingulo, & stola, si placet, benedicet ensem, ut in prima parte supra posuimus. Deinde assumptâ cappâ de carmasino, praecedente cruce, & subsequentibus Papam Cardinalibus, quia non habet mitram, vadit ad capellam, unus ex clericis cameræ ensem cum galero de bevaro, cum perlis præfert ante ensem: & factâ oratione in faldistorio ante altare Pontifex vadit ad sedem suam a duobus Cardinalibus Diaconis assistentibus deductus, & cum sederit, ipsi Cardinales recidunt, sedentque in locis suis inter alios Cardinales. Cum vero Papa fuerit in ecclesia, clericus cameræ ensem cum galero prædicto super altare ad cornu epistolæ exponit.* . . . paulo post: *Et nobilis finita quarta lectione dum cantatur responsorium, ante Pontificem per cerimoniarium ducetur, & ibi ante gradus solii, deposito ad manus ceremoniarii galero, facit reverentiam altari, deinde Papæ, ad quem conversus stans evaginat gladium, & tertio cum ejus mucrone terram tangit, vibratque deinde ter, & tandem tergit eum super brachium sinistrum & reponit in vaginam: deinde recedit Papa cum omnibus Cardinalibus, Prælatis & Officialibus, ensis etiam cum galero, si ille, cui datus est, præsens sit, per ipsius familiarem ante eum in suo loco procedentem portatur. Alioquin si absens sit, per clericum cameræ ante crucem ad cameram Pontificis reportatur, ubi manet usq; ad Missam Majorem.* Hæc cerim. Rom. *lib.* 2. *de matut. noctis Nativit. Christi, fol.* 164 *& seq.*

GALEA. *pag.* 40. *l.* 5. Genus navigii seu triremis, unde

Armo caput galea, pelagus percurro galea.

Sic vetus dictionar. sed vox latina non est. Italis *galea* & *galera*, a corbita in summo malo, geleri instar in navigiis

prominente: vel Sagæ populi, apud quos cum Janus navigio salvus evasisset, ratem galerim dicerent: ut est in libro qui Xenophontis fertur de æquivocis. Salmuth *ad Panciroll. lib* 1. *fol.* 243.

SALMA. *pag. eadem l.* 21. Vocabulum illud cum Barbarum sit, nusquam reperitur. Itali exprimunt illud voce, *soma*, estque onus unius vehiculi vel plaustri, seu certa quantitas, quæ uni sarraco, quod a duobus equis vel mulisvulgo trahitur, imponi potest. *Banck.* Interim interpres libelli, cui nomen Pauswinckel, vocat onus illud *een ezelslast*, & in margine addit, editionem Gallicam eodem modo vocem illam referre. *Pauswinckel. fol.* 54.

SOLEMNIZARE. *pag.* 40. *l.* 24. Vox ficta, a solemnis seu solemnitas, quæ nomen accepit ab eo quod solet. Solemnizare autem matrimonium proprie est ritus & ceremonias matrimoniales palam excercere; quod Tacitus, cuncta nuptiarum solemnia celebrare dixit. *annal. lib.* 12. *cap.* 5.

TEMPORE A IURE PROHIBITO. *p.*40. *l. ult.* Tempus feriarum quantum ad nuptias secundum S. Thomam *in* 4. *dist.* 32. Est ab Adventu usque ad Epiphaniam, propter communionem, quæ secundum antiquos canones fieri in nativitate communiter solet, & a septuagesia usque ad octavam Paschæ, propter communionem paschalem: & a tribus diebus ante ascensionem usque ad octavam pentecostes. summa Silvest. *de matrim. tit.* 7. *quæst.* 2.

FAUTORIA. *pag.* 41. *l.* 17. cum Latinum non sit, conjectare licet, hic pro favore & benevolo affectu poni. Banck.

TRANS-

TRANSLATIO STUDII. *pag.* 42. *l.* 16. Studium hic ponitur pro ſchola, univerſitate ſeu Academia, & paſſim reperitur apud hiſtoricos illorum temporum, quibus barbaries in ſcholis regnabat. *Exigebantur*, inquit Gaguinus, *a clero decimæ, & de majoribus eccleſiis, dum paſtore orbatæ erant, primi anni proventus legebantur: id annatam vocant, quam cameræ Apoſtolicæ deberi Romani contendunt. Neque id ſine Ducis Andegavenſis conſcientia fieri rumor erat, exactionis ſiquidem partem capientis. Eas ob res, cum ſcholaſtici non pauci ſcholam relinquerent, Studii Pariſienſis Rector contione advocata Joannem Ronceum Picardum deputat, qui de hujuſmodi diſpendiis ad Regem, Andegavumque ducem orationem habeat.* Gaguinus *lib.* 9. *fol. m.* 93.

PORTATILE. *pag.* 42. *l. ult. Altare* duplex eſt, unum ſcilicet *ſtabile*, quod in eccleſia firmum eſt & fixum: alterum *viaticum ſeu portatile*, quod urgente ita neceſſitate transfertur & portatur. In quo conceditur celebrari in eccleſia non conſecratâ, in viâ, in caſtris, & inter hæreticos quos vocant, ubi altaria non ſunt fixa. Hoc altare ex lapide exciſum tantæ debet eſſe latitudinis & longitudinis, quod in eo capi poſſit pes calicis & hoſtia conſecrata. Et ſic habens calicem minimum, poteſt conficere, in parviſſimo, ut barbare loquitur, lapide. Silveſter in ſumma: & Fumus in aurea armillâ, *voce altare.*

CONFESSIONALE. *pag.* 44. *l.* 23. Eſt locus ubi ipſa peccatorum confeſſio fit, & in locis celebrioribus ut plurimum ſedes ab utrâque parte feneſtellam habens cancellatam, per quam confitens peccatorum ſarcinam in confeſſarii ſinum effundit.

UNIO. *pag.* 48. *l. ult.* Nihil eſt, quam duarum pluriumve eccleſiarum facta connexio: dicta ab uniendo, ex eo quod plures eccleſiæ in unum conjungantur. *Unionem*

autem duæ sunt species, *perpetuæ* aut *temporales*. *Perpetuæ* sunt, quæ fiunt ut sine præfinitione temporis perdurent. *Temporales* sunt, quę ad certum tempus, puta, ad alicujus vitam instituuntur. Causæ vero unionum sunt, aut *urgens necessitas*, veluti cum duæ ecclesiæ adeo sunt pauperes, ut impossibile sit earum proventus ad victum duorum sacerdotum sufficere. Aut *evidens utilitas*, puta, cum ob fructuum tenuitatem non perinde idonei sacerdotes ad beneficium procurandum inveniantur. Lancelot. *lib*. 2. *tit* 19. & 21.

ABBAS. *pag*. 52. *l*. 9. Titulus hic, & forma appellationis ex Anachoretis primum cœpit frequentari in Christiana religione. Scribunt namque Sozomenus *lib*. 5. *cap*. 10. D.Hieron. in vita Hilarionis. Polydorus Vergil. *lib*. 7. *cap*. 1. Hilarionem Anachoretam in saltibus Thebaidis Syriæ primum floruisse monachum, a quo plures vivendi formam accipientes, eremi cultum in cœtum transtulerunt. Vixit & D. Antonius in Thebaica regione Ægypti, & ibi condidit monasterium. Hunc innumeri postea sequuti sunt, qui suos duces & præpositos nomine patrio *Abbates* dixerunt. Fuit hoc nomen primò tributum monachis, & solitariis, venerationis causa ab iis, qui se tanquam filios edoceri & haberi noverant: postea tamen apud quosdam in ambitionem degeneravit, ut quondam etiam, fastidita eorum superbia, qui hoc nomine volebant vocari. In quos invehitur superbiam detestatus D. Hieronymus dum ait: *cum autem Abba pater, Hebræo sermone, Syrioque dicatur, & dominus noster in Euangelio præcipiat, nullum patrem vocandum nisi Deum, nescio qua licentia in monasteriis vel vocemus hoc nomine alios, vel vocari nos acquiescamus*. P. Gregorius syntagm. juris universi. *pag*. 2. *lib*. 15. *cap*. 13. Eliguntur autem jure Abbates, vel ordinantur illi tantum, qui in regula ejus asceterii competenter instructi fuerint: quo fit, ne laici hujus dignitatis sint capa-

ces,

ces, nec sæculares clerici aut presbyteri. *Idem Gregor. loco cit.* Hodie tamen principes quos sæculares vocant titulo Abbatum aut Canonicorum opulentissimis fruuntur sacerdotiis, præcipue in Gallia, ubi Canonicorum collegium S. Hilarii in Pictavia pro Abbate habet Regem Galliæ. hinc in proverbium abiit, Abbatem D.Hilarii prima nocte concumbere posse cum regina. Idem Rex Galliæ primus est Canonicus Pictavensium, Manensium, Andegavensium, Turonensium S. Martini, & Canonicus honoris S.Joannis in Lugduno. Ex Henrij Matthieu. *lib.2. narrat.5. du regne du Henrij quartienne Roy de France.* Sprengerus Româ nova. *fol.225.*

BENEFICIA INCOMPATIBILIA. *pag.54.l.11.* Puta duo, tria, plurave quibus cura animarum est annexa: nam accipiens secundum beneficium curatum, ipso jure vacat primum: ut in c. de multa. Etravag. de præbend. vide sum. Silvest. voce *beneficium.* Et super his dispensare, secundum Hostiens. est cum licentia Papæ in infernum intrare. Ita Lavacrum conscientiæ Paris. 1526. *cap.8. de plural. benefic. fol.m.* 40.

PAROCHIA.*p.54.l.13.*De hac voce Budæus: *ego vero*, inquit, *non parochias primum, sed paroecias appellatas esse censeo. πάροικοι sunt accolæ: quare qui fanum aliquod accolunt, paroeci dicti sunt, ejusdem scilicet fani consortes: & paroecia accolarum conventus & accolatus, sacraque vicinia.* Voce *parochi* utitur Horat: *Serm. lib.1. sat.5. v.46.* ad quem locum Acron, *parochi*, inquit, *genus officii, qui solent peregrinis salem & ligna præbere*, sub nomine autem harum specieram omnia hospitibus necessaria intelligimus, uti idem Acron alibi docet. *Sunt qui inde parochias appellatas censeant, quibus singulis sacerdotes sui destinati sunt, ab exhibitione scilicet sanctifici crustuli, sacrosanctique panificii.* Verba sunt Budæi ad reliquas *in pand: annot. pag. m. 232. & 233.*

BUL-

BULLA. *pag.55.l.13.* Licet *bulla* vanitatis sit symbolum, unde; *homo bulla*, *bullatæ nugæ*, apud Varronem & Persium. Constat tamen vocem illam hodie pro sigillo usurpari, quia scilicet litteris majoris momenti in bullæ forma, etiam in capsulis bullatis, appendi solet. Etiam a Græcis posterioribus vox est recepta βȣ́λλα pro sigillo. Hujusmodi bullæ erant quadruplices, aurea, argentea, cerea & plumbea. omnibus utebatur Imperator: Patriarcha vero tantum cerea prasina vel etiam plumbea. Aurea utebatur Imperator in constitutionibus ac mandatis ad reges, Sultanos, ac Toparchas. Idem usus argenteæ. Ad matrem, uxorem & filium cereâ: ad Despotam Patriarcham, Sebastocratorem & Cæsarem plumbea utebatur. Meursius in gloss. Græcobarb. Et hinc *bulla* pro obsignato diplomate ponitur: imprimis literis Pontificum plumbeo sigillo notatis, eorum decreta continentibus. Originem hujus moris investigat Polyd. Virgilius: *Institutum*, inquit, *obsignandi literas Rom. Pontificis plumbo, unde ad posteros manarit, perdiu quæsivi, plumbo tam precioso sese, credo, in viscera terrę rursus abdente, ut ne cuiquam prędæ esset, cum soli Romani Pontifices eo utantur. Equidem satis constat Agathonem, quo sedente magna sedi facta est honoris accessio, in cera annulo impressisse sigilla. Verum postea cum Romanus Pontifex multa irrogaret privilegia, ut diplomata diuturniora fierent, placuit Sthephano tertio, ac deinde Hadriano primo, tabulas Apostolicas plumbo obsignari. Fuit is annus salutis 772. cum ipse Hadrianus factus est Pontifex: nam antiquius non reperitur sigillum plumbeum: quemadmodum constat ante Carolum Magnum Imperatorem literas auro obsignasse Principum Romanorum neminem.* Polyd. *lib.* 8. *cap.* 2. Huic suffragatur Sprengerus: *plumbo*, inquit, *primum in bulla uti cœpit Stephanus*, 3. *& Hadrianus* 1. *ad an.* 772. *ut diuturniora essent diplomata. Auro utuntur ubi sigillantur diplomata Cardinalatus collati.* Hæc ille *Româ nova*, *pag.* 36.

AB-

ABSOLUTIO AB EXCOMMUNICATIONE. *pag.* 59. *l.* 12. Excommunicatio est a communione exclusio: ejus duæ sunt species, minor scilicet & major. Minor est, qua quis a sacramentorum participatione arcetur. Major est, per quam quis non solum a sacramentis, verum etiam a communione fidelium excluditur Lancel. *lib.* 4. *tit.* 13. Est & alia excommunicationis species, quæ proprio vocabulo anathema vocatur, eaque fit, cum Episcopum excommunicationem infligentem duodecim circumstant sacerdotes candelas ardentes manibus tenentes, quas sub ipsum anathematis intorti finem in terram projectas pedibus conculcant. M. Ant. Cucchus *lib.* 4. *tit.* 11. Ejus notæ est illud Pontificis Romani fulmen, quo de Iovis sacro ferit omnes hæreticos & piratas, ejecta ex porticu benedictionis ardente facula. Quo fulmine ipse etiam Rex Hispaniæ antiquo more percutitur, sed statim rursus absolvitur & in gratiam recipitur. Fitque hæc cerimonia plerumque in palatii Pontificalis porticu. Sprengerus *Româ novâ*, *lib.* 3. *cap.* 5.

FEUDUM. *pag.* 62. *l.* 6. Usussfructus quidam rei immobilis sub conditione fidei. Vultejus *lib.* 1. *de feud. cap.* 2. ubi alias descriptiones examinans, ait: *plurimi feudum dictum volunt, quasi fedum a fede; quod Italis significat fidem, eo quod feudum detur sub conditione fidei seu fidelitatis.* Hæc ille *loco cit.*

CASALE. *pag.* 62. *l.* 7. Barbarum nomen a *casa* quod Italis domum significat quamcunque, hic pro arce nobilis alicujus poni videtur.

IMPORTANTIA. *pag.* 61. *l.* 8. vox non minus insulsa, quam barbara, hic pro re magni alicujus momenti ponitur. Forte ab Hispanico *importancia*, vel Gallico

lico *importance* vel Italico *importanza*, propterea hic dicitur, confirmationes quasdam magnæ esse importantiæ, scilicet quod pondus habeant, & majoris sint æstimationis. *Banck.*

AUDIENTIA. *pag.64.l.8.* Licet Cicero variis locis hac voce tantum pro audiendi attentione, ut Scottus eam interpretatur, utatur; authoribus tamen sequioris ævi longe aliud significat, nempe copiam seu facultatem colloquendi, ab Italico, audienza. Item pro loco ubi illa colloquendi copia conceditur, ita reperitur in thesaur. magn. ling. Toscan. *Audienza, si chiama alle volte il luogo, nel quale si da audienza.* Belg. **een audientie-kamer.** Significat etiam judicium atque notionem quæ Episcopo in clericos & monachos competit. Hinc *Auditorium*, quod idem ac locus judicii: ita Paulus jurisconf. *in l. contra. ff. de re judicata*, ubi inquit: *is qui ad majus auditorium vocatus est, si litem inchoatam deseruerit; contumax non videtur.* Item *Auditores*, id est, judices, quales auditores Rotæ seu judices supremi curiæ Rom. quales hodie, XII. numerantur. Et Auditores contradictarum, quales in curia Rom. XIV. Banck.

ALMUTIUM. *pag.64. l.22.* Reperio hanc vocem in concilio Basileensi, ubi ejusmodi extat decretum 9. Junii 1453. *Horas canonicas dicturi cum tunica talari ac superpelliceis mundis ultra medias tibias longis ecclesiam ingrediantur, non capucia, sed almutia vel pireta in capitibus tenentes.* Hinc apparet almutium capitis esse tegmen Canonicorum, quo cum rectori parochialis ecclesiæ ordinarie uti non liceat, dictam summam in taxa expressam solvere cogitur.

CAMPANILE. *pag. 65. l. 11.* Locus sublimis seu turris, ex qua campanæ suspenduntur; id colligere licet

cet ex Anibale Rocho cum inquit: *Hoc signum est quod locus sit publicus, si habeat campanam levatam in altum, ut puta in campanili vel simili, quia ista non solent esse in privatis locis.* Roch. *fol.* 64.

UXORARI. *pag.* 65. *l.* 28. Pro uxorem ducere ponitur barbarè.

MAGISTRARE. *pag.* 68. *l.* 4. *Magistrare*, inquit Festus, *regere & temperare est: unde magistri, non solum doctores artium, sed & pagorum, societatum, vicorum, colloquiorum, equitum dicuntur: quia omnes hi cæteris magis possunt: unde & magistratus, qui per imperia potentiores sunt quã privati.* Illo tamen significato hic non sumitur sed potius pro magisterii insignibus decorari, seu magistri honores, licet minus latine, acquirere. De hoc usu ita Ludovic. Vives. de causis corrupt. scient. *lib.* 1. *fol. edit. Colon. mihi* 64. *Sunt*, inquit, *in publicis academiis excogitati quidam velut honorum gradus, non malo utique sententia mea consilio. Nam ut Romæ sub Cæsaribus non licebat cuivis de jure respondere, sed cui hoc esset a Principe concessum, ita rectoribus scholarum visum est arcere a professione artium imperitos. Eos vero quos ad hoc magno adhibito judicio & severo examine dignos censuissent, gradu aliquo honoris insignirent, batalarios dixerunt, vocabulo vetere lingua Gallica usurpato in tyrocinio militiæ de iis, qui jam prœlio interfuissent, ideo longe alio quam vulgo creditur etymo: sed non hoc agimus: hinc Licentiatos quasi facta copia quandocunque velint magistros fieri, postremo magistros & doctores. Verum quod scholæ nonnunquam opus esset pecunia ad sumptus inevitabiles velut alendis ministris publicis, gymnasio conservando sarto tecto, imposita est summa pecuniæ iis, qui honores inirent: a primo modica, quæque necessariis impenderetur usibus. Expetiit eum dignitatis locum indignus aliquis, & quod eruditione atque ingenio præstare non poterat, tentavit iis, per quos ageretur, corrumpendis. Alius adorsus est illos gratia, alius promissis,*

missis, alius præsenti pecunia. Ubi semel sancti prius atque incorrupti homines lucri dulcedinem gustarunt, is sensus reliquos omnes semel extinxit: certas statuerunt summas quas illi penderent, qui admitterentur ad honores: quarum pars scholæ & ministris ejus cederet, pars magistris & rectoribus scholarum: nec providerunt quantam literis, artibus, disciplinis, orbi toti, qui ab iis regitur ac disponitur, cladem & ruinam adferrent, promiscue quibuslibet admittendis: sed potentior fuit respectus exigui commodi, quam tanti publici in universam hominum gentem. Itaque quæstuosa res cœpit esse scholarum regimen, & emptum est non secus ac mercimonium promercale, ut revenderet, qui erat mercatus: quæsitum est pretio, ambitu, & ne quid deesset dedecori ac indignitati, armis quoque. Qui erat adeptus, agebat propter quod quæsierat. Nullus locus, nullus honor, nulla dignitas denegata est ei, qui numeraret. Sed ut sciretur, quanti ordinarie emeretur dignitas, statuta est certa summa pecuniæ, quâ minorem nefas est accipere, de majore fas est liceri definitum etiam tempus, & assignati qui examinarent. Nominent mihi vel unum iis ducentis annis rejectum, qui versatus fuerit præscripto tempore in scholis, certam illam pecuniam dependerit, quacunque ætate, conditione, ingenio, peritia, moribus. Si quis non credit, inspiciat tot per Galliam cerdones, sartores, coquos, rhedarios, nautas, fabros, & pejores iis grassatores, latronesque, artium vel magistros vel batalarios. Nec desunt in Germania, nec in Italia. Si quis alibi non invenit, Romæ quærat. verba sunt Lud. Vivis *loco cit.*

OFFICIALES. *pag.* 69. *l.* 21. Ministros vocat officiales. Antiqui prætores, quia cum officio mittebantur in provincias, officia provinciæ nominaverunt; unde officiales dicti apparitores, ministrique ipsorum magistratuum. & hæc est vera verbi significatio. Vulgo *officialis* accipitur pro ipso magistratu. Iulius capitol. officia palatina appellat, intelligi volens officiales, hoc est ministros imperatorios. Sic enim scribit in Gallieno; *cum iret ad hor-*

hortos nominis sui, omnia palatina officia sequebantur. Beroaldus *ad Apulejum.*

D. PAPÆ. *ibidem.* ἔτυμον nominis investigat Annibal Rochus: *Papa*, inquit, *est admirabilis, & dicitur a papæ, quæ est dictio admirantis, & vere est admirabilis, quia vices Dei gerit in terris. vel dicitur Papa, quasi pater patrum, & illud quod fit authoritate Papæ, dicitur fieri authoritate Dei.* Hæc ille *pag.* 2. *& seq.* Melius Duarenus scribit, omnes Episcopos & Presbyteros, qui sanctitate vitæ commendabantur, honoris causa sic olim nominari consuevisse. *No. in cap. si Papa.* 40. *dist.* proferens nonulla exempla, & quod πάππα Græcum nomen a veteribus usurpatum patrem significet, Suida authore; referens Arrianum in Bythyniacis Papam appellari solitum fuisse, sed vulgo receptum esse, ut uni Romano Pontifici hoc vocabulum attribuatur. Hæc ille, *tract. de benef. cap.* 10. *in fine.*

BRACHIUM SÆCULARE. *ibid. l.* 25. Ponitur pro magistratu forensi, qui & *potestas* aliquando dicitur metaphorice, quia in brachiis, Isid. teste, tori lacertorum sunt, & insigne musculorum robur existit. In sacris etiam litteris *brachium* Dei sæpe pro divina potentia sumitur. *Exodi.* 15. *v.* 16. *Deut.* 4. *v.* 34. *Lucæ* 1. *v.* 51.

CONSERVATORIA. *pag.* 70. *l.* 3. Dictionem hanc a onservare ortam judico. Est autem conservare pristinum jus retinere. *l. per procuratorem* 72. *ff. de procurat.* Unde *conservatores* dicuntur judices ad defendendum aliquos a manifestis injuriis & offensis datis. Ita colligo ex verbis Innocentii 4. *in c. statuimus extrav. de offic. & potest. Jud. deleg. in* 6. Ibi: *statuimus, ut conservatores, quos plerumque concedimus a manifestis injuriis & violentiis defendere possint, quos eis committimus defendendos: nec ad alia, quam quæ*

judicialem indaginem exigunt, suam possint extendere potestatem. Cum autem conservatores illi ordinariè & primari a Pontificibus dari soleant. *d. c. hac constitutione. extrav. de off. & pot. jud. deleg. in 6.* Et certis quibusdam litteris seu tabulis commissionis ad majorem officii certitudinem & authoritatem muniri, eædem tabulæ dicuntur alias conservatoriæ, seu litteræ conservatoriæ. Banck.

TALLIA. *ibid. l.* 16. a talea, vel talia originem duxisse auguror. Est autem talea surculus præcisus ab utraque parte, ut in terram inseratur. a θάλεια primus ramorum germinatus: ramus virens: deinde segmentum ex arbore recisum, quod in terram depangitur. *Gloss. Phil. Talia* νοξμὸς, σχίζα, σκυτάλη. truncus, scissura, virga. quæ scriptura etymo vicinior est, vel a taliando, incidendo. Hinc per ἀναλογίαν proportionis, *talia* seu *tallia* pro exactione, tributo, impositione hic ponitur, quia tributum seu exactio a bonis nostris abscinditur vel taliatur. hinc fit, ut *taille* Gallis sit tributum, quod Italis dicitur *taglia*, *gravezza*, *impositione*. Specialiter vero *talea*, ut & *collectæ* in ea sunt exactionum specie, quæ non habet perpetuam & certam præstationem, interque personalia munera referuntur. Alciat. super verbo extraordinarium. *in l. placet.* 5. *cod. de SS. ecclesia.* Banck ex lex. Martinii.

CANONIZARE. *pag.* 71. *l.* 1. ad canonem examinare, formare, & tanquam per canonem sancire & approbare. Hic tamen in Divorum numerum referre significat; qui ritus apud veteres Ethnicos usitatissimus, teste Dempstero ad Rosinum *lib.* 3. *cap.* 18. tandem in Christianorum religionem proserpsit. Quando autem sanctorum hæc canonizatio inceperit, dubium est: alii eam referunt ad Leonem 3. quem dicunt ad instantiam Caroli Magni primum canonicasse Suibertum Verdensem. Alii primam canonizationem Stephano seu 2. seu 3. adscribunt. Alii deni-

denique eam ad annum Christi 770. remittunt. vide Castellinum *de canonizatione*. Solet autem fieri hoc pacto: *postquam* (verba sunt cerimon. Romani) *increbescente fama de excellentia vitæ, opinione sanctitatis & miraculorum coruscatione summus Pontifex sæpe fuerit per Reges, Principes seu populos certior factus, rogatusque ut aliquem vita jam functum ascribendum in sanctorum catalogo, & venerandum ut sanctum decernat, committuntur aliqui Prælati in partes illas ubi sanctus ille vixit & mortuus jacet; horum est solerter de famâ, opinione, & devotione populorum circa sanctum illum inquirere: quam inquisitionem in genere & sine testiū juridica examinatione facere debent, & quæ invenerunt, suis litteris ad summum Pontificem fideliter referre. Pontifex interea Commissariorum relationem proponit sacro collegio. Postea his aut aliis Prælatis committitur provincia testes examinandi de sanctimonia vitæ, fide & miraculis illius sancti, quæ testimonia deindè Auditoribus S. palatii examinanda traduntur, ut videant, an inquisitio & probatio sit legitima & sufficienter facta. Post multas deinde cerimonias, inquisitiones ulteriores, testium examina, quæ hic referre longum, Papa statuta die canonizationis cum Cardinalibus, Prælatis & Officialibus descendit ad ecclesiam; ad porticum Sancti Petri excipitur a Clero urbis in modum supplicantium parato: intrat ecclesiam & ascendit suggestum cum Prælatis & aliis Officialibus referens summarie vitam & miracula cononizandi &c. Tunc procurator causæ instanter petit a Pontifice nomine procuratorio & nomine Principum &c. pronunciari & declarari beatum N. in sanctorum catalogum asseribendum, & ut sanctum venerandum a Christi fidelibus. Pontifex antequam pronunciet, solet protestari hanc in formam: protestamur publicè apud vos præsentes, quod per hunc actum canonizationis non intendimus aliquid facere, quod sit contra fidem aut ecclesiam catholicam sive honorem Dei. Sunt*, inquit Cerimoniale Romanum, *aliqui clarissimi viri, qui dicunt, hoc introductum ex quadam causa, quæ nunc cessat, quia Papa tunc quodammodo cogebatur ad canonizandum quendam contra suam opinionem, & propterea protestabatur. Deinde*

alta voce, *sedens tamen cum mitra*, *pronunciat hunc in modum*: *Ad honorem sanctæ & individuæ Trinitatis*, *& exultationem fidei catholicæ ac Christianæ religionis augmentum*, *authoritate ejusdem Dei omnipotentis*, *Patris*, *& Filii*, *& Spiritus Sancti*, *& beatorum Apostolorum Petri & Pauli & nostra*: *de fratrum nostrorum consilio decernimus*, *definimus*, *bonæ memoriæ N. sanctum esse & sanctorum catalogo adscribendum*, *ipsumque catalogo hujusmodi adscribimus*: *statuentes ut ab universali ecclesia anno quolibet in die tali festum ipsius*, *& officium ejus devote & solemniter celebretur.* Hæc & alia Ceremonial. Rom. *lib.* 1. *sect.* 6. *fol.* 64. *edit. Colon.* 1558. Hanc autem inter divos relationem idem liber Cerimoniarum in præfatione libri secundi *fol.* 148. Divorum nostrorum Apotheoses vocat, ut scilicet testatum faciat, hunc ritum ab Ethnicis in religionem Christianam immigrasse: iis autem Apotheosis erat quasi Dei factio aut divinitatis collatio, ut testatur Dempsterus *in paralip. ad cap.* 18. *lib.* 3. *antiquitatum Rosini*, quem vide, ut & plurima ejus instituti exempla apud Kirchman. *de funerib. Rom. lib.* 4. *cap.* 13. *&* 14. Quenstedt *de sepult. veterum cap.* 13. *in fine fol.* 325.

GUARDIANUS. *pag.* 73. *l.* 29. Idem hic erit, quod apud feudistas *guardio*, custos, a *guardia* vel *guardio*, quæ custodiam vel tutelam notant. plane Italicum est, *guardiano*, *ch' hà l' officio di guardare*; guardare enim Italis est custodire: a Germanico *warden*, vel *warten*, seu Belgico *waeren*, *bewaeren.* Inde etiam Gallicum *garder*, idem quod Italicum *guardare.* Est itaque Guardianus hic superior inter fratres minores custodiens conventum. Martinii Lexicon & ex eo Banck.

QUITANTIÆ. *pag.* 78. *l.* 16. Nec eum errare judicaverim, qui vocabulum hoc ab Italico *quittanza*, vel Gallico *quitance*, formare vellet. Latinis *apocha* dicitur

a Græ-

a Græco ἀποχὴ. Aliis quietantia dicitur. Utitur hac voce Paulus IV. in bulla confirmationis & ampliationis constitutionum Apostolicarum: *Quæ præfatæ cameræ eatenus solvere quomodolibet obligati erant, generalem quietantiam fecerit; decernens eos ad illorum solutionem non teneri, nec ad id cogi posse.* Forte etiam quitantia a verbo acquietare, vel κατὰ συγγραφὴν quitare, id est, sibi debitum satisfactum fateri, atque ita quietum reddere debitorem. Ex *quietantia*, vel *quittanza* est germanicum *quitanzi*, & Belgicum *quytancie* seu *quitanci*, ut vult Kilianus. Et a quitare Belgicum **quijten en quijtschelden**: veluti post Duflæum probavit Vossius *lib. 3. de vitiis Lat. serm. cap. 38. p. 565.*

EXEMPTIO. *pag.* 80. *l.* 1. Proprie est ubi aliqua conventualis ecclesia Canonicorum sæcularium vel regularium Monachorum vel Monialium subest Papæ. Harum exemptionum alia est universalis, alia particularis. *Universalis* est, quæ cum universitate juris spectat ad Papam, ita ut Metropolitano aut Diœcesano nihil in eandem juris maneat. *Particularis* est, quæ pro parte in certis casibus ab eorum jurisdictione eximitur, & alias pertinet ad eosdem. Item exemptionis monasteriorum duæ sunt species, quædam non recognoscunt superiorem nisi Papam: alia sunt exempta, quia sunt ordinum exemptorum, sicut monasteria ordinis Cisterciensis & similium, & ista subsunt alicui Abbati vel Priori dicti ordinis; quemadmodum etiam loca ordinis S. Joan. Hierosolymitani. Annibal Rochus *fol.* 80.

MITRA. *pag.* 80. *l.* 15. Capitis erat ornamentum Lydorum imprimis & Phrygum, ut testatur Servius ad Virgilii locum *lib.* 4. *Æneid. v.* 216.

Mæonia mentum mitrâ crinemque madentem
Subnixus.

Adde & Arabes eodem usos capitis gestamine, C. *Solin.*

polyhiſtor. cap. 36. Forma ejus, uti ſuſpicatur Dempſterus *ad lib.* 5. *cap.* 38. *Antiquit. Roſini.* erat pileus incurvus, de quo etiam pendebat buccarum tegimen, vittæ quædam, ſeu teniæ buccas velaturæ. Verſicolores fuiſſe diſcimus ex C. Plinio *lib.* 35. *cap.* 9. Hoc autem capitis tegmen parum virile habitum, imprimis cum ridimiculum habebat, teſtatur Turneb. *adverſ. lib.* 29. *cap.* 25. In veteri tamen Bibliorum tranſlatione mitræ nomen honeſtâ etiam notatione occurrit. *Exod.* 29. *v.* 9. & 39. *v.* 28. *Levit.* 8. *v.* 13. *Eſaiæ.* 3. *v.* 20. Uſi etiam ſunt ea voce LXX. *Eſaiæ.* 61. *v.* 10. & *alibi.* Quibus locis agitur de veſtitu ſacerdotis, atque mitra ibi propriè ſumitur pro cidari ſeu tiara quæ caput operiebat, eo fere modo, quo orientâlium incolarum tiara, quam Turcico vocabulo *torbant* dicimus. Ea linea ſive byſſina omnis erat ſimpliciſſimæ candidiſſimęque albedinis, teſte Aria Montano, in Aarone. Atque inde ab Hebræis, ut & reliquas veſtes ſacerdotales, uti Polyd. Vergil. *lib.* 4. *cap.* 7. *de invent. rerum* teſtatur, mitras ſuas bicornes Epiſcopi & Abbates Romanenſes ſunt mutuati.

INDULGENTIA. *pag.* 82. *l.* 7. Polyd. Vergilius originem indulgentiarum inquirens, *ego*, inquit, *originem, quod mei eſt muneris, quæritans, non reperio ante fuiſſe, quod ſciam, quam D. Gregorius ad ſuas ſtationes id præmii propoſuerit. Quapropter in re parum perſpicua utar teſtimonio Joannis Roffenſis Epiſcopi, qui in eo opere, quod nuper in Lutherum ſcripſit, ſic de ejuſmodi veniarum initio prodit. Multos fortaſſe movet indulgentiis iſtis non uſque adeo fidere, quod earum uſus in eccleſia videatur recentior, & admodum ſero apud Chriſtianos repertus: quibus ego reſpondeo, non certo conſtare, a quo primum tradi cœperint: fuit tamen nonnullus earum uſus, ut ajunt, apud Romanos vetuſtiſſimus, quod ex ſtationibus intelligi poteſt.* Et ſubjicit: *Nemo certe dubitat orthodoxus, an purgatorium ſit, de quo tamen apud priſcos nulla, vel quam rariſſima fieba*

fiebat mentio, sed & Græcis ad hunc usq; diem non est creditum: quamdiu enim nulla fuerat de purgatorio cura, nemo quæsivit indulgentias, nam ex illo pendet omnis indulgentiarum existimatio. Si tollas purgatorium, quorsum indulgentiis opus erit? cœperunt igitur indulgentiæ postquam ad purgatorii cruciatus aliquandiu trepidatum est. Atque hoc pacto post Gregorium veniarum seges paulatim crevit, cujus messem non exiguam permulti interdum collegerunt & cumprimis Bonifacius IX. cujus tempore hujusmodi venia & quidem plena manu, non concedebatur modo aliquoties, verum etiam teste Platina, velut quæpiam merces, quotidie vel passim vendebatur. Hæc Polyd. *lib.* 8. *cap.* 1. Quo autem pacto indulgentiarum usus irrepserit in ecclesiam Romanam, declarat Cassander: *ex hoc*, inquit, *ritû canonicarum pœnarum, quæ publicè pœnitentibus ad certi temporis præscriptum imponebantur, natæ sunt indulgentiæ. Fas enim erat Episcopis animadversa vel diligentia, vel impotentia, & infirmitate pœnitentis, humaniùs & mitiùs cum illo agere, & de tempore illo, & rigore pœnarum aliquid detrahere & imminuere*, quod videre est in concilio Niceno. can. 11. *quæ pœnarum canonicarum imminutio & relaxatio indulgentia dicebatur, quę hodie ad privatas quoque satisfactiones traducta est, & ab Episcopis ad solum Pontificem Romanum, plenum indulgentiarum tribuendarum jus delatum, circa quarum usum & praxim optimi quique correctionem, & moderationem fieri desiderarunt, ut quæ parum dextrè tractatæ hujus dilacerationis ecclesiæ, præcipuam occasionem dedere. Hic optandum esset, ut Pontifices publicæ paci aliquid concedant.* Georg. Cassander. *in Consultat. ad confess. August. art.* 12. Statuerunt autem quadruplicem thesaurum indulgentiarum. *Primus* est passionis Christi. *Secundus* B. virginis Mariæ. *Tertius* Joannis Baptistæ. *Quartus* denique omnium Sanctorum. Discipulus de tempore *sermone de sanctis* 46.

FUNDATIO CAPELLÆ. *pag.* 88. *l.* 17. Capella hic ponitur pro parva ecclesia, quæ nec habet

baptiſmum, nec cœmiterium, & dicitur a capra, quod olim tabernaculum pellibus caprarum erat coopertum; inde capellanus tum pro ſacerdote illius eccleſiæ, tum pro parochiano. *dictionar. vetus.* Practici autem Romani diſtinguunt inter capellam & capellaniam, nam capellam vocant, quando eſt corpus per ſe, ſi vero altare aliquod ſit in eccleſia, vocant illud capellaniam. Annibal Rochus *fol.* 50.

ORATORIUM. *ibid. l.* 19. Cognoſcitur ab eccleſia, quod hæc principaliter deputetur ad celebrationem & ad orandum, ac etiam conſecretur per Epiſcopum eique dos conſtituatur, pro miniſtris & cultu divino. Oratorium vero non conſacretur; nec dos ei conſtituatur, neque principaliter fiat, ut ibi celebretur, ſed ut ibi oretur. Annib. Rochus. *fol.* 68.

HOSPITALE. *pag.* 89. *l.* 25. Hoſpitalium alia nominantur *xenodochia*, ubi pauperes & peregini recipiuntur; alia *pochotrophia*, ubi pauperes paſcuntur; alia *gerontocomia*, ubi ſenes & valetudinarii, & propter ſolam ſenectutum homines curantur; alia *orphanotrophia*, ubi pueri parentibus orbati paſcuntur; alia *brephotrophia*, ubi pauperum infantes aluntur; alia etiam vocantur *leproſaria*, alia *eleemoſynaria*, alia *miſericordiæ*, alia *incurabilium* (in quibus etiamnum in Italia lue venerea conſumpti, teſte Sprengero *fol.* 284. foventur) alia *derelictorum* & *derelictarum*. Rochus *fol.* 60.

POENITENTIARIA. *pag.* 91. *l.* 2. Dicitur locus generalibus peccatorum abſolutionibus Romæ in Vaticano, ſeu Pontificis palatio deſtinatus. ubi xxiv. pœnitentiariæ procuratores, II. ejuſdem correctores, & xxviij. ſcriptores numerantur. Banck.

SOTULARES. *pag.* 94. *l.* 13. Vox barbara eſt & nihi-

nihili, adeoque corrupta, non ex *subtalaris*, neque ex *solea* uti nonnullis placet, sed ex *suo*; unde *sutor* deducta videtur. Antoninus enim id genus calceorum *sutelares* seu *sutilares* vocat cum, inquit: *hic* (Joannes XXII Papa) *fuit natione Gallus, generis sui infimæ conditionis, filius scilicet resarcitoris sutelarium, pauper temporali substantia, sed dives ingenio & scientiâ. Ant. 3. parte hist. tit. 21. cap. 4. statim initio.* Idem de Urbano IV. loquens, *Etsi*, inquit, *Urbanus infimæ conditionis fuit secundum sæculi vanitatem, quia filius pauperculi resarcientis sutilares in Francia. Ant. tit 19. cap. 13. pag.m.76.* vides, ab eo sutilares, seu sotulares vocari, qui nobis calcei dicuntur.

ABSOLUTIO *Pro eo qui* MATREM, SOROREM *&c. Carnaliter cognovit. pag. 95. l.28.* Incestum, ut Plato etiam Ethnicus testatur, Deus odio habet omniumque turpitudinum est turpissima. *8. de ll.* & verè, nam Deus id flagitii adeo execratur, ut morte etiam piandum jusserit, vide *Levit. 20. v. 11. & 14.* & Paulum *1. Cor. 5. v. 1.* ubi incestum vocat ejusmodi scortationem, quæ ne inter gentes quidem nominetur. Quinetiam hoc scelus ipsi repugnat naturæ, eo quod bruta ab eo abhorrere comperiantur. Refert Lipsius suo sæculo equum fuisse in Hispania Bætica, quem ait, unguentis & Lenociniis ad matrem incestandam inductum, verum eum ipsum, cognito mox crimine, morsu sibi ipsi naturam abrupisse. Alia exempla quære apud eundem Lipsium *cent. 3.* ad Belgas, *epist. 56.* Item apud Aristot. *9. hist. animal. cap. 47.* & Ælianum *lib. 4. c. 7. de animalib.* Ecce autem nefandum hoc flagitium legi Dei & naturæ repugnans Romæ tantillo pretio nobis præterpropter stuff. novendecim redimitur.

GUERRA. *pag. 101. l. 9.* Bellum non tantum id, quod Imperatoris nomine publicè geritur, verum etiam

quod privatus aliquis suscepit cum suas persequitur inimicitias, unde etiam contentio & dissidium dici potest. Hujusmodi inimicitia etiam *faida* dicitur, forte a Germanico *feind*, quod Belgis *vyand*. Est autem *guerra* a Germ. *werre*, hoc est dissidium, inimicitia, a *wirren*, quod Belgis *warren*. Hispanis Italisque *guerra*, Gallis *guerre* dicitur. Invenies autem, hanc vocem apud Antonin. passim. *guerram*, inquit, *quam pacem malunt. tit.* 22. *cap.* 3. §. 5. invenies eam etiam apud Balderic. Guilielm Tyr. Gaufrid. Abb. Matt. Parif. alios. *Banck.*

PER FIAT DE SPECIALI. *pag.* 102. *l.* 25. Cum Papa signat, vel refertur ad gratiam, vel ad justitiam: Si ad gratiam, tunc hoc utitur: *Fiat ut petitur*, annotata prima litera sui nominis proprii, ut V. G. pro Alexandro VII. F. i. e. Fabius. In justitia mutat *Fiat* in *placet*, juxta eandem annotationem sui nominis. Illud *Fiat* nulli nisi Papæ tribuitur, excepto pœnitentiario, qui solus illius usurpandi habet authoritatem, adjuncto tamen hoc ad differentiam: *Fiat in forma*, *Fiat de expresso*, vel *Fiat de speciali.* Sprenger. *Româ novâ pag.* 41.

ABSOLUTIO PRO EO QUI INTERFECIT PATREM, MATREM, &c. *pag.* 103. *l.* 3. Parricidium tam enorme est flagitium, ut Solon Atheniensium legislator prudentissimus, cum interrogaretur cur nullum supplicium constituisset in eum, qui parentem necasset, responderit: se id neminem facturum putasse. Cicero orat. *pro Roscio Amerino.* Apud Romanos veteres patricidæ culeo insuebantur, quod longa authorum catena probat vetus scholast. Juvenal. *ad v.* 212. *sat.* 8. *Parricidis*, inquit, *in culeo clausis, ad pœnam simia & serpentes iungi solebant.* Idem *ad V.* 155. *sat.* 13. *Culeo nam insui consueverunt, qui hæc scelera tentarent, id est, parricidæ,*

cum

cum simia & serpente, & in mare mitti. Tandem huic pœnæ additi sunt canis & gallus gallinaceus. Testatur hoc Lubin. *ad sat.* 8. *v.* 212. Juvenal: *solebant*, inquit, *parricidæ in culeo, cum simia, gallo, serpente & cane includi, & in flumen abjici, ut ita omnibus elementis privarentur.* vide sis dempster. ad Rof.*lib.*8.*cap.*24.26.29. *&* 34. & Lipsium *ad Senecam* 1. *de clem. cap.*23. At veteribus Romanis longe mitiores posteri, qui parricidio v. aut vij. grossorum multâ veniam & impunitatem dederunt.

DATARIUS. *pag.*112. *l.*14. Plerumque Cardinalis est, cujus est 1. ponere datum in rescriptis: *Datum Rome apud* .... 2. signare supplicationes in beneficiis vacantibus, non excedentibus reditum viginti quatuor ducatorum sine participatione Pontificis. In reliquis refert Papæ recommendando petentem. Habet salarium duorum millium coronatorum. Huic subsunt. 1. Subdatarius, cujus est expeditiones Datarię extra locum vacantium beneficiorum per mortem considerare. Salarium illi est mille coronat. 2. *Revisores*, qui revident supplicationes signatas. 3. *Officiales parvæ datæ*, ad quorum munus spectant res parvæ datæ, quæ aliquando ponitur, ut pro exigentia rei possit extendi. 4. *Officialis componendarum*, cui exsolvitur taxa. 5. *Officialis missarum*, qui inserit supplicationes registro, sive publico, sive privato. 6. Revisor dispensationum matrimonialium, qui signat rescripta dispensatoria consanguinitatis, & affinitatis in puncto matrimonii. Inter hæc solum officium componendarum emitur: Cæteri constituuntur gratis a Datario, nisi quod Subdatarius eligatur a Pontifice. Sunt & ulterius, viginti officiales, registratores supplicationum. Sunt & quatuor magistri registrationum. Sunt officiales plumbi, curatores bullarum plumbatarum, & complures alii, quos vide apud Sprengerum *lib.* 1. *cap.*5.

JOAN.

JOAN. ANG. ARCIMBOLDUS. *pag.* 113. *l.* 25. De hoc agit Guicciardinus: *sed auxit*, inquit, *indignationem, quod Leo, qui pro innata facilitate, Pontificatum præter tanti officii majestatem minus gravitir administrabat, Magdalenæ sorori pecuniam in plerisque Germaniæ regionibus, ex indulgentiis proventuram dono dederat: quæ in eam rem Episcopum Arcemboldum delegarat, eo munere nimis quam dignum, quippe qui ad avaritiam suam explendam nihil reliqui faciebat.* Ut ejus emissarii de suggestu declamitare non vererentur ad tinnitum nummuli, in pelvim projiciendi, animas præ gaudio inter flammas exultare, actutum ex purgatorio in cœlum evolaturas. ex Guicciard. *lib.* 13. Mornajus *in Myst. iniquit. fol.* 1367. & Hulsius *in vita Leonis x.*

D. LEONE X. *pag.* 114. *l.* 13. De hoc Paul. Langius monachus in chronico Citizensi. *Eodem*, inquit, *anno* (1513) *Leo Papa ejus nominis decimus, natione Florentinus, ex potenti ac famigerata de Medicis familia progenitus, omnium Cardinalium convenientia & voto, Iulio defuncto in Apostolico successit culmine.* & Paulo post. *Patrio itaque more (ut opera ejus de eo testimonium perhibent) auri sitientissimus est, nimirum cum Romanorum avaritiæ Florentinorum accesserit cupiditas, aurique sacra fames creverit in immensum, crescitque usque modo amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit. Amore equidẽ auri & nunc Romæ cuncta venalia sunt: auro mediante Simonia toleratur, præbendarum pluralitas in infinitum conceditur, beneficia dignitatesque cujusvis qualitatis & Cardinalibus & Protonotariis atque amicis Papæ reservantur, expectativæ gratiæ sine numero conceduntur; annatę sive medii fructus, absque ulla dilatione temporis exiguntur. Quinimo ipsę annatæ, in quas tempore Calixti Papæ tertii, ad quatuor annos, consenserant Principes, non modo adhuc durant, sed & indies magis crescunt, duriusque premunt & opprimunt. Et nisi iidem Principes remedium adhibere procurent, omne ęs & aurum pedetentim hoc*

malo

malo e Germania corrasum & haustum Romam velut in saccu-lum pertusum & inexplebilem voraginem portabitur. Chron. Citiz. *fol.* 896.

BASILICAM. *pag.* 114. *l.* 25. Leonem plenissimas has indulgentias per totius orbis climata sub prætextu profectionis in Turcas disseminasse, constans historicorum est consensus. sed vel hinc patet, eos qui fabricæ basilicæ principis Apostolorum Romæ a Julio II. cæptæ, manus porrexissent adjutrices, earundem indulgentiarum participes fore. Testatur idipsum Langius: *præterea*, inquit, *ex cunctis fidelium regionibus, præsertim Germania, mediantibus indulgentiarum commissariis, sub specie fabricæ basilicæ sancti Petri pecuniam omnimodis aggregare ferventissime annisus est; tametsi ad dictæ fabricæ consummationem prædecessor suus Julius Papa, qui eandem operose & magnifice inceperat, thesaurum reliquerit innumerabilem. Nihilo secius & lente & segniter cœptum opus progreditur. Nec mirum, cum lapides secti in die, noctu (ut dicitur) ad palatium grande Florentinorum de Medicis dictum, quod nunc construitur, clam deferantur, & ipsa pecunia collecta non in usum fabricæ, non contra infideles, sed inter amicos Papæ, Cardinalesque distribuatur.* Chron. Citizense. *fol. m.* 897.

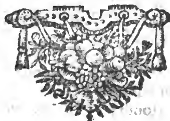
PLENARIAM INDULGENTIAM. *pag.* 116. *l.* 18. *Cùm in hunc finem*, inquit idem Langius, *ipse Papa indulgentias maximas & ante (ut declamabant) inauditas octennio per Germaniam duraturas dedisset, & jam pene triennio in Misnia & Saxonia & Circumquaque viguissent, & infinita pecunia congesta per Commissarios fuisset, tandem Germani nostri Romanensium & fraudem & astutiam, indulgentiasque prædicantium abusum & avaritiam intelligentes, manus retrahere cœpere: potissimum contra easdem indulgentias, imo (ut dixi) declamantium intolerabilem abusum & excessum, disputante, prædicante & scribente, venerando & profundissimo* The-

Theologo, patre Martino Luthero, Wittenbergensis Academiæ & conventus, qui sua & doctrinâ & prædicatione mirabili indulgentiarum omnium valorem annihilavit, & prorsus in dubium vertit, populumque ab earundem redemptione avertit. &c. Vide sis Langium monachum Benedictinum in chronico Citizensi *fol.* 897. De his ipsis indulgentiis Christianus Massæus ita refert: *Anno domini* 1515. *Franciscus Gallorum rex accepit a Leone jubilæum divulgandum per Gallias, qui & alia Christiani orbis climata occupavit. Abyssus malorum. Nam sub umbra profectionis in Turcas, inestimabiles thesauros collegerunt. Quarum conflatores & commissarii quidam persuaserunt turbis, ut quicunque daret* 10. *solidos, liberaret animam pro qua daret, a pœnis purgatoriis. Nam pro regula certa tenebant, dominum Deum facere, quidquid ipsi vellent, secundum illud: quidquid solveris super terram erit solutum & in cœlis. Quod si vel jota minus fuisset, quam decem solidi, nihil prodesse concionati sunt. Displicebat hic questus sanctis Ecclesiæ filiis, & cœpit quæstio ventilari de potestate vicarii. Erat in Germania tunc Martinus Luther, qui nimis acriter invectus est in has indulgentias & inter aliqua vera quædam non vera commiscuit.* Hæc Massæus fol. m. 273. editionis *Anverp. apud. Crinit.* 1540. Residuum hujus historiæ quære apud Sleidanum lib. 1.

HUESSEN. *pag.* 118. *l.* 2. Calamo adscripta est hæc vox, uti & *Bartholdo de Dusseldorp. Jacobus Dockenspoel commiss.* & alia in ipso contextu alio charactere notata. Vel hinc patet diplomata hæc aut Romæ, aut alibi in eum usum typis mandata vacuo quodam spacio ad ementium nomina propria inserenda in varias mundi plagas emitti solere. Quod & inde fit palam quod Angli Anno 1591. in duabus interceptis navibus quas Hispaniarum Rex vicies centenis & septuaginta duobus millibus bullarũ (**twee millioenen eñ twee en t'seventigh duysent bullen**) pro vivis atque defunctis onustas in Indiam occidentalem, teste

ceste Ioanne Crespino de statu ecclesiæ ad annum 1591. *fol.m.*591. destinarat, repererint. Est autem Huessen ducatus Clivię oppidulum in confinibus Gelriæ haud procul Arnhemio; civitas nempe illa, in qua Arcimboldus, de quo paulo ante, plenissimas illas indulgentias per commissarium suum Iacobum Dockenspoell disseminabat. Anno 1516.

FINIS.

INDEX TITULORUM.

Taxa S. Cancellariæ Apoſtolicæ.

XXVI. De

F I N I S.

INDEX
RERUM ET VERBORUM
Taxæ Apostolicæ.

A.

B.

Bene-

F.

G.

H.

I.

Indulge-

L.

M.

N.

O.

P.

Q.

Rapto.

R.

S.

T.

V.

FINIS.

Over de Taxa Cancellariæ.

Dis-

In

Pro-

Wasch/

F I N I S.

